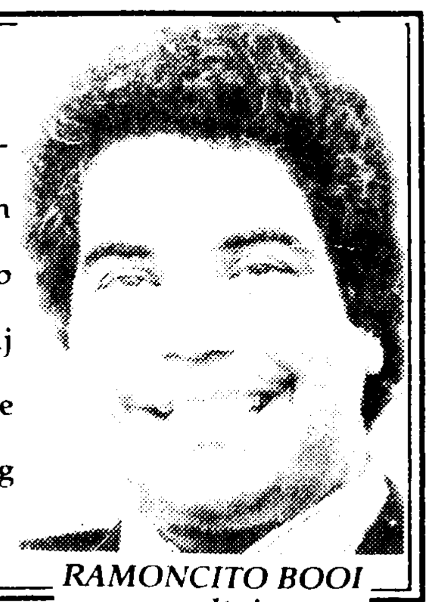
110E JAARGANG — NO.: 134 ZATERDAG 26 JUNI 1993

AMIGOE

VANDAAG

RAMONCITO BOOI
...speeltuin...

Prèkè

Zakgeld bejaarden: appeltje voor dorstige overheid

Volkspresident

LAGOS - Moshood Abiola heeft zichzelf uitgeroepen tot de door het Nigeriaanse volk gekozen president. De officiele verkiezingsuitslag komt er niet na een ingreep door het leger dat nog geen einde wil maken aan het militaire machtstijdperk.

(AFP-satellietfoto)

Westen voldaan; NGO's: Resultaat mager

Weense VN-conferentie: Mensenrechten universeel

WENEN - De slotverklaring van de VN-conferentie voor de mensenrechten in Wenen is vrijdagavond bij consensus door de 171aanwezige lidstaten aanvaard. Dat heeft de voorzitter van de conferentie, de Oostenrijkse minister van Buitenlandse zaken, Alois Mock, bekendgemaakt. Mock toonde zich optimistisch over het 35 pagina's tellende document en zei dat op een aantal terreinen "aanzienlijke vooruitgang" is geboekt. De bevestiging van het principe van de universele geldigheid en ondeelbaarheid van de mensenrechten noemde Mock een succes, alsmede het verband dat expliciet in de slotverklaring is gelegd tussen democratie, ontwikkeling, grondrechten en het respect voor de mensenrechten.

Het slotdocument bevestigt ook de rechten van minderheden, vrouwen en kinderen. De conferentie, twaalf dagen bijeen, riep tenslotte de VN op concrete maatregelen op deze gebieden te nemen. In de slotverklaring is sprake van een onverwacht succes voor de westerse landen. De lidstaten hebben in het document de Algemene vergadering van de VN de aanbeveling gedaan "met voorrang" de creatie van de post van een Hoge commissaris voor de rechten van de mens te onderzoeken.

ONZEKER

Maar of die functie er ook daadwerkelijk komt, staat nog allerminst vast. In de Assemblee nemen de ontwikkelingslanden een sterke positie in en vele Aziatische, islamitische, Afrikaanse en enkele Latijnsamerikaanse landen verzetten zich tegen de komst van een nieuwe functionaris voor de mensenrechten. Zij vrezen inmenging in de binnenlandse aangelegenheden. Westerse landen, waaronder de Verenigde Staten (VS), hebben zich sterk gemaakt voor een dergelijke nieuwe functie.

Amnesty International is om andere reden niet enthousiast. Bij de organisatie voor de mensenrechten heerst twijfel of een hoge commissaris wel voldoende bevoegdheden krijgt. AI vreest dat de nieuwe functionaris zich eerst door lange VN-procedures moet worstelen voordat hij oproepen kan doen of misstanden aan de kaak kan stellen.

De Duitse delegatieleider Gerhart Baum verwacht dat de discussie in de Assemblee moeilijk zal worden wegens groot verzet van veel ontwikkelingslanden. "Een groot aantal staten wil de hoge commissaris niet. Deze landen willen geen versterking van de VN op het gebied van de mensenrechten". Niettemin toonde Baum zich niet ontevreden: "Er is geen sprake van een doorbraak, maar er zijn belangrijke stappen in de goede richting gezet".

GEEN HOF

Vertegenwoordigers van de deelnemende staten konden het echter niet eens worden over de oprichting van een internationaal gerechtshof voor de mensenrechten, eveneens een verlangen van westerse landen. Over de oprichting van het hof, waarbij burgers hun eigen staat zouden kunnen aanklagen, staat niets in het slotdocument vermeld.

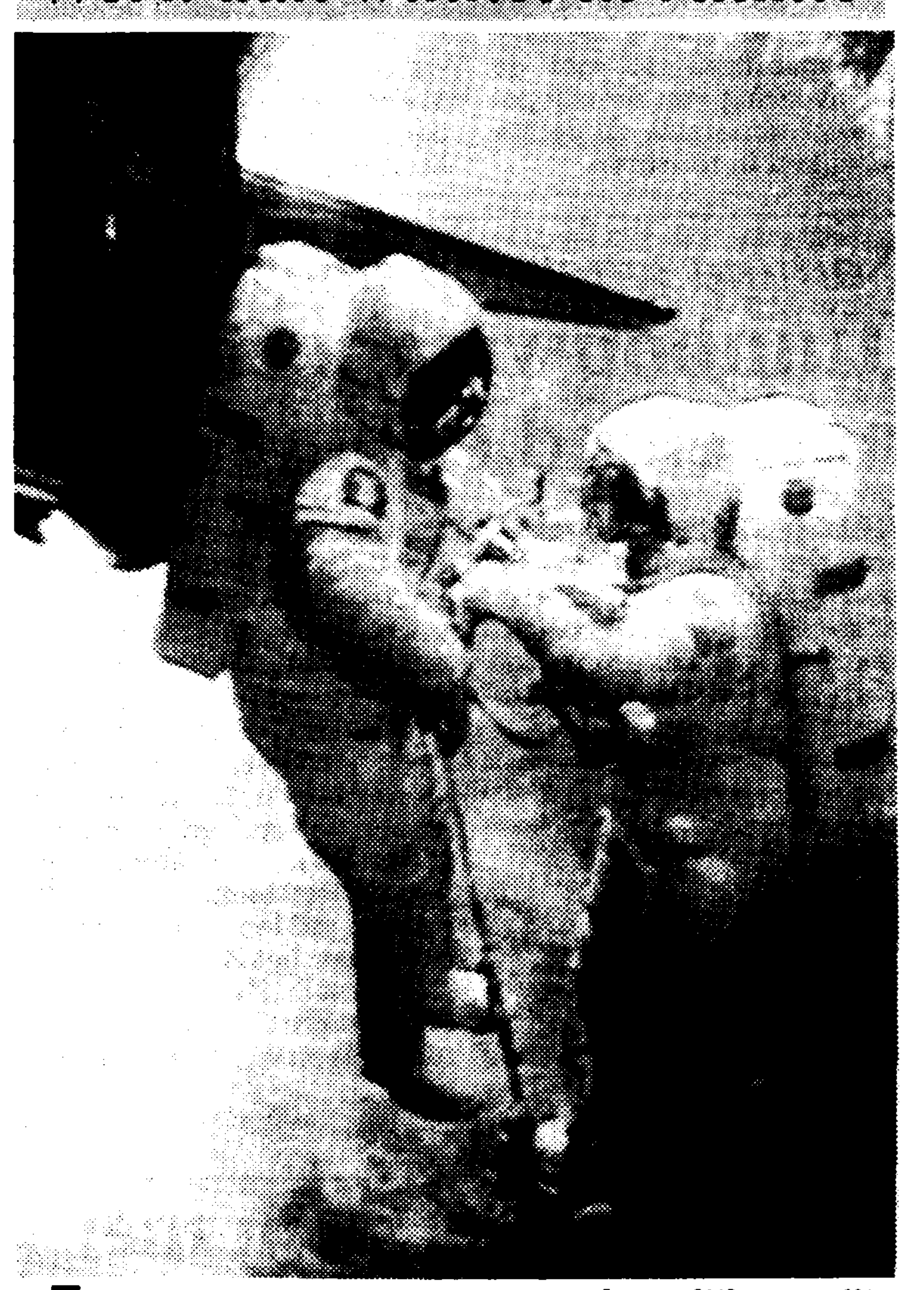
De bevestiging van het principe van universele geldigheid en ondeelbaarheid van de mensenrechten wordt gezien als een overwinning van het westen op met name Aziatische landen als China, Indonesië en Iran die deze bindende code voor universele mensenrechten dikwijls bekritiseerden.

MIJLPAAL

De conferentie veroordeelde verder volkerenmoord en etnische zuiveringen (in Bosnië-Hercegovina) en de systematische verkrachting van vrouwen in oorlogen. Vrouwenorganisaties begroetten passages over rechten van vrouwen in de slotverklaring als "een historische mijlpaal". De VN-commissie voor de rechten van de mens kreeg de aanbeveling een speciale rapporteur voor de schendingen van rechten van vrouwen te benoemen.

De meer dan duizend niet-gouvernementele organisaties (NGO's), waaronder Amnesty International, bekritiseerden de "magere resultaten" van de conferentie. De meeste verklaringen in het "zwakke document" over de mensenrechten zijn niet duidelijk, luidde hun kritiek.

Werk aan winkel in ruimte

KENNEDY SPACE CENTER - Astronaut David Low (boven) met Peter Wisoff buiten de laadruimte van het ruimteveer Endeavour met op de achtergrond de aarde. Zij moesten vrijdag verschillende experimenten uitvoeren met het oog op de grote opdracht van december: de grote onderhoudsbeurt welke de bemanning van de Endeavour dan moet gaan geven aan de Hubble-telescoop. Zij moesten vrijdag ook de antenne van de Europese wetenschappelijke satelliet Eureca herstellen. Alles bij elkaar waren zij zo'n zes uur aan het klussen buiten de Endeavour. Het karwei met de Eureca-antennes ging niet zo gemakkelijk bijvoorbeeld. Deze moesten in elkaar geschoven worden; de sprieten bleken namelijk door van de satelliet losgelaten isolatiemateriaal klem te zitten. Zij zijn uiteindelijk ook aan boord van de Endeavour gebracht.

(AFP-satellietfoto)

NAPA

DEZE WEEK in de laatste Ñapa voor de vakantie (de eerstvolgende editie verschijnt op zaterdag 7 augustus):

* RUDY JOSEPA viert in juli zijn zilveren priesterfeest. Als een van de weinige Antilliaanse priesters, hoopt hij vurig dat andere jongeren zijn voorbeeld zullen volgen. In een interview met Nel Casimiri, vertelt de pastoor van Steenrijk, die beschouwd wordt als de toekomstige opvolger van bisschop mgr.Ellis, over zijn ervaringen gedurende 25 priesterjaren. pag.1

* PATHOLOOG-anatoom, door velen beschouwd als een 'eng beroep'. Toch zijn het geen 'ongevoelige lijkensnijders' zoals blijkt uit het gesprek dat Ines Jonker had met Carmen Coronel en Luthy Wong-Alcalá van het Landslaboratorium. pag.3

* HANS ELS is opgegroeid in Otrobanda, een van de wijken op Curaçao waar de jeugd kampt met grote problemen. Als jongere in de politiek vindt Els dat er niet genoeg aan gedaan wordt. 'Lloyd', een drugsverslaafde, is ook opgegroeid in Otrobanda. Hij leidt een uitzichtloos bestaan in 'De Soos' zoals het vervallen Quarantainegebouw te Mundo Nobo in de volksmond wordt genoemd. Een reportage van Dennis Pikero op pag. 8

* Verder in Ñapa een interview met de scheidende rector-magnificus van de UNA en een gesprek met Marta Dijkhoff die promoveerde op het Papiamentu. Daarnaast de gebruikelijke rubrieken zoals: Buitenland, Tuinieren in de tropen, Impressies, Koken met May, Boeken, de Kinderpagina, Techniek, Natuurlijk beter worden, Schaken en de wekelijkse Kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met deze zaterdagkrant voor het totaalbedrag van een gulden.

Aruba kan in Koninkrijk blijven

Nederland en Aruba: akkoord op hoofdlijnen

WILLLEMSTAD — Nederland en Aruba zijn het vanmorgen in grote lijnen eens geworden over de positie van Aruba binnen de nieuw te vormen staatkundige structuur van het Koninkrijk. Afgesproken werd onder meer dat het voor 1 januari 1994 zeker moet zijn dat Aruba deel kan blijven uitmaken van het Koninkrijk.

Mocht Curaçao niet mee willen werken aan het schrappen van de onafhankelijkheidsdatum van Aruba, dan zal desnoods via een aparte wet de positie van Aruba binnen het Koninkrijk worden veiliggesteld.

Premier Lubbers, die vanmorgen de bilaterale gesprekken met alle partners 'zinvol' noemde, ging uitvoerig in op de inhoud van het met Aruba bereikte akkoord. Hij stelde dat er overeenstemming is over de noodzaak een consensus te bereiken over de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit. De drie ministers van Justitie (Nederland, Antillen en Aruba) zouden een college moeten gaan vormen onder Nederlands voorzitterschap.

De meningsverschillen op fiscaal gebied zullen inhoudelijk op korte termijn worden uitgewerkt en opgelost. Op het gebied van de comptabiliteit is overeenstemming over 'procedurele en institutionele inbedding' alsmede over 'kwaliteitseisen'. Ook is er overeenstemming over 'financieel-economisch evenwichtsherstel en begrotingsnormering'.

Lubbers verwacht niet dat de Tweede Kamer om een Algemene Maatregel van Rijksbestuur zal vragen. Hij achtte het een positief punt dat Curaçao heeft gevraagd om nader overleg tussen eilandsbestuur en de Eerste en Tweede Kamer. De Nederlandse premier was enthousiast over punt zes van de jongste Curaçaose nota waarin onder andere het Nieuw Beleid, de rechtspleging, de fiscale problematiek en de autonomie worden doorgelicht. Deze stukken waren op zich al beschikbaar bij de start van de eerste Toekomstconferentie in maart, maar de premier bespeurde in de nieuwe presentatie een 'andere houding bij Curaçao'.

Blijkens een mededeling van Lubbers heeft minister Dales dezer dagen de inhoud van het BVD-ondezoek naar de uitspraken van commissaris Nordholt besproken. Op grond van de vertrouwelijkheid daarvan werden geen nadere mededelingen verstrekt.

VN-secretaris Boutros-Ghali waarschuwt:

VN-troepen weg als niet veiliger wordt in Kroatië

NEW YORK - Secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali van de Verenigde Naties dreigt de vredesmacht in Kroatië over drie maanden terug te trekken als zij gevaar blijven lopen. Dat stelt hij in een rapport aan de Veiligheidsraad dat zaterdag bekend is geworden.

"Als de bedreiging voor de veiligheid van het VN-personeel, dat nu al onaanvaardbaar hoog is, verder blijft oplopen, moet ik de raad informeren dat er geen basis meer is voor hun functioneren", aldus Boutros-Ghali. De beperkte middelen van de VN moeten niet worden aangewend voor een vredesoperatie "als het duidelijk is dat er geen vrede te handhaven is". De circa tienduizend Blauwhelmen die in de Servische gebieden van Kroatië patrouilleren, worden door alle partijen onder vuur genomen, aldus het rapport. Daarbij zijn de afgelopen veertien maanden 25 doden en 245 gewonden gevallen.

Het VN-mandaat in Kroatië loopt op 1 juli af, maar Boutros-Ghali wil het met drie maanden verlengen. Alleen als er "aanzienlijke vooruitgang" wordt geboekt in de besprekingen tussen Kroatië en de Serviërs zal UNprofor na 30 september blijven.

V-raad niet bijeen over opheffing sancties

Bosnische moslimleider Ganic waarschuwt voor terreuracties

NEW YORK - De Veiligheidsraad (V-raad) heeft het besluit over eventuele opheffing van het wapenembargo tegen Bosnië uitgesteld. Dat heeft de Bosnische ambassadeur bij de Verenigde Naties, Muhamed Sacirbey, vrijdag meegedeeld. Van Bosnische kant is gewaarschuwd voor terreuracties in Europa van moslimzijde voor het geval de moslims in de gedachte krijgen dat zij aan hun lot zijn overgelaten door Europa.

De niet-gebonden en islamitische landen hadden om een debat van de V-raad verzocht over opheffing van het embargo welke vergadering vrijdag zou plaatsvinden. Het debat is nu op verzoek van Sacirbey verschoven naar dinsdag. De Bosnische ambassadeur zei meer tijd nodig te hebben om met zijn regering en VN-leden te overleggen. Hij erkende te vrezen onvoldoende steun te krijgen voor een resolutie die opheffing bepleit van het wapenembargo. De Islamitische landen en leden van de beweging van Niet-gebonden landen hebben een ontwerpresolutie opgesteld. Amerikaanse functionarissen zeiden voor de resolutie te zullen stemmen, maar waarnemers menen dat de meerderheid van de vijftien leden van de raad tegen is. Frankrijk en Groot-Brittannie staan afkeurend tegenover opheffing van de blokkade.

VANZELFSPREKEND

De Bosnische vice-president, de moslimleider Ejup Ganic, heeft vrijdag gewaarschuwd voor een golf van terrorisme in Europa als de wereld de Bosnische moslims in de steek laat. "Als de internationale gemeenschap geen besluit neemt aan ons een einde te maken, zal er vanzelfsprekend sprake zijn van terreuraanslagen in heel Europa", dreigde Ganic. Hij verwees naar het akkoord tussen Bosnische Serviërs en Bosnische Kroaten om de republiek op te splitsen in drie ministaatjes, voor elke etnische groep een.

"Als de Europese Gemeenschap (EG) probeert Bosnië te verkopen, zullen de moslim-Bosniërs zich als robots gaan gedragen en dat leidt tot een ramp", meende Ganic. De vice-president doelde met name op de een miljoen moslims, oorspronkelijk uit Bosnië, die nu overal verspreid in West-Europa leven.

VRIJBRIEF

Noch hij, noch de Bosnische president Alija Izetbegovic zullen een uitnodiging accepteren voor besprekingen over de verdeling van de voormalige Joegoslavische republiek, aldus de vice-president. Volgens Ganic is het plan een vrijbrief voor volkerenmoord en etnische zuiveringen. Hij zei te willen blijven vechten voor handhaving van het multiculturele Bosnië-Hercegovina binnen de huidige grenzen.

Ganic en Izetbegovic namen ook niet deel aan de vergadering vrijdag van het collectieve presidentschap van Bosnië, waarvan Izetbegovic voorzitter is. Zeven leden van het negenkoppige presidium kwamen in de Kroatische hoofdstad Zagreb bijeen om te praten over de voorstellen van Serviërs en Kroaten in Bosnië. Door pertinent allerlei besprekingen over Bosnië te boycotten, lijkt Izetbegovic zijn eigen macht uit te hollen.

Moslims, Serviërs en Kroaten leverden vrijdag in centraal-Bosnië weer hevige gevechten. De strijd laaide met name hoog op in de steden Zepce, Zavidovic en Maglaj. Het gebied moet volgens de opdelingsplannen toevallen aan de moslims. Bosnische Kroaten lieten, na vijf dagen blokkade, negen hulpkonvooien door met voedsel voor de hongerende bevolking in de regio.

Delegaties moeten meer bevoegdheden krijgen

VS ontevreden over MO-overleg

WASHINGTON - De Verenigde Staten zijn ontevreden over het gebrek aan vooruitgang bij de vredesonderhandelingen over het Midden-Oosten tussen de Israëliers en de Arabische landen. Dat heeft het ministerie van Buitenlandse zaken vrijdag meegedeeld.

De VS zijn van mening dat de onderhandelaars meer bevoegdheden zouden moeten krijgen om vorderingen tot stand te brengen in de bilaterale vredesbesprekingen. "De delegaties hebben geen autoriteit en bevoegdheid om de bekende stellingen te verlaten", aldus woordvoerder Michael McCurry van het ministerie.

De Amerikaanse verklaring is de eerste uiting van ongenoegen over het uitblijven van concrete resultaten in ruim twintig maanden van onderhandelingen. Israelische en Arabische onderhandelaars hervatten dinsdag in Washington het vredesoverleg, nadat beide partijen de tiende ronde enkele dagen eerder hadden opgeschort. De Amerikaanse minister van Buitenlandse zaken, Warren Christopher, toonde zich woensdag nog optimistisch over de voortgang van het vredesproces.

Over toenemende criminaliteit

MAN, SI en Nos Patria willen vergadering met minister Römer

WILLEMSTAD — De politieke partijen MAN, SI en Nos Patria willen voordat de Statenleden met reces gaan, een vergadering met minister Suzy Römer van Justitie. Het onderwerp is de toenemende (zware) criminaliteit en het gebruik van vuurwapens. De drie oppositiepartijen willen van de minister weten wat haar plannen zijn om de criminaliteit op Curaçao te bestrijden. Van de PNP-fractie in de eilandsraad kreeg gezaghebber drs. Elmer Wilsoe een brief, waarin de briefschrijvers hun bezorgdheid uitspreken over diezelfde toename van zware criminaliteit.

De MAN, SI en Nos Patria willen van minister Römer een uiteenzetting van haar plannen, voor het bestrijden van criminaliteit op voornamelijk Curaçao. De drie partijen vinden dat het niet meer zo door kan gaan, en willen concrete antwoorden van de Antiliaanse bewindsvrouw.

NIET IDEAAL

De MAN refereerde ook aan de laatste roofoverval, waar een medewerkster van een nummerkantoor om het leven kwam. Informatie die de partij bereikt, maakt melding van met name een grote hoeveelheid medewerkers van het vrouwelijk geslacht dat onder niet ideale omstandigheden hun werkzaamheden moeten verrichten. Veel van hen worden dan ook gemolesteerd, aldus de MAN.

De blauwe partij vindt dat medewerksters van nummerkantoren niet afdoende worden beveiligd, terwijl die groep juist meer gevaar loopt overvallen te worden. Vandaar dat de MAN van de overheid eist dat deze met acties komt, die ook betrekking hebben op de veiligheid en bewaking van nummerkantoren. Nog meer verslagen en rapporten zijn overbodig, nu moet er rust komen en dat kan alleen door de burgers beter te beschermen, aldus de MAN.

Op de viering van de Internationale Dag voor Criminaliteitsbestrijding, vindt de MAN, SI en **Nos Patria dat** het plaatsen van alleen overheidsadvertenties niet genoeg is. Men moet overgaan tot handelen en maatregelen treffen om de toenemende criminaliteit tegen te gaan. Dit omdat Curaçao, gezien de laatste gewapende overvallen waarbij een dode en gewonde vielen, op het moment in een sfeer van hoge graad van onveiligheid is geraakt.

Verder zijn de partijen ook benieuwd naar het fonds dat Nederland drie à vier jaar geleden beschikbaar heeft gesteld voor preventie van criminaliteit. De vraag van de MAN is wat er met dat fonds gebeurt, hoe sommige van de gelden werden gebruikt en waaraan bij voorbeeld 100.000 gulden aan vergaderkosten werkelijk besteed werden. Van de zeven miljoen gulden schijnt slechts drie miljoen over te zijn.

EILANDSRAAD

De PNP-fractie in de eilandsraad heeft middels de leden Koense, Chatlein, Yankee, Hernandez, Lucas en Vicario haar bezorgdheid kenbaar gemaakt over de toenemende criminaliteit. De brief werd verstuurd naar gezaghebber drs. Elmer Wilsoe, tevens hoofd van het politiekorps op Curaçao.

Voorts sugereert het zestal aan Wilsoe om de gemotoriseerde politie de wijken in te sturen. Ook pleit de PNP, net als de MAN twee weken geleden voorstelde aan minister Römer in haar ontwapeningsplan, voor de herinvoering van de wijkpolitie, of tenminste de politie de wijken in te sturen.

Een ander punt dat de briefschrijvers willen is, dat de politie met meer razzia's komt in de wijken, scholen, bars, stranden en discotheken. Dus waar de politie het vermoeden heeft dat er gehandeld wordt in drugs of waar er een broeinest van jonge criminelen is. Ook vragen de PNP-leden naar de voortzetting van de vorig jaar gehouden vergadering (29 oktober 1992) in de Centrale Commissie. Daarin werd toentertijd gesproken over maatregelen die de politie neemt om de criminaliteit tegen te gaan.

Computerruimte voor veertigjarige

■WILLEMSTAD — Het veertigjarige Kolegio Chaya Willems hield vrijdag 25 juni open huis in zijn nieuwe computerlokaal. Onder de honderden bezoekers bevond zich ook de minister van Onderwijs, Sixto Wallé. Namens de onderwijsgedeputeerde hield C. Davelaar een korte toespraak.

Een computerruimte is al een oude wens van de school. Bij het veertigjarig bestaan is contact gezocht met de FPETI, een stichting ter bevordering van technologisch onderwijs. Een commissie werd gevormd en met de hulp van 48 sponsors kon het lokaal realiteit worden.

De ruimte kan ook gebruikt worden door ouders en buurtbewoners. Voor hen en voor oud-leerlingen begint in augustus een computercursus. In de vakantie wordt gewerkt aan een lesprogramma voor de leerlingen.

Soltuna wacht op stappen BC

Tuinbouwproject Piscadera start aarzelend en nog zonder subsidie

WILLEMSTAD — Het gaas van de schaduwhal is weer gerepareerd en de eerste stukken grond zijn omgeploegd. Tekenen dat er nu eindelijk een begin wordt gemaakt met het tuinbouwproject op Groot Piscadera.

Soltuna kondigde de start van dit project ruim anderhalf jaar geleden al aan. Sindsdien wordt gewacht op stappen van het Bestuurscollege (BC).

Op het terrein achter de UNA zou een aantal mensen land- en tuinbouw kunnen gaan bedrijven. Zij dienen daarbij gebruik te maken van gezuiverd rioolwater dat van Klein Hôfi afkomstig is. De landbouwers dienen ook op het terrein te wonen. De eerste vijf huizen staan al klaar. De investeringen voor het project (circa anderhalf miljoen gulden) zijn gefinancierd door het KabNA.

"Triest hè?", zegt N. Joubert van de stichting Soltuna, als zij wordt geconfronteerd met de maandenlange leegstand van het terrein achter de UNA. "Het duurt allemaal veel langer dan gedacht. Maar de aanhouder wint. We gaan gewoon door en inmiddels zijn de eerste mensen bezig met ploeg- en plantwerkzaamheden". Met een andere gegadigde is Soltuna in vergaande staat van onderhandeling.

Toen het project zo'n anderhalf jaar geleden groots werd aangekondigd, waren er toezeggingen van het BC dat een en ander geregeld zou zijn. Dat blijkt nog steeds niet gebeurd. Het gaat om het sluiten van een erfpachts-, een beheers- en een waterleveringsovereenkomst. Met de beheersovereenkomst hangt ook de subsidie samen die Soltuna voor dit jaar nog moet krijgen. "Dat gaat allemaal over stappen en lagen", zegt Joubert, die teleurgesteld is dat alles zo lang moet duren. "Maar we zijn er mee bezig".

Geïnteresseerden moeten aan bepaalde eisen voldoen. Zij moeten een professioneel bedrijf uitvoeren, aanwijsbare kennis en ervaring hebben en beschikken over ondernemerschap. Voorts verwacht Soltuna een bepaalde minimumproduktie per jaar. Voor het gebruik van gezuiverd rioolwater bestaan expliciete regels. Groenten die in contact met het water kunnen komen, zoals komkommers, mogen bij voorbeeld niet worden gekweekt.

Een hectare grond, voldoende voor landbouw, kost tweeduizend gulden per jaar. Voor de woning moet 430 gulden per maand worden betaald, later oplopend naar 665 gulden. Van de schaduwhal kunnen alle partijen gebruik maken voor het opkweken van planten. Voorlopig gebeurt dat echter op Bacufal.

Op het terrein staat ook een gebouw voor de inkoopcentrale. Dit is een ander project van Soltuna. Landbouwers, niet alleen die van Groot Piscadera, kunnen hun groenten daar kwijt. De centrale zorgt vervolgens voor de verkoop aan de supermarkten. In de afgelopen maanden is ervaring opgedaan met de in- en verkoop van tomaten, die van een speciaal tomatenteeltproject (LVV) afkomstig waren. Nu de tomatenoogst op zijn einde loopt, wordt verder marktonderzoek gedaan.

In het verleden zijn al twee inkoopcentrales mislukt. Om het vertrouwen van de boeren niet te beschamen, is het dus van groot belang dat het deze keer wel lukt.

Deviezenreserve in mei gedaald tot 457 miljoen

WILLEMSTAD — Vanwege de netto-aankoop van deviezen door de commerciële banken is de officiële deviezenreserve, na een voortdurende toename in de afgelopen zes maanden, in mei met NAf 26,3 miljoen gedaald tot 457 miljoen. Dit blijkt uit de verkorte balans van de bank van de Nederlandse Antillen voor de maand mei.

De schuld van de centrale overheid is met 1,8 miljoen afgenomen door de storting op een onderhandse lening.

Verder is het rekening-courant-tegoed van de centrale overheid met 4,1 miljoen verminderd. Dit komt vooral door het voldoen van rentebetalingen op een obligatielening en een gedeeltelijke aflossing van de schuld aan de APNA.

Het rekening-courant-tegoed van het eilandgebied Curaçao is eveneens afgenomen, met 1,6 miljoen. Dit is het gevolg van het voldoen van lopende verplichtingen.

De waarde van de bankbiljetten in omloop is met 6,1 miljoen gedaald. Dit kan onder andere worden verklaard door het lange Paasweekeinde in april, omdat tijdens feestdagen in het algemeen meer bankbiljetten in omloop zijn dan normaal.

Deze daling heeft tevens bijgedragen tot de toename van de kaspositie van de commerciële banken bij de Centrale Bank met 7,5 miljoen. Als de banken per saldo bankbiljetten inleveren bij de Centrale Bank, nemen hun tegoeden namelijk toe.

Ten slotte is het saldo op de rekening 'meerjarenplanprojecten' met 7,8 miljoen gedaald door betalingen voor ontwikkelingsprojecten. Van dit bedrag ging 6,2 miljoen naar projecten van de centrale overheid en 1,6 miljoen naar projecten van het eilandgebied Curaçao.

Vakantieprogramma Christoffelpark

WILLEMSTAD — Voor mensen die hun vakantie op het eiland doorbrengen introduceert het Christoffelpark een vakantieprogramma met een wekelijkse activiteit.

- zaterdag 3 juli: wandeling bij maanlicht (Christoffelroute, Seru Tinta) van 19 tot 21 uur
- vrijdag 9 juli: jungletocht (Seru Tinta, Seru Grasia) van 8 tot 11 uur
- vrijdag 16 juli: jungletocht (voetweg Seru Grasia, Seru Tinta) van 8 tot 11 uur
- vrijdag 23 juli: jungletocht van 8 tot 11 uur
- zaterdag 31 juli: vroege Christoffelklim van 7 tot 11 uur
- zaterdag 6 augustus: wandeling bij maanlicht (Boka Grandi route) van 19 tot 21 uur

Voor de activiteiten, toegankelijk voor iedereen vanaf tien jaar, geldt het volgende: trek stevige schoenen aan; het is raadzaam iets te eten mee te nemen; halverwege de route is drank te koop; de activiteiten worden kosteloos door parkgidsen begeleid; de normale entreeprijzen blijven gelden; bij de vertrektijden is rekening gehouden met het rijschema van het Autobusbedrijf.

Oppositie stelt vragen

Betaling zakgeld bejaarden loopt vele maanden achter

WILLEMSTAD — Het eilandgebied heeft sinds 1991 een betalingsachterstand van veertien maanden aan de Curaçaose bejaarden. In drie Curaçaose bejaardentehuizen, Huize Welgelegen, Nos Lanterna en het Richardushuis, wachten 325 mensen regelmatig tevergeefs op de 35 gulden zakgeld, die de overheid heeft toegezegd.

In 1989 besloot het eilandgebied tot het uitkeren van een maandelijks zakcentje aan die bejaarden, van wie het eiland de kosten van het bejaardentehuis vergoedt. Deze bejaarden leveren hun hele pensioen in en hebben verder dus geen inkomen.

In 1990 ontvingen de bejaarden maandelijks de beloofde 35 gulden. In 1991 liep het in de eerste drie maanden echter mis. Nadat in de rest van het jaar normale uitbetaling had plaatsgevonden, kwam er in januari 1992 weer geen zakgeld. Van februari tot en met juli liep het goed, maar sinds augustus 1992 hebben de bejaarden niets meer gekregen.

De directeur van het Richardushuis, broeder Ton Flinkenflögel, heeft ten einde raad de gedeputeerde van Financiën, Stanley Betrian, een brief geschreven. Een afschrift daarvan ging naar de gezaghebber en de eilandsraadsleden. Dat gebeurde ongeveer drie weken geleden.

De eilandsraadsleden Mayra Coffie (MAN) en Andres Schoop (SI) hebben de voorzitter van de eilandsraad inmiddels vragen over deze materie gesteld.

De gedeputeerde was voor commentaar niet te bereiken.

Smits promoot fiscaal beleid in Nederland

WILLEMSTAD — Minister Chucho Smits (Financiën) heeft in Nederland met de Nederlandse staatssecretaris van Financiën, M. van Amelsvoort, gesproken over zijn beleid om tot een nieuw fiscaal regime voor de Antillen te komen.

Dit beleid heeft tot doel een verdere consistente uitbouw en ontwikkeling van de Antilliaanse *offshore*-sector naar de 21e eeuw. Daartoe heeft minister Smits een conceptraamwerk aan de staatssecretaris overhandigd, dat dit beleid ondersteunt.

Smits hoopt dat zijn streven en de positieve houding van de Antillen een voor het Koninkrijk aanvaardbare oplossing zal zijn. Voornaamste doel is dat het concept internationaal gezien het Koninkrijk in zijn totaliteit ten goede komt. Het concept zou het mogelijk moeten maken dat de binnen het Koninkrijk in de internationale dienstverlening werkzame sectoren commercieel concurrerend opereren.

Playa Canoa voor lozingen afgesloten

WILLEMSTAD — Bedrijven mogen vanaf donderdag niet meer lozen bij Playa Canoa. In een vergadering van milieudienst, Selikor en dienst Openbare Werken is woensdag besloten deze plaats af te sluiten voor lozingen.

"De media hebben de laatste tijd zoveel aandacht op die plaats gevestigd en er bestond zoveel onduidelijkheid dat we maar hebben besloten om Canoa af te sluiten", zegt Tico Ras van de milieudienst desgevraagd.

Voor het lozen van beerputwater kunnen bedrijven nu alleen terecht bij Shut op Hato. Ras is niet bang dat op deze plaats nu zoveel geloosd wordt dat het schadelijk is. "De toename van afvalwater zal geen effect hebben, want beerputwater wordt afgebroken in de zee".

Direct na de beslissing zijn de betrokken bedrijven gebeld om de mededeling te doen. Volgens Ras hadden ze begrip voor de beslissing. Op de vraag of hij denkt dat ze zich ook allemaal aan de voorschriften houden zegt hij: "Langzaam zal het wel tot ze doordringen, bovendien is er de bewakingsdienst SHS die regelmatig patrouilleert".

De milieudienst is momenteel bezig met het opstellen van een standaardvergunning die voor alle lozers geldt en die moet worden aangepast aan het nieuwe besluit.

Premier van paradoxen

Elsevier: 'Maria Liberia een opmerkelijke volhouder'

AMSTERDAM/WILLEMSTAD — "Eigenlijk is het opmerkelijk dat deze joviale vrouw die weliswaar als krachtig wordt omschreven, maar zeker geen politiek zwaargewicht is en de nodige sluwheid ontbeert, het zo lang weet vol te houden. Zeker in de Antilliaanse politiek die leeft bij de gratie van listen en lagen. Dezelfde paradox geldt trouwens voor de twee vrouwen die ze als haar voorbeeld noemt: Indira Gandhi en Benazir Bhoetto. Een citaat uit "Elsevier" van deze week die onder de kop "Een frontale botsing met overzee" een portret van de Antilliaanse premier Maria Liberia-Peters schildert.

Niet zozeer het traditioneel-radicale gekwetter van het VVD-Tweede Kamerlid Wiebenga heeft haar gegriefd. Dat geluid ervaart ze inmiddels als een onvermijdelijke running in de relatie met Nederland. Nee, het is de paternalistische houding van haar christen-democratische geloofsgenoot Lubbers, met wie ze het altijd zo goed kon vinden, die haar tegen de haren in strijkt, stelt het weekblad. "Kom je aan Curaçao, dan kom je aan Liberia-Peters. Vandaar dat ze zich niet kon voorstellen "op basis van het stuk van Lubbers overeenstemming te kunnen bereiken bij een eventuele vervolgconferentie".

Het vervelende voor haar is, meent Elsevier, dat afgezien van de nare, bevoogdende teneur van het document, de Nederlandse minister-president en zijn collega van justitie het allemaal nog niet zo slecht hebben gezien. "De voorgestelde maatregelen justitie op de Antillen onder Nederlandse verantwoordelijkheid te brengen, is weliswaar een beperking van de autonomie, maar waarschijnlijk ook de enige manier om het schrikbarend toegenomen drugsverkeer aan banden te leggen.

En zo zijn er meer voorstellen te verantwoorden. De Antilliaanse premier beseft dat ook wel, maar ziet die realiteit frontaal botsen op haar gevoel van eigenwaarde en trots. Een gevoel dat ook bij de gemiddelde Antilliaan toch al in hoge mate aanwezig is. Het adjectief neokolonialistisch ligt constant klaar om afgeschoten te worden op voorbijgaande ministers uit de polder", schrijft Elsevier. Het blad noemt het opmerkelijk dat ondanks de oplaaiende polarisatie de overzeese eilanden onder leiding van de huidige premier nooit echt in botsing zijn gekomen met de Nederlandse regering. Dit in tegenstelling tot vergelijkbare voormalige rijksdelen als Suriname en Indonesië.

Maria Philomena Liberia-Peters heeft de fricties altijd redelijk in de hand weten te houden. "In Den Haag vindt men dat ze zich goed kan inleven in de Nederlandse mentaliteit en daarop sterk weet te anticiperen". Het blad wijst kort op haar Nederlandse verleden in Emmen, Drente. "Ze wordt alom omschreven als iets te goed van vertrouwen. Nu overigens veel minder dan in het begin van haar politieke carrière, waarin ze — zoals ze zelf ooit zei — "hopi naïef", idealistisch en onrealistisch was.

Elsevier wijst er nog even op dat Maria's man Niels haar succes nog altijd met gemengde gevoelens aanziet. Hij heeft het er vooral in het begin van haar carrière moeilijk door gehad, naar Maria zelf vertelde.

Bewoonster in been getroffen

WILLEMSTAD — Een bewoonster van een huis gelegen op de Weg naar Welgelegen werd vrijdagavond door een overvaller in het bovenbeen geschoten. De tot nu toe onbekend gebleven man, drong de woning binnen, hield twee vrouwen onder schot en vroeg hen naar koopwaar dan wel goederen.

Met een buit van duizend gulden en de op hardhandige manier meester gemaakte drie armbanden en kettingen, deed hij pogingen het huis te verlaten. Bij die poging heeft een van hen de man willen beletten de woning te verlaten, zo blijkt uit de eerste verklaringen van de vrouwen. Hierop loste de overvaller een gericht schot af op de vrouw.

De melding kwam bij de politie rond 21.00 uur binnen. Voor de politie is dan ook nog niet duidelijk wat de overvaller bedoelde met het woord 'koopwaar'. De onbekende had een fors postuur en een zeer opvallende neus.

'Veel bereikt'

Hirsch Ballin niet ontevreden over resultaat gesprekken

WILLEMSTAD — Zowel de kleine eilanden als Aruba zijn tijdens de bilaterale politieke besprekken van de afgelopen dagen goede vorderingen gemaakt. Met Curaçao heeft Nederland nog geen gemeenschappelijke conclusies kunnen trekken, maar aangezien Curaçao heeft voorgesteld eind augustus met uitgewerkte plannen te komen, kunnen de ministers Hirsch Ballin en Dales en premier Lubbers hiermee wel leven. Zo bleek uit een verklaring van minister Hirsch Ballin gistermiddag, na afloop van de gesprekkenronde.

Vanmorgen werden nog wat details met Bonaire doorgenomen, terwijl met Aruba verder werd gepraat over justitiële en fiscale aangelegenheden. Met Aruba werd de afgelopen dagen 'heel precies' doorgenomen wat nog andere regeling behoeft, voordat artikel 62 uit het Statuut kan worden geschrapt: rechtspleging en financieel beheer. Volgens Hirsch Ballin hebben Nederland en Aruba over rechtspleging en financieel beheer een hoge mate van overeenstemming kunnen bereiken.

Met Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten, alsook met Bonaire werden geen verschillen van inzicht geconstateerd. Dat het met Curaçao nog niet zo ver kwam, noemde Hirsch Ballin gisteren 'lastig', maar de nota die Curaçao presenteerde werd goed ontvangen en is 'een lichtpuntje'.

Voorlopig wordt met alle partners verder gepraat in bilaterale gesprekken. De gemengde Stuurgroep zal weer worden geactiveerd, zodat alle partners op de hoogte blijven van hetgeen in die bilaterale gesprekken wordt bereikt. Het is de bedoeling dat voor het eind van het jaar de 'losse draden weer worden gebundeld', zodat de nieuwe rechtsorde voor iedereen tegelijk van kracht kan worden. Maar een datum voor het houden van een TC II werd nog niet genoemd. In elk geval moet het schrappen van artikel 62 voor 1 januari plaatsvinden, aldus Hirsch Ballin. Aruba zal zich daarbij wel moeten vastleggen dat punten voor deugdelijk bestuur niet worden losgekoppeld. "Heldere waarborgen voor deugdelijk bestuur zullen samen worden verankerd," zo zei Hirsch Ballin.

In de nota van Curaçao wordt het dit jaar te houden referendum aangekondigd. Die zal worden voorbereid door een onafhankelijke commissie, die voor eind augustus aanbevelingen zal doen aan het BC. Op basis van het stuk dat Curaçao bij het politiek overleg van twee weken geleden in Den Haag presenteerde (en waarop Lubbers reageerde met zijn *aide memoire*) zal er uiterlijk eind juli een *position paper* klaar zijn waarin wordt voorgesteld hoe de staatkundige problematiek volgens Curaçao kan worden opgelost. In de gisteren gepresenteerde nota wordt de toezegging gedaan dat Curaçao steun zal verlenen aan het schrappen van de onafhankelijkheidsdatum voor Aruba.

Zoals al eerder aangekondigd zal een gemengde Bonaireaans/Curaçaose werkgroep binnenkort ook voorstellen doen over de wijze waarop deze twee eilanden in de toekomst kunnen gaan samenwerken. Eind augustus wil Curaçao ook een ontwerpgrondwet voor Curaçao gereed hebben. Voor eind augustus zullen ook nota's voor deugdelijkheid van bestuur worden gepresenteerd. De eerste nota is al een half jaar klaar: die over Nieuw Beleid. De andere nota's gaan over financieel beleid, rechtspleging, verhoogde rechtsbescherming en fiscale autonomie. Enkele daarvan zouden ook al in een vergevorderd stadium zijn.

Onder punt vier van de nota stelt Curaçao voor dat voor eind augustus een ontmoeting plaatsvindt tussen politici, sociale partners en maatschappelijke groeperingen van Curaçao en Eerste en Tweede Kamerleden. "Want de relatie Nederland-Curaçao is de laatste tijd minder goed, getuige uitspraken van politiek Nederland aan het adres van Curaçao," zo staat in de nota. Gedoeld wordt op uitspraken van kamerleden Krajenbrink en Wiebenga, die vorige week onder meer suggereerden dat als er nu geen concrete resultaten zouden worden bereikt, er maar een Algemene Maatregel van rijksbestuur voor Curaçao moet komen.

Volgende week zal in elk geval een Kamerdebat over de nu gevoerde gesprekken plaatsvinden. Volgens Hirsch Ballin is het heel goed geweest dat de TC II werd uitgesteld en dat er per eiland werd onderhandeld.

"Ik constateer dat er echte onderwerpen aan de orde zijn geweest: deugdelijkheid van bestuur, rechtspleging, financiële zaken. Ik ben blij dat er veel overeenstemming is bereikt en dat ook Curaçao heeft aangegeven eind augustus met meer te zullen komen."

Hirsch Ballin lijkt dan ook niet bang dat hij volgende week in de Kamer zal worden aangevallen, of dat er een motie voor het treffen van een Algemene Maatregel van Rijksbestuur zal worden ingediend. Weliswaar is men met Curaçao minder ver gekomen dan gehoopt, maar aan de andere kant wil Nederland de wens tot het houden van een referendum respecteren. Bovendien wordt er eind augustus verder gepraat. "Wat telt is het resultaat. Dreigen is een instrument dat niet een of andere waarde in zichzelf heeft. Ik heb voor Curaçao geen Algemene Maatregel overwogen, maar ik heb gezegd dat de problemen zelf dringend om een oplossing vragen omdat het zo niet langer verder kan gaan. Curaçao heeft nu de punten op de agenda van augustus gezet."

Sociale Zaken naar Nederland

■ *WILLEMSTAD — Vier medewerkers van de dienst Sociale Zaken zijn vrijdag 25 juni voor een stage naar Tilburg (Nederland) vertrokken. In het kader van de samenwerking tussen Sociale Zaken en de gemeentes Dongen en Tilburg zullen vier groepen personeelsleden voor verdere opleiding naar Nederland gaan. Het project wordt door Nederland gefinancierd.*

Gedeputeerde van Sociale Zaken Raymond Bentoera (links) en Hoofd van de dienst, mr Eduardo Vlieg (rechts) deden op Hato de eerste groep werknemers uitgeleide.

17-Jarige heeft fatale schot afgelost

Twee verdachten roofoverval nummerkantoor aangehouden

WILLEMSTAD — De Speciale Tactische Eenheid van de politie heeft gisteren twee mannen aangehouden die worden verdacht van de mislukte overval op een nummerkantoor afgelopen donderdagavond. Bij die overval werd een medewerkster van het kantoor aan de Sint Luciaweg doodgeschoten. De minderjarige M.D. wordt ervan verdacht het fatale schot gelost te hebben.

De 29-jarige M.S. werd gistermiddag rond 14.30 uur bij zijn woning aangehouden. De tweede verdachte, de 17-jarige M.D., werd eveneens in zijn woning gearresteerd.

Al bij de eerste verhoren na de aanhoudingen, bekenden beide verdachten de poging om het nummerkantoor te beroven. M.D. gaf ook toe dat hij het fatale schot op het slachtoffer had afgelost. De politie trof op aanwijzing van M.S. het moordwapen aan bij hem thuis, en nam deze in beslag.

De recherche onderzoekt deze zaak verder.

Mando Davelaar van de politie-voorlichtingsdienst gaf toe dat de politie waardevolle medewerking kreeg van de buurtbewoners. Op aanwijzingen van die bewoners werden de vermoedelijke overvallers van het nummerkantoor aangehouden. Davelaar had geen goed woord over de beveiliging en bewaking van het nummerkantoor.

Voor de camera van Tele-Curaçao verklaarde hij vrijdagavond dat eigenaars van nummerkantoren meer aandacht moeten gaan besteden aan zowel de beveiliging en bewaking van de medewerkers als aan de klanten. Hij bedoelde dat door onvoldoende beveiliging overvallers meer kansen krijgen en het werk van de politie nog meer wordt bemoeilijkt.

Het overvallen nummerkantoor is van de keten Robby's Lottery. De eigenaar is Robby dos Santos, die vrijdag na het incident pleitte voor harder politieoptreden en zwaardere straffen voor gewapende overvallers. Het kantoor dat werd overvallen is gelegen in de wijk Buena Vista.

In minder dan een week tijd heeft de politie in samenwerking met het personeel van de Speciale Tactische Eenheid, vijf aanhoudingen verricht van criminelen die verdacht worden van gewapende overvallen. Dinsdagochtend werden twee mannen gearresteerd, die worden verdacht van de gewapende overval bij het Mc Donald's-filiaal te Santa Maria. Donderdag verrichtte de Speciale Tactische Eenheid de derde aanhouding in die zaak.

Ook werd de speciale eenheid van de politie ingeschakeld om twee van de drie mannen, verdacht van een verkrachting van een zwanger meisje, te arresteren. Dit nadat het meisje in de buurt van Bullenbaai werd verkracht, nadat zij van haar vrijheid was beroofd. Twee vriendinnen zagen toen nog kans om te ontsnappen.

Geld en drugs in beslag genomen

WILLEMSTAD — De Speciale Tactische Eenheid heeft in combinatie met de SOD een inval gedaan in een woning gevestigd aan de Ogedastraat te Otrobanda. Daar troffen de speciale eenheden van de politie een bedrag van 3.725 gulden die vermoedelijk afkomstig is van misdrijven.

Verder werden sieraden, 42 gram cocaïne, tien gram marihuana en nog eens zes gram soft drugs (hasjies) in beslag.

Schoolbestuur gaat leerlingen eren

WILLEMSTAD — Het R.K. Schoolbestuur gaat dit jaar voor het eerst certificaten van verdienste uitreiken aan goede en zeer gemotiveerde leerlingen van het ETEA, MAO, de mavo, de mts, de havo en het vwo. Daarmee wil zij het positieve in de jeugd stimuleren.

Jaycees-leden

WILLEMSTAD — Willemstad Jaycees Curaçao installeert vanavond elf nieuwe leden. Dat gebeurt tussen 20 en 23 uur in de *Willemstad Room* van het Caribbean Hotel. De directeur van het toeristenbureau, Piet Sampson, zal spreken over toerisme nu en in de toekomst.

'Dubbele bestuurslaag kost geld en mankracht'

Betrian en Mendes verdedigen aparte status in Nederlands economenblad

WILLEMSTAD — De dubbele bestuurslaag op Curaçao vormt een ernstige belemmering voor de economische ontwikkeling van het eiland. Dat stellen de gedeputeerden Stanley Betrian (Financiën) en Eduard Mendes de Gouveia (Economische Zaken) op persoonlijke titel in het Nederlandse economenblad Economisch Statistische Berichten.

De beide gedeputeerden schetsen in hun artikel een beeld van een kleine-eilandeconomie. In de kleinschaligheid van een eiland zitten volgens hen zowel voor- als nadelen. Gunstig is dat de lijnen binnen het overheidsapparaat, tussen het overheidsapparaat en de sociale partners en tussen de bedrijven onderling kort zijn. Daar staan nadelen tegenover: er zijn relatief grote infrastructurele voorzieningen nodig (elektriciteitscentrale, (lucht)haven, enzovoorts) en weinig variatie in vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Een klein eiland is voor zijn economie meestal afhankelijk van slechts enkele bedrijven en sectoren. Voor Curaçao zijn dat de raffinaderij, het toerisme, de *offshore* en transport. Door die afhankelijkheid heeft een klein eiland nauwelijks invloed op de handelwijze van grote ondernemingen en is bovendien extra gevoelig voor incidenten en (economische) schokken van buitenaf. De wijziging van de Amerikaanse belastingwetgeving in 1983 maakte de handel in Eurodollars op Curaçao bij voorbeeld minder interessant.

De geïsoleerde ligging van een eiland werkt door de transportkosten prijsverhogend. Aan de andere kant kan de ligging ook voordelig zijn. Een eiland is vaak een ideale plaats als regionaal op- en overslagcentrum.

Doordat veel kleine eilanden oorspronkelijk kolonies van een groot westers land waren, zijn zij nog steeds op dat voormalige moederland gericht. Die politieke en economische banden hebben grote voordelen, omdat buitenlandse investeerders deze zien als garantie voor politieke stabiliteit. Samenwerking met grote landen heeft ook een positief effect op de economie.

Kleine eilanden zijn sterk afhankelijk van een klein aantal exportprodukten. Daarom zijn zij steeds op zoek naar nieuwe gaten in de markt om het produktenpakket te vernieuwen en te verbreden. Curaçao beschikt volgens de gedeputeerden over voldoende veerkracht en ondernemingsgeest om indien nodig om te schakelen op andere produkten en diensten. Aan de overheid van Curaçao de taak om randvoorwaarden te scheppen die het succes van een dergelijke strategie ook in de toekomst waarborgen.

In de jaren tachtig is het overheidsapparaat met 40 procent afgeslankt. De werkeloosheid is sindsdien van 26 naar 14 procent gedaald. Daarmee zijn de problemen echter nog niet de wereld uit. Het Nieuw Beleid schetst enkele aanbevelingen die voor een gezonde economie noodzakelijk zijn. In de eerste plaats moet het beleid door de bevolking worden gedragen en niet worden opgelegd. Verder moeten de perspectieven van de bevolking worden verbeterd door onderwijsprogramma's, bestrijding van de criminaliteit, betere huisvesting en aandacht voor de gezondheidszorg.

Voorts dient aandacht te worden besteed aan enkele cruciale vestigingsplaatsfactoren als havens, vliegveld, telecommunicatie en een goed opgeleide beroepsbevolking. Uiteraard moet Curaçao ook de overheidsfinanciën saneren. De afslankingsoperatie heeft weliswaar tot lagere uitgaven geleid, op andere fronten zijn die weer gestegen.

Voor de uitvoering van het Nieuw Beleid is een grote mate van slagvaardigheid en flexibiliteit nodig. Die komt op Curaçao echter in gevaar door de extra, supranationale bestuurslaag. Beslissingen over overheidsinvesteringen, relaties met het bedrijfsleven en de belastinginning gaan over verscheidene schijven, aldus de gedeputeerden.

Daarnaast legt de dubbele bestuurslaag beslag op arbeid en financiële middelen. Volgens Mendes en Betrian draagt Curaçao ongeveer dertig miljoen gulden meer bij aan de Nederlandse Antillen dan het ontvangt.

De overlegtijd en het geld die het Antilliaanse overheidsapparaat opslokt, heeft Curaçao hard nodig om haar vestigingsplaatsklimaat en economische structuur te versterken. Om die reden pleiten de gedeputeerden dan ook voor een Curaçaose positie los van de Antillen.

Hondeziekte Parvo heerst op Curaçao

WILLEMSTAD — Alweer enkele weken heerst op Curaçao de gevreesde hondeziekte Parvo. De ziekte, een maag/darmontsteking, komt vooral voor bij jonge honden en kan dodelijk zijn.

Dierenarts H.A.K. van Baren noemt de eerste duidelijke symptomen: braken en lusteloosheid. "Jonge honden willen nog wel eens braken, maar als ze ook nog lusteloos zijn, moet je eigenlijk direct naar de dierenarts".

Het verstandigst is het wanneer de honden voortijdig ingeënt worden tegen Parvo. Dat kan al vanaf zes weken. Na een tweede injectie enkele weken later, dient de hond dan jaarlijks geënt te worden. Daarmee wordt voorkomen dat het dier Parvo krijgt.

De VS. ondernemingen Amdahl en Electronic Data Systems (EDS) hebben onder de naam ANTARES ... group een gezamenlijke onderneming opgericht ... bedrijven moet helpen programma's te maken die in grote als in kleine computers kunnen worden gebruikt. Amdahl heeft ... belang van tachtig procent. EDS is onderdeel van autoconcern General Motors.

De FRANSE onderneming Rossignol, de grootste fabrikant van ski-uitrusting ter wereld, is in het einde afgelopen boekjaar weer in de rode cijfers gekomen. ... een nettowinst ... 36,65 miljoen frank (... miljoen) tegen een ... van 53,95 miljoen frank het voorgaande jaar.

ARUBA AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE
Open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
...833.
Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, ...316 en 24508. Pageboy 127-0379.

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
...815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
...100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
...5.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 8.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN
Zaterdag + zondag van 09.00-10.00/17.00-18.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter van der Linden via Dr. Horacio Oduber Hospitaal (tel.: 24300) of via Alarmcentrum (115).
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter Zaandam via Centro Medico San Nicolas (tel.: 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(Nachtdienst)
Boven de brug:
...., L.G. Smith Blvd. z/n (Oranjestad). Tel.: 29011.
Onder de brug:
San Nicolaas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat. Tel.: 45712.

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongevallen of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra Lili G. Beke-Martínez, tel.: 24696.

* * * * * * * *

HET GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel.: 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel.: ...543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (28008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687.

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 8.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA

P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Berendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720. Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond. Voor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

TELEARUBA
ZATERDAG: 18.00 Cartoons; 18.30 3-2-1 Contact; 19.00 You cant take it with you; 19.30 Elsa Klensch; 19.50 Big Story; 20.10 Nos cu Nos; 21.10 CNN News; 21.30 Movie: Babes in Toyland.

ZONDAG: 16.30 Studio Sport; 17.45 Father Murphy Happines Is; 18.30 Movie: Popeye Alibaba; 19.30 Show-time; 20.30 CNN News; 20.50 Health Week; 21.05 Week in Review; 21.50 Movie; 23.30 Sports Tonight.

* * * * * * * *

MAANDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 0f 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA': elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat.

* * * * * * * *

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 09.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

* * * * * * * *

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAAS; 09.00 uur ds G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur zondagschool; 17.30 uur ds G.J. Dekker.

Eerste landbouwkundig ingenieur

Arubaanse in aanmerking voor twaalfduizend dollar fonds

ORANJESTAD — Aissah van Eer, de eerste landbouwkundig ingenieur van Aruba, is gedurende twee maanden op haar geboorte-eiland om te onderzoeken of er belangstelling is voor een nader te bepalen project op biologisch-, milieu- of landbouwkundig gebied. Als de studente van de Landbouw Universiteit Wageningen een goed en uitvoerig project weet te presenteren aan de International Foundation for Science (IFS) te Zweden, komt zij in aanmerking voor een fonds van twaalfduizend dollar.

Het fonds is bestemd voor ingenieurs die onderzoek willen doen in tropische gebieden. De twaalfduizend dollar is voor materiaal, bevoorrading en literatuur en alles wat verder nodig is voor het onderzoek. Het geld mag uiteraard niet worden uitgegeven aan eigen doeleinden. Elke ingenieur kan maximaal drie keer in aanmerking komen voor de IFS-financiering. Als ze al die keren in aanmerking komt, wil Aissah het geld besteden aan Arubaanse projecten. Ze moet dan zelf een team vormen met medewerkers, deskundigen en instanties van Aruba.

Aissah heeft inmiddels gesprekken gevoerd met verschillende medewerkers van Directie Landbouw, Veeteelt en Visserij en leden van milieuorganisaties zoals Stimaruba en Accion Ambiental. Doel van die gesprekken was om erachter te komen op welke gebieden behoefte is naar onderzoek.

Eén van de ideeën is om een onderzoek in te stellen naar het bedrijven van commerciële visteelt. Omdat Aruba enorme hoeveelheden kostbare vis moet importeren, zou het zeer interessant zijn om zelf vis te telen om zodoende de import te verminderen.

Voor elke commerciële larvale opfok van vissen en garnalen zijn de eitjes van het pekelkreeftje (*artemia*) nodig. De zoutpannen van Bonaire bijvoorbeeld, zouden ideaal zijn om miljoenen mannelijke en vrouwelijke pekelkreeftjes uit te zetten. De eitjes die de vrouwtjes na enige tijd zullen leggen, worden verzameld en gebruikt voor de voeding van allerlei soorten vissen en garnalen.

Aissah: "Een dergelijk project zou enorm interessant zijn voor zowel Aruba als de Antilliaanse eilanden. Maar eerst moet natuurlijk bestudeerd worden of het überhaupt wel mogelijk is en wat de gevolgen zullen zijn voor de vissers en de riffen. Maar het is een goed idee. Ik reis binnenkort naar China om een dergelijk project bij te wonen. Als het daar slaagt, zou dat een uitdaging kunnen zijn om hetzelfde idee op Aruba of Bonaire uit te voeren."

Een ander idee is de produktie van aloë. Aruba was destijds de grootste aloëproducent van de wereld. Maar toen in de jaren vijftig de chemische industrie op gang kwam, werd de natuurlijke aloë vervangen door kunstmatige bestanddelen. Daardoor raakte de aloëproduktie op Aruba al snel in verval. Na enige tijd bleek echter dat de natuurlijke bestanddelen van aloë toch een beter genezingseffect hadden dan de chemische bestanddelen. De laatste jaren is er vanuit Europa en Amerika weer een stijgende vraag naar natuurlijke aloë.

Een groep van de Landbouw Universiteit Wageningen is al een tijd bezig met een project om de aloëproduktie op Aruba weer op gang te krijgen. Aissah zou hen willen steunen en zich ook willen verdiepen in de produktie en de toegenomen vraag van het buitenland. Moeilijkheid is echter dat er nauwelijks plaats meer is om op grote schaal aloë te kweken. Bovendien zou bijna niemand meer geïnteresseerd zijn om na de 'aloë-recessie' in de jaren vijftig de draad weer op te pakken.

Wat de landbouwkundige zorgen baart, is de drastische achteruitgang van de mangrove-gebieden op Aruba. Drie jaar geleden zagen deze gebieden er nog veel beter uit. Ook de beschadiging van de riffen en lozingen van giftige stoffen en het uitkomen van chemisch- en afvalwater in zee nemen onrustbarend toe. Als Aruba belangstelling toont, is Aissah bereid om een van de ideeën of problemen aan te pakken. Belangstellenden kunnen contact met haar opnemen via telefoonnummer 27103.

■*Ing. Aissah van Eer (29) studeerde drie jaar aan de Middelbare Agrarische School te Dordrecht, vier jaar aan de Internationale Agrarische Hogeschool te Deventer en twee jaar aan de Landbouw Universiteit Wageningen. In het kader van haar afstudeerprojecten nam ze deel aan onderzoeken in Nederland, België, Spanje, Thailand, Maleisië en Aruba. De aanbieding om stage te lopen in Equador moest ze afzeggen vanwege haar huidige onderzoek op Aruba. Aissah kan geen baan krijgen op Aruba omdat er geen vacature beschikbaar is.*

Theaterfestival dit jaar in teken van gevoelige thema's

ORANJESTAD — Afgelopen dinsdagavond vond de opening plaats door de minister van Welzijnszaken Fredys Refunjol van het tweede 'Festival di Teatro Sembra y Cosecha' (Festeseco). Tijdens dit festival werden de stukken gepresenteerd van vier auteurs en regisseurs. Aan deze produkties is langer dan een half jaar gewerkt. Opvallend zijn dit jaar de gevoelige thema's die door veelal jonge mensen op fascinerende wijze worden vertolkt.

'*Mi ta Ria*', geleid door Clara Lopez, is een uit het leven gegrepen volkstheater over een aan lager wal geraakte dakloze vrouw. Ze is op zoek naar zichzelf en is behoorlijk in de war. Desalniettemin behoudt ze haar trots. Ze komt er weer bovenop en bouwt eigenhandig haar huis. Het decor wordt in een handomdraai van functie veranderd. Het stuk heeft een kritische ondertoon naar de hulpverlening die mensen veelal afhankelijk maakt en de pers die alleen maar op sensatie belust is. Het stelt de mens centraal en laat deze in zijn waarde. Zeker de moeite waard.

'*Fuente di awa limpi*' van Madeleine Kelly is anders, nieuw en totaal. Een kosmisch geheel waar gebruik wordt gemaakt van een heel simpel decor en eenvoudige kleding. Het decor is multifunctioneel wat af en toe geometrisch aandoet en soms toch een 'rond' gevoel geeft. Er heerst een totale harmonie in de beweging, de tekst, de muziek, het licht en de vertolkers zelf. Men kan in dit geval terecht spreken van 'totaaltheater'.

Het zoeken naar vrijheid en liefde wordt op zo'n sublieme manier gebracht dat als er een beetje wordt gesleuteld aan de vaart van de voorstelling, dit theaterstuk een potentiëel stuk kan worden voor een internationaal theaterfestival. Het voldoet namelijk aan de zeer hoge kwalitatieve normen.

Donderdagavond was het debuut van Muñe Oduber-Winklaar als schrijfster en regisseuse. Het is dapper en moeilijk om dan met het zware, melodramatisch stuk '*Mama ta traha*' te komen. Het gaat over een éénoudergezin, een gescheiden moeder, Lucille, met haar oudste dochter Karina en jongste dochter Monique. Het zijn allebei dochters van haar ex-man, alleen weet haar ex-man niet dat de jongste óók van hem is.

Karina, vertolkt door Kathleen Winklaar, moet eigenlijk alles thuis doen omdat moeder 's morgens slaapt, 's middags chagrijnig is en 's avonds werkt. De kinderen weten echter niet waar.

Karina is vroeg volwassen en heeft volgens haar moeder een scherpe tong. In feite is ze gewoon mondig en analyseert haarscherp de hele situatie. Moeder vindt dit niet leuk. Monique, de jongste dochter, zweeft een beetje tussen moeder en oudere zus. Buurmeisje Mina probeert haar echter steeds meer op te stoken tegen haar moeder. Lucille werkt keihard om haar kinderen alles te kunnen geven wat ze maar willen. Helaas geeft ze hen weinig van haar tijd. Ze beseft dat wel en wordt ergens ook verscheurd door schuldgevoelens, maar moet verder. Het stuk eindigt abrupt, wat even een verrassingseffect geeft, maar het is niet storend.

Het spel, zeker gezien de jeugdige leeftijd van de drie meisjes, is fascinerend. Mimiek, houding en stemgebruik zijn zodanig dat de emoties duidelijk overkomen. Vooral Lucille laat mensen kippevel krijgen en tranen in de ogen als ze haar levensgeschiedenis vertelt. Het decor is uniek, alle ruimte wordt gebruikt.

Festeseco wordt coördinerend begeleid door Amy Lasten, die ook de leiding van een regie-cursus had. Dit werd mogelijk gemaakt door Instituto di Cultura en Fundacion Arte Pro Arte met medefinanciering van Unoca.

Stevige straffen verdachten in 'Club Visage Connection'

ORANJESTAD — In de rechtszaak waarbij vijf personen terecht stonden die betrokken waren bij verkoop van verdovende middelen in de omgeving van nachtclub Visage zijn stevige straffen uitgedeeld. Vier verdachten kregen in totaal 42 maanden vonnis, terwijl de officier mr. Croes tegen hen in totaal zes jaar eiste. Een vijfde verdachte hoorde drie jaar eisen, waarover rechter mr. J. Vroom over twee weken uitspraak zal doen.

Toen op 6 maart jongstleden de Sectie Verdovende Middelen (SVM) een persoon aanhield in verband met de verkoop van verdovende middelen in de omgeving van nachtclub Visage, kwam een zaak aan het rollen, hetgeen resulteerde in de vijf aanhoudingen van H.R.(26), J.H.(17), R.R.(23), H.W.(28) en de vrouw I.R.(27).

Bij behandeling en uit het procesverbaal bleek dat allen op de een of andere manier bij de handel betrokken waren. De Officier van Justitie haalde aan dat kortgeleden een soortgelijke zaak rond de Dakota-bar werd behandeld en toen gesproken werd van de 'Dakota-bar Connection' en dat in deze zaak gesproken kan worden over de 'Club Visage Connection'.

De zeventienjarige J.H. werd aangeduid als de hoofdverkoper, die ondanks zijn minderjarigheid kans zag iedere dag voor 300 tot 600 florin te verkopen. Op vragen van de rechter aan de moeder van de jeugdige J.H. wat haar zoon bij Visage en op straat doet, bleef zij het antwoord schuldig. Wel vertelde zij de rechter dat haar zoon niet naar school wil gaan noch wil werken. Zij vroeg de rechter te helpen omdat zij niet meer weet wat zij met haar zoon moet aanvangen.

Advocaat O. Flanders had felle kritiek op de wijze van onderzoek, waarbij hij aanhaalde dat gebruik wordt gemaakt van de zogenaamde beroepsgetuigen, die ook bij andere zaken gehaald worden. Hij noemde het geheel een opzet van de SVM om de groep te kunnen vangen, hetgeen Flanders duidelijk als een provocatie ziet. Onjuist noemde hij het standpunt dat iemand die eens in drugs handelt, altijd met drugs verbonden zal blijven.

Flanders' collega mr.ing.Fred Baptist sloot zich bij deze woorden aan. Ook hij zag vele fouten in het onderzoek. Hij haalde aan dat SVM ondermeer beschuldigd wordt van uitlokking. Bij het laatste woord, wilde verdachte J.H. weten wat er met het geld gebeurde dat in beslag werd genomen. Hij liet weten omgekocht te zijn.

Vier verdachten hoorden na het sluiten van behandeling hun vonnis. H.R. kreeg een maand en 250 florin boete subsidiair tien dagen, de eis was 1 jaar en 250 florin boete. J.H., tegen wie de officier een jaar en drie maanden eiste, hoorde zes maanden gevangenisstraf waarvan drie maanden voorwaardelijk en een proeftijd van twee jaar en het onder toezicht stellen van de reclassering. De rechter vond dat hij zich als een volwassene had gedragen en ook als zodanig gestraft diende te worden.

De vrouw I.R. en haar broer R.R., tegen wie de officier twee jaar eiste, werden ieder veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf waarvan vier maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Verdachte H.W., die als de leider wordt gezien, hoorde drie jaar gevangenisstraf eisen. Hierover doet de rechter op 9 juli aanstaande uitspraak.

Nieuwe bibliobus

■ *ORANJESTAD — De Nationale Bibliotheek heeft een nieuwe bibliobus-trailer gekregen ter vervanging van de zeventien jaar oude gele boekentrailer. De aanschaf van de nieuwe trailer werd goedgekeurd door zowel de regering als UNOCA. De bus is gebouwd door het bedrijf Jos Visser en heeft als extra attractie dat ook in de bus dia's en video's gepresenteerd kunnen worden. Tijdens een plechtigheid, werd de sleutel van de boekentrailer door UNOCA-directeur Pancho Geerman overhandigd aan minister van Welzijnszaken Fredis Refunjol, die op zijn beurt de sleutel in handen stelde van de bibliotheekdirectrice Alice van Romondt en Pedro Dirksz, van de afdeling bibliobus. Directrice van Romondt verklaarde, dat de bibliotheek nu over twee bussen beschikt die om de twee weken dertien scholen met 2263 leerlingen bezoeken. Op de foto gaat de sleutel van de nieuwe boekentrailer van hand naar hand.*

Stevige straf messetrekker

ORANJESTAD — Vier en een half jaar gevangenisstraf luidde het vonnis tegen M.J.(20) die op 4 februari 1993 in San Nicolas tijdens ruzie om een autoband zijn tegenstander Pablo Eman met een mes een dodelijke steek toebracht. Twee weken geleden eiste de officier in deze zaak vijf jaar gevangenisstraf. *Amigoe* berichtte toen uitvoerig over behandeling van deze zaak.

Hector Kolfin

ORANJESTAD — Het bestuur van de Stichting Middelbaar Onderwijs Aruba (SMOA) heeft de benoeming van drs. Hector Kolfin (43) tot rector van het Colegio Arubano officieel bekend gemaakt. De benoeming gaat per 16 december 1993 in.

Drs. Hector Kolfin is een biochemicus. Hij trad in dienst van de SMOA als eerstegraads biologie-leraar in 1979. Sinds 1986 fungeert hij als conrector en in 1992 werd hij tot waarnemend rector van Colegio benoemd.

Bij het bekendmaken van de benoeming van Kolfin maakte SMOA's voorzitter C.A. Sapuana gebruik om dank te brengen aan de scheidende rector Hoevertsz voor zijn werk als docent maar vooral ook voor zijn toewijding als rector. Rector Dolf Hoevertsz was 32 jaar aan het Colegio verbonden.

■*ORANJESTAD — In de Nationale Bibliotheek San Nicolas is de expositie 'Aru Arts 93' geopend met werken van Claude Wever. Deze expositie is tot en met 9 juli te bezichtigen. Op de foto, leerlingen van het Filomena College die op de eerste dag al waren gaan kijken.*

Laatste dag tekenwedstrijd

ORANJESTAD — Zaterdag 7 augustus is de laatste dag voor inzending van tekeningen voor de tekenwedstrijd die de Aruba Female Jaycees heeft uitgeschreven voor kinderen van zes tot twaalf jaar.

Cursus voor eigenaren Nissan auto

ORANJESTAD — In verband met het 25-jarig bestaan van Topcar werd een tweedaagse cursus georganiseerd voor eigenaren van Nissan wagens, onder de leuze 'Leer uw Nissan kennen, eerste hulp voor Nissan'.

De eigenaren werden in de gelegenheid gesteld om hun Nissan nog beter te leren kennen. De drukbezochte cursus werd gegeven door de instructeurs Mario van der Linden en Eric Hunt met assistentie van de mecaniciën Fausto Arends.

Het doel van de cursus was om de deelnemers te demonstreren wat in voorkomende gevallen de mogelijkheden zijn om zelf de eerste hulp aan hun Nissan te geven. Voorts werd de nadruk gelegd op het belang voor een regelmatige service en goed onderhoud van de wagen. Plannen bestaan om binnenkort wederom met een dergelijke cursus te komen.

Aangeboden:
Pitbull en Rothweiler Puppies
7 wkn.
ingeënt/ontwormd.
Tel. 602598

schildersbedrijf
Perfect
De
huisschilder
van huis uit.
Tel.: 601766 - 369127
Fax.: 369127

AMERICAN CAMP APARTMENTS
Heeft
LUXE APPARTEMENTEN TE HUUR
Kompleet gemeubileerd met grote voorporch.
Voor meer informatie:
Telefoon: 374011

Te koop
TERREIN 1340 M²
te Janthiel met uitstekend uitzicht op Spaanse Water
NEW WINDS HOLDING n.v.
Tel.: 603900 Tel./Fax. 658828

LEER NU ZEILEN
Bij ons leert U op een leuke manier in korte tijd goed zeilen.
Lestijden in overleg, 7 d.p.w.
Nog nooit gezeild?
Neem dan eerst een kennismakingsles.
SAIL CURAÇAO
Spaanse Water
Bel nu 676003

SURINAAMS ETEN
Voor lekker Surinaams eten moet u aan de **Rooseveltweg 133** zijn! (Sta. Maria)
Zondag van 12-4 uur.
O.a. verkrijgbaar
Moksi-Moksi, Roti, Bami, Nasi etc.
Tel. 685679

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin. kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav. 67.
Tel.: 674103.

PAPIAMENTU
(Voor Nederlands-sprekenden)
- Spreekt u Nederlands ?
- Wenst u Papiamentu te leren verstaan en spreken ?
- Wenst u informatie over de Antilliaanse cultuur ?

Vraag s.v.p. informatie op:
Naam:
Adres:
Telefoon:
Dit strookje te sturen naar: "PAPIAMENTU" P.O. Box 592

TE HUUR
3 slaapkamer, 3 badk. woning.
Nieuwbouw semi gemeubileerd te Bottelier.
Vraagprijs Naf. 3000,= p.m.
Tel. 603900 - 658828
Voor inlichtingen:
NEW WINDS HOLDING n.v.
Tel.: 603900 Tel./Fax. 658828

Deltagen Bioproducts N.A. is gespecialiseerd in de marketing van biochemische produkten in Latijns Amerika.
Wij zoeken op korte termijn een
ADMINISTRATEUR (M/V)
Taken:
- Zelfstandig financiële en administratieve werkzaamheden uitvoeren.
- Maandelijkse en jaarlijkse financiële en verkoop rapportage
- Algemene kantoor werkzaamheden i.m.v. verkoop en export correspondentie.

Ervaring vereist:
- MBA of gelijkwaardige opleiding
- Bekendheid met een boekhoudprogramma is een pluspunt
- Nederland, Engels, Spaans

Stuur uw sollicitatie naar P.O. Box 3444 of bel naar 376411 of 376166.
Deltagen Bioproducts

Gevraagd
part-time of full-time
voor
China Town Restaurant
Tel. 694888

Te koop
WOONHUIS GAITOWEG 32
5 slaapkamers/3 badkamers
Studie/meidenkamer met bad
1400 m2 eigendomsgrond.
Zeer rustig en centraal gelegen.
Tel. 375718 of 376843 (kantoortijd)

Las Vegas SUPERMARKET Gosieweg 90
Tel. 373772/371950/373044
Voor uw likeurpunten en pruimentaart kunt u ook bij de Bakkerij van Las Vegas terecht.

Voor kennis en vaardigheid op het gebied van computers en informatica: het Computercentrum van de UNA!

In de periode augustus tot en met december organiseert het Computercentrum van de Universiteit van de Nederlandse Antillen weer een aantal cursussen op het gebied van Computers en Informatica.

Computercursussen:	Informaticecursussen:
Computer Appreciation Course	Lotus 1-2-3, dBase IV, DataEase
Inleiding Operation System	Aspirant-beheerder van PC netwerken
WordPerfect, Windows	Hoger Cursus Bedrijfsinformatica

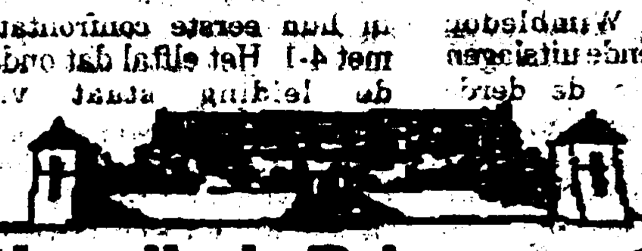
Voor telefonische inlichtingen (ook over speciale bedrijfscursussen) en het opvragen van de brochure belt u naar 684422; vragen naar Beverly Kranwinkel of Mayra Diwan.
Wij zien u graag als cursist! computercentrum UNA

Te koop
Bj. 1990
Bj. 1990
Tel.: 617910 Dhr. Boye
Tijdens kantooruren van:
8.00 - 12.00 uur /
14.00 - 18.00 uur.

WAARSCHUWING
In verband met het verstrijken van de termijn voor indiening van:
het aangiftebiljet INKOMSTENBELASTING 1992 Curaçao
worden degenen die nog geen aangifte hebben gedaan, aangemaand dit alsnog vóór 15 juli 1993 te doen onder indiening van het daartoe bestemde aangiftebiljet bij de Inspectie der Belastingen, Regentesselaan z/n.
De Inspecteur der Belastingen
Mr. D.E. Evertsz.

RUM RUNNERS
the place to be...
Op zaterdagavond 26 juni
WESTERN NIGHT
in de Rum Runners
Rouvilleweg 9F
Vanaf 22.00 uur verandert de **Rum Runners** in een **Ranch: Cowboys, Gringo's, Indianen** en nog veel meer.
U bent welkom in onze **Saloon Bar.**

Landhuis Brievengat
Elke zondag geopend
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Folkloristische dansshow van **Grupo Folklorico Antiano** van 17.00 - 18.00 uur
Happy Hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van "**Shiga**" vanaf 18.00 uur
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

Garage Antilliaanse Reparatie Werkplaats
Voor reparatie van uw motor, service, uitdeuken, spuiten, banden plakken. Zit de auto op slot? Wij kunnen u helpen waar u bent. Verzeker uw auto, op afbetaling.
Wij zoeken een kracht voor licht administratief werk.
Nafl. 1500,= p/m.
Bramendiweg 174, tel. 653550

WANTED
HUURHUIS
Minimaal
2 slaapkamers
Tel: 370362

REFINERIA ISLA (CURAZAO) S.A.
Filial de Petróleos de Venezuela S.A.
Has placement possibilities for candidates to be trained at its vocational school as:
PROCESS OPERATOR
Candidates must be in possession of the certificate Mavo-4 with mathematics and physics or the certificate LTS-T and should not be older than 23 years.
Application forms can be obtained at the main entrance of the refinery.
Applications should be sent in before 30th July 1993 to:
Refineria Isla (Curazao) S.A.
Emmastad
Curacao
Attention: Training Department.

Doe eens iets liefs voor U + voor uw tuin...
Plaats een VIJVER!
Voor informatie: Tel.: 370881
LOBO
FOUNTAIN & LIGHTING DESIGN N.V.
maandag - vrijdag van 2 - 6 p.m.

Te huur
voor vakantiegangers
Naf. 150 p.w.
incl. water/licht, voor info bellen 683439

FUNDASHON PA SKOL HUMANISTA NA PAPIAMENTU
INSKRIPSHON
pa aña skolar 1993/1994 pa
KOLEGIO ERASMO SKOL BASIKO
ta tuma lugá riba:
djaluna dia 28 di yüni di 9'or di mainta - 12'or
djamars dia 29 di yüni di 9'or di mainta - 3'or
djueps dia 1 di yüli di 9'or di mainta - 3'or
Adrés: Albinostraat z.n. Tel.: 691753
Por fabor trai ku bo e Buki di Famia of otro dokumento ofisial i rapòrt di e yu(nan).

CENTRO MEDICO AESCULAPIUS
Voor de funktie van **Telefoniste**
en de funktie van **Receptioniste**
Vereist is: Mavo diploma
Ervaring met p.c.
Goede contactuele eigenschappen
Sollicitaties te richten aan:
Centro Medico Aesculapius
Schout Bij Nacht Doormanweg 47

Te koop:
"Hi-Tech"
prijs semi-kompleet
f 750,=.
Tel: 655275

EILANDGEBIED CURAÇAO
Inschrijving nieuwe leerlingen voor het Curaçaos Avond Lyceum (Mavo-Havo bovenbouw)
Gegadigden kunnen zich inschrijven op woensdag 30 juni 1993 en op donderdag 1 juli 1993 van 18.00 tot 20.00 uur op het Peter Stuyvesant College aan de Schottegatweg Noord.
TOELATINGSEISEN:
- voor Havo 4-1: diploma Mavo 4
- voor Havo 4-2: rapport dag Havo
- voor Havo 5: overgangsrapport dag Havo

Gegadigden voor de examenklassen kunnen zich ook inschrijven voor één of meerdere deelcertificaten.
Bij de inschrijving s.v.p. overleggen:
- stortingsbewijs t.n.v. C.A.L. op giro no. 191140 ad f. 30,-
- bewijs van inschrijving in het Bevolkingsregister
- cijferlijst Havo-5 met eventuele bewijs van herkansing.

N.B. Geen inlichtingen op de eerste schooldag.
Het hoofd van de Dienst Onderwijs
drs. A. WAN SWINK

International Business English Courses
P.O. Box 3487, Curaçao N.A.
KORSOS INGLES

Curvast REAL ESTATE
Wij vragen voor ons makelaarskantoor een
HOOFD BINNENDIENST (vrl. of mnl.)
Deze full time opfunktie houdt in:
- het begeleiden van de verkooppdeling
- telefonisch kontakt met onze relaties
- bijhouden diverse systemen
- opmaken van contracten
- coördineren van alle afspraken

Kortom een levendige en interessante funktie.
Onze wensen zijn:
- Goede kennis van tekstverwerkers
- In bezit van rijbewijs
- Goede kennis van de Nederlandse en Engelse taal
- Bij voorkeur ook Papiamento en Spaans
- Duidelijke organisatorische ervaring en capaciteiten
- Leeftijd tot 40 jaar.

S.v.p. telefonische reakties tussen 8 en 8 uur 's avonds of tussen 7 en 8 uur 's ochtends. Tel. 370687

Olympique Marseille bij omkoopschandaal betrokken

MARSEILLE — Een speler van Olympique Marseille is vrijdag door de rechter in Valenciennes in verzekerde bewaring gesteld. Middenvelder Jean-Jacques Eydelie meldde zich vrijdag vrijwillig in het noorden van Frankrijk om opheldering te verschaffen over een omkoopschandaal in de Franse competitie, waarbij kampioen Marseille en degradant Valenciennes vermoedelijk zijn betrokken.

Aanleiding voor de stap vormde voor Eydelie de belastende verklaringen van Christophe Robert van Valenciennes. Hij bekende vrijdag bij de onderzoeksrechter bijna tachtigduizend gulden smeergeld van Olympique Marseille te hebben ontvangen. De aanvaller zegt het geld van Eydelie te hebben gekregen om op 20 mei, zes dagen voor de finale van de Europa Cup 1, opzettelijk slecht te spelen tegen de latere winnaar.

Valenciennes verloor de bewuste wedstrijd met 0-1. Robert viel na twintig minuten geblesseerd uit. De blessure zou hij hebben voorgewend, ondanks het feit dat de knie in het gips werd gezet. De voetballer deed zijn bekentenis nadat hij 24 uur in voorarrest had gezeten. Het geld werd bij zijn ouders in Perigueux gevonden. Het wordt onderzocht op vingerafdrukken.

Marseille wijst met klem alle beschuldigingen van de hand. De manager van de club, Bernes, die ook is genoemd in de affaire, zegt dat spelers van Valenciennes hem hebben benaderd om "iets te ritselen". Valenciennes verkeerde nog in degradatiegevaar. De club eist nu van de bond dat de uitslag ongeldig wordt verklaard en dat de degradatie wordt teruggedraaid.

Voorzitter Tapie van Marseille zei weinig geloof te hechten aan de beweringen van Robert. "Ik geloof dit verhaal niet. De meeste spelers zijn internationals. Ze behoeven hun tegenstanders niet om te kopen om te winnen. Ze hebben klasse genoeg om dat op eigen kracht te doen", meende Tapie.

Het onderzoek kwam twee weken geleden op gang naar aanleiding van verklaringen van Jacques Glassman, de libero bij Valenciennes. Hij openbaarde vier dagen na de wedstrijd dat hij een dag voor het duel telefonisch was benaderd door Edylie en Bernes. De Franse voetbalbond nam de aantijgingen, ondanks de keiharde ontkenningen van Marseille, serieus en deed aangifte van omkoping bij de rechtbank.

De voorzitter van de bond, Le Graet, benadrukte vrijdag nog eens dat de onderste steen boven zal komen. Volgens de statuten wacht spelers en officials bij bewezen omkoping levenslange schorsing. De club Olympique Marseille raakt in dat geval de titel kwijt en wordt teruggezet naar de tweede divisie.

SPORT AGENDA

CENTRO DEPORTIVO KORSOU
Zwembad:
Open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISCINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
Open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

CENTRO DI BARRIO JANWE
Dammen:
Elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar en van 19.30-23.00 uur voor geïnteresseerden vanaf zestien jaar.

Schaakvereniging Janwé:
Elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
Openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
Iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

ZATERDAG

TENNIS
(ABN-AMRO Bank)
Junior Open Tournament
09.15-12.00 uur halve finalewedstrijden; 15.00-18.30 uur finales - banen CSC te Damacor.

ZWEMMEN
(CZB)
..30 uur jaargangwedstrijden - zwembad Centro Deportivo Kòrsou

BASEBALL
(Int. toernooi)
14.30 uur selectie Cuba vs selectie Curaçao - Stadion Johnny Vrutaal, Gouverneur Van Slobbeweg z/n (Rif).

ZONDAG

VOETBAL
(Federashon Futbòl Kòrsou)
Stadion Antoine Maduro
16.00 uur (tweede divisie) Juventud Westpunt vs V.E.S.T.A.
18.00 uur (eerste divisie) S.U.B.T. vs Sithoc.
Centro Deportivo Kòrsou:
14.00 uur (tweede divisie) Canisius Boys vs CD Porta Blanco;
16.00 uur (eerste divisie) Victory Boys vs Jong Holland.

■ *WIMBLEDON — Brenda Schultz werd, bewust of onbewust, uit haar concentratie gehaald en verloor haar partij tegen Jennifer Capriati. De Amerikaanse moest voor een blessure worden behandeld, op het moment dat de Heemsteedse goed op dreef was en in voorsprong verkeerde: 1-0 in de derde set, nadat zij de tweede set op grootse wijze won. Capriati won uiteindelijk met 7-5, 4-6 en 6-2.*

Ivan Desloover vrijgesproken

ANTWERPEN — De Belgische voetballer Ivan Desloover is door het Hof van Beroep in Antwerpen vrijgesproken van het opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel bij de voormalige Anderlecht-speler Juan Lozano. De kwestie dateert van zes jaar geleden.

Lozano liep in de wedstrijd Waregem-Anderlecht in april 1987 na een ingreep van Desloover een dubbele beenbreuk op. Dat betekende gelijk het einde van zijn loopbaan als profvoetballer.

Lozano diende bij de rechtbank een klacht in, die in eerste instantie werd afgewezen. Hij zette daarop de aanklacht door en kreeg van het Hof van Beroep in Gent gelijk. Na tussenkomst van het Hof van Cassatie besloot de Antwerpse rechtbank vrijdag Desloover in het gelijk stellen.

Centro Dominguito en Mahuma spelen gelijk

Jong Colombia vernedert De Koning met 5-0 en wordt opnieuw koploper

WILLEMSTAD — De doelpuntenmachine van Jong Colombia stond vrijdagavond wederom op scherp en buurtgenoot De Koning moest dat bekopen met een vernederende 0-5 nederlaag. De ploeg uit Boca'i Sami behaalde met dat resultaat zijn zesde overwinning van het seizoen in acht wedstrijden. Hierdoor wisselde het team weer van positie met Sithoc dat sedert vorige week de ranglijst in de eerste divisie aanvoerde. In de andere ontmoeting geldig voor de FFK-IBM voetbalcompetitie, hebben Centro Dominguito en Centro Hubenil Mahuma hun positie op de ranglijst gehandhaafd. Er werd met 0-0 gelijk gespeeld.

Voor 258 toeschouwers werd hekkesluiter De Koning volkomen overklast door Jong Colombia dat met zestien doelpunten de schotvaardigste ploeg is geworden van de competitie. De topscorersranglijst wordt dan ook door twee 'Colombianen' aangevoerd, namelijk door Wensley Martina en Siegfried Constancia. Beiden namen in de ontmoeting tegen De Koning elk twee doelpunten voor hun rekening. Ze leiden de ranglijst met respectievelijk zeven en vijf treffers.

Het klasseverschil tussen de twee elftallen was vanaf de eerste minuten duidelijk zichtbaar. Na vijf minuten al scoorde Wensley Martina met een schitterend afstandschot, waarop keeper Neville Martina troosteloos het nakijken werd gegeven. Bleek dat de doelman de bal nog vier keer uit het net moest gaan halen, zodat deze op de middenstip kon worden gezet voor hernieuwde aftrappen.

In de achttiende minuut deed Wensley Martina weer van zich spreken. Op een pass van teamgenoot Michael Martina, bewees de spits wederom zijn talenten en in een moeilijke positie schoot hij voor de tweede keer raak op doel. De voetballers uit Boca'i Sami wisten echter niet van ophouden. Was Wensley Martina de uitblinker in de eerste helft, in de tweede baarde Siegfried Constancia opzien. Hij tekende twee treffers achter zijn naam (40ste en 63ste minuut), terwijl Wilson de Jongh de nachtmerrie voor De koning besloot met het vijfde doelpunt in de 65ste minuut.

Een groter publiek (443 personen) zag bij Centro Dominguito-Centro Hubenil Mahuma een gelijkopgaand duel. Het elftal van Centro Dominguito kwam in technisch opzicht beter uit de verf, maar de voetballers van Mahuma compenseerden de mindere techniek met een strijdlustig en enthousiast voetbal. Bovendien lijkt het zelfvertrouwen bij het Mahuma-elftal terug te zijn, nu dat de drie gebroeders Frensel, Gwendel en Marlon Calmes samen met Marcial Brigitha wederom in de opstelling verschenen.

Centro Dominguito kwam het dichtst bij een treffer, maar de kansen om de score te openen werden allemaal verprutst. Rubinet Sylvanie schoot bij voorbeeld met een leeg doel voor zich over, terwijl Lesley Filomena met alleen doelman Ivan Hansen tegenover zich eveneens faalde om te scoren.

De twee geregistreerde uitslagen op vrijdag hebben alleen in de top een mutatie teweeg gebracht. Jong Colombia klom namelijk naar de eerste plaats met dertien punten, stuivertje wisselend met Sithoc dat twaalf punten heeft. Centro Dominguito en Mahuma brachten beiden hun puntenaantal op acht, maar bleven op respectievelijk de vierde en vijfde plaats. Dit is op basis van hun doelsaldo. Jong Holland dat eveneens acht punten heeft, neemt op basis van datzelfde doelsaldo, de derde plaats in.

Voor zondag staan op het programma de wedstrijden Victory Boys-Jong Holland in het SDK-stadion te Brievengat en S.U.B.T.-Sithoc in het SAM te Kitjan. De wedstrijd in SDK staat gepland voor 16.00 uur, terwijl de ontmoeting in het SAM om 18.00 uur begint.

In de eerste ronde kwamen de tricoloren niet verder dan een 1-1 gelijkspel tegen het zich op de voorlaatste plaats bevindende Victory Boys. Sithoc klopte S.U.B.T. in hun eerste confrontatie met 4-1. Het elftal dat onder de leiding staat van geschorste oefenmeester Wilhelm Canword is als gevolg van die achtereenvolgende nederlagen en door de aftrek van twee punten flink afgezakt op de ranglijst. Het neemt de zesde plaats in dankzij een beter doelsaldo dan Victory Boys.

In de tweede divisie spelen Canisius Boys en Porta Blanku om 14.00 uur tegen elkaar in het SDK-stadion. In het SAM ontmoet Hubentud Westpunt het elftal van V.E.S.T.A. Deze partij staat geprogrammeerd voor 16.00 uur.

Agassi volgende tegenstander op Wimbledon

Richard Krajicek met de schrik vrij tegen Laurence Tieleman

LONDEN — Richard Krajicek kwam in zijn wedstrijd tegen Laurence Tieleman met de schrik vrij in de derde ronde. De Hagenaar met Tsjechische ouders won op baan elf in vier sets: 6-2, 7-5, 5-7 en 6-2. Door zijn snelheid maakte Tieleman het Krajicek moeilijk, maar hij kan niet volleren. Anders had Krajicek het wel kunnen vergeten. De Nederlander ontmoet nu in de kwartfinales de Amerikaan Andre Agassi.

Peter Fleming maakte zich na afloop boos op zijn pupil Tieleman. Deze had moeten winnen, en Tieleman bevestigde dat in het Engels met een sterk Frans accent. "Toen ik hem aan het einde van de derde set brak, werd mijn tegenstander duidelijk nerveus. Dat worden vijf sets dacht ik. Maar die doorbraak meteen in het begin van de vierde set was beslissend."

"Mooi dat ik nu mijn slechte dag heb gehad", beaamde Krajicek. "Twee dagen goed trainen en de zaken zien er weer heel anders uit". Krajicek kijkt hoog tegen Agassi op. Twee jaar geleden kreeg hij in hun enige onderlinge confrontatie geen schijn van kans. "Toen ging hij door naar de kwartfinales. Het jaar erop bleef ik weer in de derde ronde steken en werd hij kampioen", gaf Krajicek een treffend beeld van het onderscheid tussen hem en de titelhouder van Wimbledon.

"Je kunt dus niet zeggen dat ik in vergelijking met hem vooruit ben gegaan. Of ikzelf beter ben geworden? Ik zou het eigenlijk niet weten. Wel is het zo, dat ik met meer plezier op een grasbaan sta. Dat kun je een hele vooruitgang noemen."

Terwijl Krajicek het moeilijk had tegen de Italiaan met een Franse tongval en een Nederlands paspoort (Tieleman, red.), sprong Agassi voor een gevolg van toegewijde fans op het centre court in twee aanloopjes soepel over een al even onbekende tegenstander: de eveneens uit de kwalificatie tevoorschijn gekomen Australiër Patrick Rafter.

"Ik ben er klaar voor", sprak Agassi over zijn komende ontmoeting met het Nederlandse serveer-kanon. "Veel terugbrengen en hem hard laten werken, dan zal het wel gaan." De indruk bestaat nog altijd, dat de Amerikaan heel wat overtollige kilo's met zich meedraagt. Het "vette varkens", waarmee de lange Hagenaar vorig jaar wereldfaam maakte, zou op hem kunnen slaan. Ware het niet dat Krajicek veel te veel ontzag heeft voor de man met de beste return ter wereld om zoiets te durven zeggen.

Dat bleek wel uit de wijze waarop hij zijn strijdplan voor de ontmoeting tegen de titelhouder komende maandag ontvouwde. "Veel retourneren om hem te breken...Beter in elk geval dan ik vandaag deed...En dan ook beter concentreren op mijn eigen service en volley. Als je hem daarop kansen geeft, kun je het wel vergeten."

Eigenlijk dus alles beter doen dan in het partijtje op baan elf tegen Tieleman. In tegenstelling tot zijn eerdere optredens tegen Kulti en Eltingh was Krajicek op de vele breekpunten, die hij kreeg, laks, nonchalant en in een laat-maar-waaien stemming. Alleen zijn service — met twintig aces — mocht er zijn. Het was maar goed, dat niet iedereen, die uit de school van Bollettieri komt, Agassi heet.

UITSLAGEN

In de derde ronde van het toernooi van Wimbledon werden de volgende uitslagen geregistreerd in de derde ronde bij de mannen: Krajicek (Ned/9)-Tieleman (Ita) 6-2, 7-5, 5-7 en 6-2; Sampras (VS/1)-Black (Zim) 6-4, 6-1 en 6-1; Foster (GBR)-Olhovsky (Rus) 6-3, 6-5 en opgave; Stich (Dui/6)-Van Rensburg (Z-Af) 6-3, 6-4 en 6-4; Agassi (VS/8)-Rafter (Aus) 6-1, 6-7, 6-0 en 6-3; Becker (Dui/4)-Hlasek (Zwi) 6-3, 3-6, 6-2 en 6-3 en Korda (Tsj/11)-Rostagno (VS) 6-3, 6-4 en 6-4. De tweede ronde van het dubbelspel: Davids/Norval (Ned/Z-Af)-Reneberg/Wheaton (VS/15) 6-4, 7-5 en 7-6.

Na conflict Dambond en school Strategia

Stichting opgericht om de damsport op Curaçao intensief te propageren

WILLEMSTAD — De stichting 'Amigunan di Wega di Dam' is op maandag 8 maart 1993 opgericht en heeft als doel: het propageren van het damspel in het algemeen maar waarbij het in het bijzonder zal streven naar verbetering van het spelniveau en -inzicht van de lokale dammers. Damschool Strategía, die wekelijks op donderdag in Buurtcentrum Janwe bijeenkomt, gaat onder deze sportstichting vallen. Het bestuur van de nieuwe organisatie bestaat uit Raoul Alias als voorzitter, Stanley Kleinmoedig secretaris, Rudolf Elizabeth als penningmeester en Ronald da Costa Gomez is commissaris.

Het eerste project van de stichting is damschool Strategía. Op donderdag 1 april is damschool Strategía begonnen met haar wekelijkse scholingsdag in buurtcentrum Janwé van 15.00-18.00 uur voor de jeugd van acht tot en met vijftien jaar en van 19.30-23.00 uur voor spelers van zestien jaar en ouder. Op zaterdag 3 juli begint men op de zaterdagen van 09.00-12.00 uur voor de jeugd van acht tot en met negentien jaar in Otrobanda.

Op de wekelijkse scholingsdagen worden naast het spelen van een gewone competitie, praktische damtrainingen gegeven. Hierbij wordt het accent gelegd op de openingsvarianten, vaardigheidstesten in middenspelcombinaties, eindspelen én het laten analiseren van door de leerlingen zèlf gespeelde partijen.

Het doel van de damschool Strategía is het vormen van in het bijzonder jeugdige spelers, die kunnen doorstromen naar de Curaçaosche Dambond én die later Curaçao op een acceptabel niveau kunnen vertegenwoordigen in de internationale damwereld.

De inschrijving is vijf gulden en het lesgeld bedraagt vijf gulden maandelijks.

Iemand die ingeschreven staat bij damschool Strategía kan gewoon lid zijn of worden van een damclub en voor zijn club spelen in de clubcompetitie van de Curaçaosche Dambond. Damschool Strategía is géén damvereniging, maar een project van de stichting Amigunan di Wega di Dam en waar iedereen die zich verder wil verdiepen in het damspel door de studie van damtheorie, terecht kan.

Onlangs nog ontstond er een conflict tussen het bestuur van damschool Strategía en de voorzitter van de Curaçaosche Dambond Mel Simmons. Blijkt dat Simmons in een interview vorige week dinsdag in het televisie-sportprogramma Informe Deportivo van Rein Persaud, onterecht verklaarde dat een op 29 mei gehouden damdemonstratie en -simultaan een geörganiseerd door de damschool Strtategía onder auspiciën viel van de Curaçaosche Dambond.

Het bestuur van de damschool te Janwe benaderde Simmons schriftelijk om die onjuiste informatie publiekelijk te rectificeren, waarop de voorzitter weigerde. Hij wilde het bestuur van damschool Strategía slechts een verklaring doen toekomen, waarin hij zich verontschuldigde.

De bestuurders van de damschool te Janwe namen het incident hoog op, omdat naar hun mening de voorzitter van de Curaçaosche Dambond vermoedelijk uit kwade wil heeft gehandeld. In twee brieven van het damschool-bestuur aan Simmons en de overige bestuursleden van de Curaçaosche Dambond, gedateerd 28 en 30 mei jongstleden, bedankte damschool Strategía voor de aangeboden hulp van de dambond. De school had namelijk alles al rond voor de damdemonstratie en -simultaan.

In diezelfde brieven sprak het bestuur van de damschool de hoop uit in de toekomst met andere organisatie, zo ook de Curaçaosche Dambond, te willen samenwerken. Dit moet echter wel volgens de regels en doelstellingen van de damschool gebeuren. Met de mededeling van de voorzitter van de Curaçaosche Dambond in het sportprogramma van Rein Persaud, ziet het bestuur van de damschool dat Simmons uit kwade wil zou handelen en bewust onjuiste informatie verstrekt aan de sportliefhebbers. Om de damsport op Curaçao geen schade te berokkenen, zag het bestuur van damschool Strategía af van een rechtszaak tegen de Curaçaosche Dambond.

Jennifer Capriati in kwartfinale

Brenda Schultz verliest concentratie en wordt uitgeschakeld op Wimbledon

LONDEN — Brenda Schultz leidde na een waar bombardement van slagen, waarmee ze de tweede set won, in de derde met 1-0 toen vanaf de kant een teken werd gegeven. "Miss Capriati heeft een blessurebehandeling aangevraagd", annonceerde de scheidsrechter. De vijf minuten die het oponthoud duurde, besliste de partij. De Amerikaanse won met 7-5, 4-6 en 6-2. Jennifer Capriati maakte vrijdag op het centre court een dan ook een einde aan de Wimbledon-aspiraties van de Heemsteedse voor dit jaar.

"De adrenalinestroom zakte weg. Daar kun je niets aan doen", berustte Schultz. "Je kunt alleen hopen dat ze het niet met opzet heeft gedaan. Alhoewel, ze probeert alles uit de trucendoos te halen." Zoiets is in het vrouwentennis beslist niet ongewoon.

Bij het voorgaande Grand-Slamtoernooi in Parijs gelastte de latere finaliste Mary Joe Fernandez tegen Schultz na een onderbreking wegens regen al na drie games een sanitaire stop in. Als het Nederlandse kanonneerster eenmaal in het juiste ritme is, laat ze zich op andere manieren nauwelijks stoppen.

Capriati wist dat kennelijk ook. Ze is de eerste zeventien-jarige die reclame maakt voor een middel om ouderdomsrimpeltjes weg te werken. Zo lang gaat ze al mee. Voor haar veertiende sloot haar vader al miljoenencontracten af. Ze was drie jaar geleden de jongste speelster die op Wimbledon een partij won (ze haalde meteen de vierde ronde) en stond een jaar later in de halve finales na een overwinning op Martina Navratilova.

SCHOOLBANKEN

Met haar zestiende was ze opgebrand. De in het vooruitzicht gestelde overwinningen bleven uit en Capriati dacht er serieus over naar de schoolbanken terug te keren. Die aanvechting heeft ze nog, ondanks haar Olympische titel van vorig jaar. Bij de bookmakers staat ze veertien tegen een voor de Wimbledon-overwinning, maar daar is geen cent van haarzelf bij.

Al na drie games was ze van het centre court verdwenen. Die onderbreking was te vroeg in de wedstrijd om effect te hebben. De tweede keer had wel succes. Capriati trok haar linkerschoen uit, trok een pleister van haar voet en wachtte op de fysiotherapeut, terwijl referee Alan Mills de wacht hield. Niemand bemerkte voor of na de onderbreking iets van een blessure. Brenda Schultz probeerde haar pijnlijke schouder warm te houden en geconcentreerd te blijven, maar dat lukte haar niet. "Ik zag het na die tweede set helemaal zitten. Maar ja, dan ga je zitten denken en daar kun je niets tegen doen."

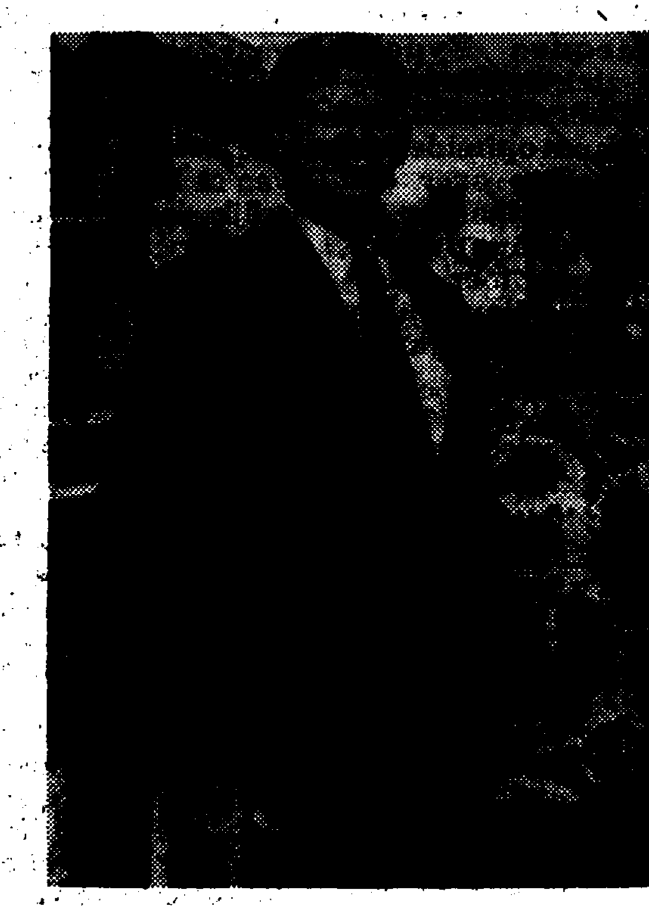
Het was een heel andere Schultz, die daarna de baan weer opstapte. Maar een uurtje na de nederlaag was ze weer de oude: "Wat er ook gebeurt. Ik kom hier toch terug om te winnen. In 1996."

UITSLAGEN

De volgende uitslagen werden bij de vrouwen geregistreerd in de derde ronde: Capriati (VS/7)-Schultz (Ned) 7-5, 4-6 en 6-2; McGrath (VS)-Stafford (VS) 6-1 en 6-2; Basuki (Indo)-Maleeva (Bul/10) 6-4 en 6-2; Sukova (Tsj/15)-Brioekhovets (Oek) 6-7, 6-3 en 6-3; Sanchez-Vicario (Spa/3)-Fendick (VS) 6-3 en 6-2; Martinez (Spa/6) vs Paradis-Mangon (Fra) 7-5 en 6-0; Graf (Dui/1)-Kelesi (Can) 6-0 en 6-0 en Raymond (VS)-Sawamatsu (Jap) 7-5 en 6-2.

De tweede ronde in het dubbelspel: Gildemeister/Temesvari (Per/Hon)-Driehuis/Novelo (Ned/Mex) 5-7, 6-3 en 6-1; Oremans/Vis (Ned)-Lindstrom/Strandlund (Zwe) 6-3 en 6-4. In het gemengd dubbelspel werd de volgende uitslag geboekt in de eerste ronde: Kratzmann/Zvereva (Aus/W-Rus/2)-Oosting/Porwik (Ned/Dui) 6-3 en 6-3.

Heropening

Poseren in het feestelijk versierde f... Bas, Truus en Marcel.

Het Sint Joris College, Jeanne d'Ar... mooist beschilderd. Zij wonnen resp...

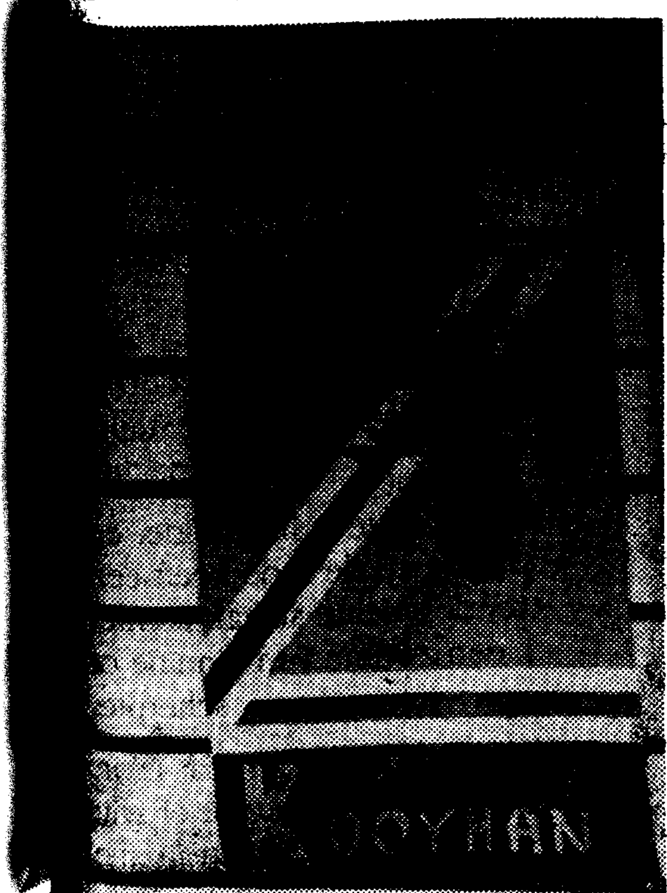

Personeel van Kooy... het filiaal binnen: de b...

anta Maria

ouw Kooyman met hun kinderen

ool hadden de vlaggedoeken het de en derde prijs.

pieren deuren schied.

PABIEN

BEKENDMAKING

Kodela maakt hierbij bekend dat de nieuwe distributieleiding welke het gebied rond Seru Fortunaweg van water gaat voorzien in bedrijf is genomen. Alle klanten van genoemd gebied zijn nu aangesloten op de nieuwe distributieleiding. **Op maandag 28 juni 1993 zal de oude distributieleiding** vanaf de weg naar Seru Siboyo tot Kaya Monagas **uit bedrijf genomen worden.** Kodela verzoekt haar klanten uit bovengenoemd gebied welke onverhoopt zonder water mochten komen te zitten om dit direkt aan haar **storingsdienst telefoon 135 te melden.**

KODELA

GOBIERNU DI KORSOU

Servisio pa Asuntu Sosial
Pago di Onderstant

E funshonario públiko enkargá kù guía di Servisio pa Asuntu Sosial ta pertenesé ku ta paga ònderstant na:

Dokterstuin —	**Montaña** —	**Dominguito/Janwe**
Djamars dia 29 di yüni — Djárason dia 30 di yüni		
Sta. Maria —	**Brievengat** —	
Djamars dia 29 di yüni — Djárason dia 30 di yüni — Djaweps dia 1 di yüli		
Kas Chikitu	—	**Djárason dia 30 di yüni**
Penstraat	—	**Djaweps dia 1 di yüli**

E Funshonario menshoná,
Mr. E.A. Vlieg, M.B.A.

Het Secretariaat Beroepsvoorbereidend Onderwijs is belast met de opzet, invoering en begeleiding van het Beroepsvoorbereidend Onderwijs (BVO) op Curaçao. Het Secretariaat stelt zich ten doel leerlingen te motiveren voor een beroepsgerichte opleiding en het imago van de opleiding te verbeteren.
In het schooljaar 1993/1994 gaan de afdelingen van de bovenbouw van het BVO van start: Administratie, Commercie, Mode & Kleding, Consumptieve Technieken, Verzorging en Uiterlijke Verzorging.

BVO ZOEKT

Ter ondersteuning van het beleid, de voorlichting en de uitvoering van activiteiten zoekt het Secretariaat:

Voor de Afdeling Planning & Beheer:
*** Coördinator Planning & Beheer (m/v)**
***P.R.- medewerker (m/v).**
*** Financieel-Administratief Medewerker (m/v)**
Voor de Secretariële en Administratieve staf:
*** 2 Administratief medewerkers (m/v).**

Geïnteresseerden kunnen een funktie-omschrijving opvragen bij het secretariaat BVO

Voor alle functies gaat de voorkeur uit naar mensen die:
het Papiamentu en het Nederlands beheersen, kennis hebben van het beroepsonderwijs, stressbestendig zijn en over een hoge frustratie-tolerantie, stimulerende, motiverende en coördinerende vaardigheden beschikken, zelfstandig leiding kunnen geven, in teamverband en projectmatig kunnen werken.

Schriftelijke reacties moeten binnen 14 dagen worden gericht aan:
Secretariaat Beroepsvoorbereidend Onderwijs (BVO)
Postbus 845 Tel.: 65 65 70 Fax: 65 50 40

BVO: Un Bon Paso Padilanti.

CURAÇAO PORTS AUTHORITY N.V.

Registratie en keuring van vaartuigen

Curaçao Ports Authority N.V. maakt hierbij bekend dat alle eigenaren van boten en "waterscooters" waarvan de registratiekaart en/of het bewijs van keuring is vervallen, deze weer in orde moeten maken. Het betreft alle op Curacao thuis behorende vaartuigen. U dient voor 1 juli 1993 hieraan gevolg te geven, anders komt Uw NC-nummer automatisch te vervallen.
U bent verantwoordelijk voor Uw vaartuig, zolang dit niet is uitgeschreven.

De volgende tarieven inclusief zegelkosten gelden voor:

Registratie van Vaartuigen

met een lengte tot 5 meter	fl. 30,-
met een lengte van 5 tot 10 meter	fl. 60,-
met een lengte van 10 tot 15 meter	fl. 110,-
met een lengte van 15 tot 20 meter	fl. 160,-
met een lengte van 20 meter of meer	fl. 310,-

Keuring of herkeuring van motor- of passagiersvaartuigen

met een lengte tot 5 meter	fl. 30,-
met een lengte van 5 tot 10 meter	fl. 60,-
met een lengte van 10 tot 15 meter	fl. 110,-
met een lengte van 15 tot 20 meter	fl. 160,-
met een lengte van 20 meter of meer	fl. 310,-

Kantooruren: Maandag t/m Vrijdag van 08.00-11.00
13.30-16.00

Adres : Havenkantoor, Werf de Wilde z/n
Tel. : 614422 Afdeling Havenveiligheids Inspektie.

Candy Barrel
& GOURMET SHOP

Santa Rosaweg 17

Vindt u een BBQ ook zo gezellig?

Wij hebben heerlijke sausjes om uw vlees, kip of vis klaar te maken.

Weer eens wat anders....

International Karting Club Curacao

P.O. Box 4517 Curaçao, Willemsplein 11, tel: 373184, fax: 369413

Op 8 april 1993 is opgericht de International Karting Club Curaçao (IKCC). Deze club heeft als doel de kartsport naar een internationaal niveau te brengen.
De eerste stap was een nieuwe baan voor elkaar krijgen en dat is inmiddels al gebeurd. In nog geen 3 maanden tijd heeft de club het "onmogelijke" voor elkaar gekregen.
Op het terrein van Koraal Tabak ligt de nieuwe baan en **hierbij nodigt de International Karting Club Curaçao alle rijders van Curaçao uit, om zondag 27 juni en zondag 4 juli kennis te komen maken met de nieuwe baan.**
Dus iedereen neem je kart mee en voel de sensatie op deze snelle baan!
De volgende stap is het opzetten van overdekte tribunes en het gereed maken van de pit. Dankzij Sedreko en Curaçaose Wegenbouw zal ook deze fase spoedig zijn afgerond.
Voor meer info: tel. 373184

Curaçao Caribbean Hotel & Casino **and** *Coral Cliff Resort*

GRATIS GRATIS GRATIS

5 dia / 4 anochi di alohamiento kompletamente gratis na Orlando / Daytona Florida.
Regalo di Curacao Caribbean Resort & Casino Coral Cliff Resort

Bin mira e renovashonnan ku nos ta hasiendo na Coral Cliff Resort i tambe sera konosí ku nos proyekto nobo di plan Vakashonal.

Un i tur ta bon biní pa bin pasa un ratu agradabel ku nos informantenan na Coral Cliff Resort, i risibí bo regalo, kompletamente gratis dils pa bo mira i skucha nos promoshon.

Oferta pa un tempu limitá.

Pa mas informashon:

Yama Tel. 623405 entre djaluna i djasabra.

P.S.: Parehanan kasá mester bini hunto.

STICHTING
R.K. CENTRAAL SCHOOLBESTUUR

Vind je het leuk om te koken voor anderen?
Wil je junior kok, junior waiter of assistent-banketbakker worden?

Maris Stella School nodigt jou dan uit om je bij ons in te schrijven voor CONSUMPTIEVE TECHNIEK.

Wat voor werk je hiermee kan doen?
Je kan koken in een restaurant, ziekenhuis of tehuis, brood bakken, bedienen in een restaurant, vlees klaarmaken enz.

Toelatingseisen tot deze opleiding:
- Overgangsbewijs van BVO 2 naar BVO 3
  En na overleg met de directeur van de desbetreffende school.
- MAVO 2
- LTS 2

Adres: Maris Stella School Montagne Rey 4
Tel.: 67 22 39

Munchies

Tel.: 657291

Fun Food
The Fun Food Spot

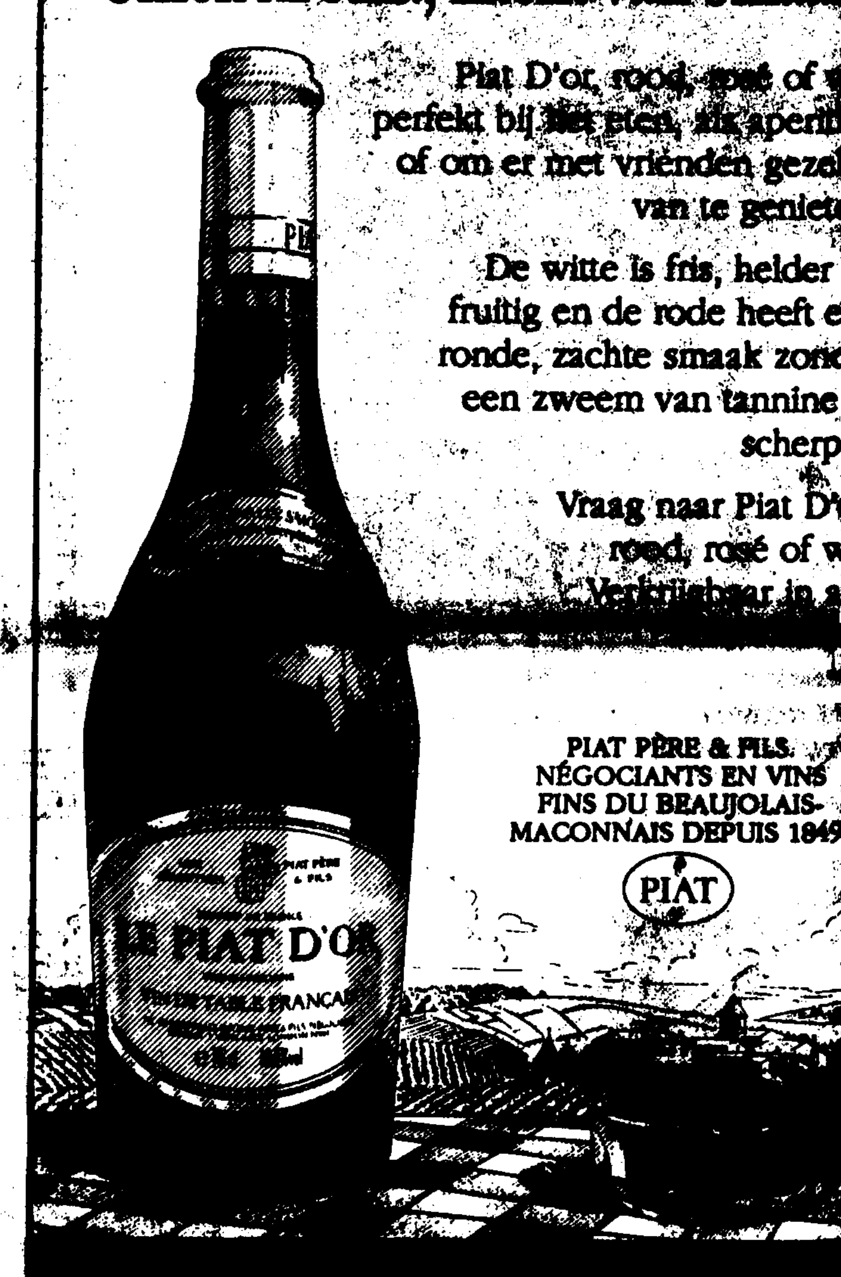
NEWLY OPENED

In the heart of Saliña (adjacent to "The Pub") features delicious light snacks, and meal platters with a tropical accent on the native taste.
We cordially invite you to enjoy our **"fun food"** in a pleasant **"come as you are"** atmosphere. For your convenience we also offer **take-out service,** and **free delivery,** only for lunch, in the Saliña vincinity. **You can Munch with us from 11:30 a.m. on.**
(P.s. We have not let down the late night Munchers. **Munchies are served until the early morning hours.)**

FAXNUMMERS: AMIGOE
Redactie: 674744
Advertentie: 674521

Le Piat D'or Wijnen

Uniek Aroma, Zacht van Smaak

Piat D'or, rood, rosé of wit, perfekt bij het eten, als aperitief of om er met vrienden gezellig van te genieten.
De witte is fris, helder en fruitig en de rode heeft een ronde, zachte smaak zonder een zweem van tannine of scherpte.
Vraag naar Piat D'or rood, rosé of wit. Verkrijgbaar in alle...

PIAT PÈRE & FILS
NÉGOCIANTS EN VINS
FINS DU BEAUJOLAIS-
MACONNAIS DEPUIS 1849

PIAT

Hector Henriquez B., Inc.

POSTSPAARBANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

6 %

OP UW SPAARBANKBOEKJE

U BENT WELKOM OP ALLE POSTKANTOREN OP DE NEDERLANDSE ANTILLEN

AGENDA

E: 8000
WEER: 8222
NTRALE: 8845
AAL: 8900; fax: 7446
RDENTEHUIS: 8350

ARE BIBLIOTHEEK
tijden voor het publiek:
en donderdag van 14.00-18.00
dag en vrijdag van 08.00-12.00/
.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00

tijden voor lezers:
van 14.00-19.00 uur.

LUITING
t/m vrijdag aangetekende
om 15.30 uur; gewone stukken om

E CLUBS
formatie H. van Bommel, tel.:
oensdag 12.00 uur - Restaurant

THUIS LVV
maandag t/m vrijdag van 06.00-
. In verband met planning van te
tal slachtdieren bij keurmeester

ARTS
ribe, Nort di Saliña)
ren maandag, woensdag en
an 13.30-14.30 uur. Voor spoed-
gelieve tel.: 4255 te bellen.

TING DIERENASIEL
RE
Animal Shelter Foundation
g 26. Tel.: 4989)
tijden maandag t/m zaterdag van
2.00/15.00-17.00 uur.

TEN(BEZORGING)
Carolina, Blvd. J. Abraham 15,
(na 18.00 uur tel.: 8342).

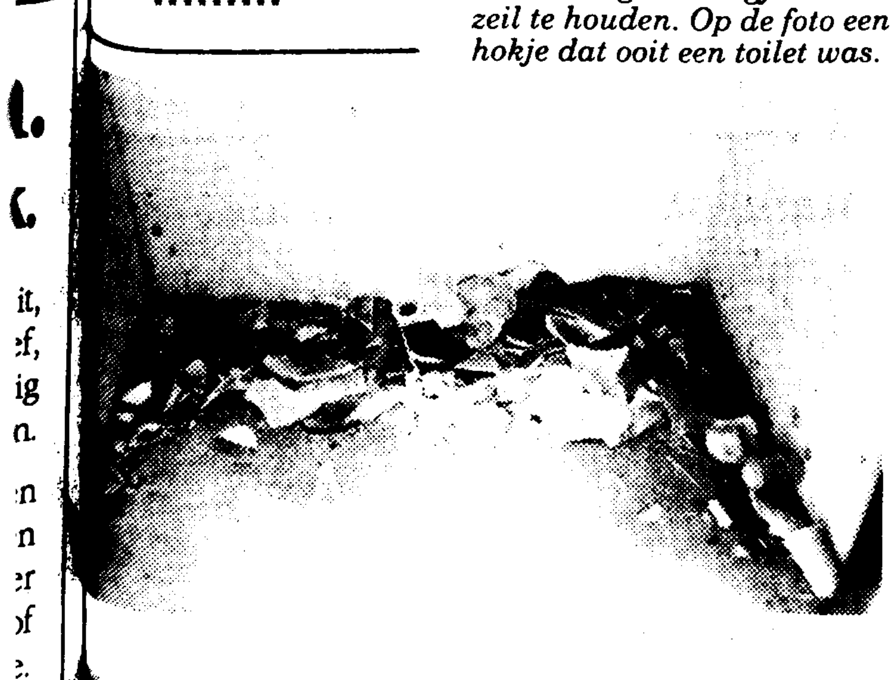
■*KRALENDIJK — Donderdag bracht de Staatssecretaris voor Algemene Zaken een werkbezoek aan Bonaire. Hij sprak met gezaghebber mr Goedgedrag en gedeputeerde Ellis. Op de foto drs Danida Bazoer en Staatssecretaris Lucien Arrendell. Rechts beide leden van het Bonaireaanse Bestuurscollege.*

Booi wil oogje in het zeil houden tegen vandalisme

KRALENDIJK — Tijdens een bezoek aan de wijken Nikiboko en Tera Cora constateerde gedeputeerde Ramoncito Booi dat vandalen onherstelbare schade hadden aangebracht aan de speeltuin. Een positief puntje bij zijn bezoek was de aanzienlijke verbetering van het wegennet in de wijken.

De Diest Openbare Werken (DOW) is momenteel druk bezig met wegrenovatie in verschillende wijken. Wekelijks gaat Booi, onder wie deze dienst valt een kijkje nemen. In Nikiboko werd de aandacht van de gedeputeerde getrokken door de staat waarin de speeltuin verkeerde. Het bleek, dat daar door gebrek aan toezicht behoorlijk was huisgehouden door vandalen. Het gebouw en het toilet hadden grote schade opgelopen. Booi toonde zich bezorgd over deze mentaliteit. Vandalen vernietigen zonder een enkele aanvaardbare reden eigendommen van de bevolking, merkte Booi op.

Het is overigens niet de eerste maal dat de DOW de zaken in en rond de speeltuin opknapt. Dat blijkt echter tevergeefs te zijn geweest. Booi zei dat nu eerst contact opgenomen zou worden met sportafdeling Indebon, terwijl ook de bewonders gevraagd zal worden de politie te waarschuwen wanneer de vandalen weer hun slag slaan.

■*KRALENDIJK — Tijdens zijn bezoek aan Nikiboko zag gedeputeerde Booi het vernietigende werk van vandalen. Hij zal de Indebon vragen in het vervolg een oogje in het zeil te houden. Op de foto een hokje dat ooit een toilet was.*

Gezaghebber overlegt met staatssecretaris over problemen landsambtenaren

KRALENDIJK — Er zal meer aandacht besteed worden aan het werkklimaat van de landsambtenaren op Bonaire. Daarom zal er binnenkort een bezoek aan Bonaire gebracht worden door vertegenwoordigers van het Centraal Bureau Personeelszaken (CPBZ). Dat zei de Staatssecretaris van Algemene Zaken mr Lucien Arrendell in gesprek met gezaghebber mr Frits Goedgedrag.

Donderdag bracht de staatssecretaris een werkbezoek aan Bonaire. Hij werd vergezeld door drs Danida Bazoer en het hoofd van het CPBZ mr Alba Martijn. Gezaghebber mr Frits Goedgedrag liet er geen twijfel over bestaan, dat het Bestuurscollege op Bonaire bezorgd is over de manier waarop de zaken voor de landsambtenaren op Bonaire afgehandeld worden. Naar zijn mening werden bepaalde beslissingen aanzienlijk vertraagd of werd er nauwelijks geantwoord op vragen. Hij achtte dat weinig positief voor de motivatie en de productiviteit van de landsambtenaren.

Staatssecretaris Arrendell erkende deze problemen. In een komende nota zal er volgens Arrendell aandacht besteed worden aan de manier waarop de landsdiensten op de andere eilanden werken. Aangezien het echter onmogelijk is om een personeelsafdeling op elk afzonderlijk eiland op te richten, zullen ambtenaren van de CPBZ regelmatiger een bezoek brengen aan Bonaire en contacten onderhouden met de diensthoofden. Op die manier zullen zaken als benoemingen in pensioengerechtigde dienst, ontslagen en promoties niet blijven liggen, verzekerde Arrendell. Mogelijk zal het CPBZ ondergebracht worden in het gebouw van de Ministerraad op Bonaire.

Ook werd met de Staatssecretaris gesproken over de invoering van een 'lumpsum'. Het eilandgebied heeft in het kader van de reorganisatie van het overheidsapparaat al een wachtgeldregeling geïntroduceerd. Het hoofd van de CPBZ mr Martijn attendeerde evenwel op de moeilijkheden die kunnen ontstaan bij de uitvoering van de voorgestelde regeling.

KRALENDIJK — Voor de vergadering van de Eilandsraad die voor maandag is uitgeschreven is een nieuwe agenda opgesteld. Behalve de reeds aangekondigde agendapunten, zal ook het Verslag over de toestand van het eilandgebied Bonaire over het jaar 1992 behandeld worden.

Nog een nieuw punt is de Vaststelling van het rapport Integrale Sociaal-Economische Aanpak Bonaire. Op de reeds bekende agenda stonden onder andere Voorstel tot voorlopige vaststelling van de begroting voor 1994 en de wijziging van de bezoldiging van de eilandssecretaris.

Abraham ziet in zijn PDB de redding voor Bonaire

KRALENDIJK — "Een feit is, dat langzaam maar zeker de PDB-ers die de laatste jaren aangesloten waren bij een andere partij de weg naar de Partido Democrático Boneriano hebben teruggevonden. Van de PDB kan goed en kwaad gesproken worden, maar hun leiders zijn eerlijk, trouw en volkomen in staat de belangen van dit eiland te verdedigen". Dat zegt Jopi Abraham, partijleider en voorzitter van de PDB in zijn laatste politieke radiopraatje.

Volgens Abraham is deze oudste partij van Bonaire het enige perspectief dat de bevolking nog open staat. Hij maakt deze gevolgtrekking omdat zijns inziens vele kiezers die de UPB geholpen hebben aan zes zetels in de eilandsraad nu bedrogen zijn uitgekomen. "Een huisvader met negen kinderen uit de wijk Karanito die in 1990 de UPB steunde, is nu tot de ontdekking gekomen, dat hij en zijn gezin eigenlijk in armoede leven. Hij voelt zich nu door de groene partij verraden en zal bij de komende verkiezingen op de PDB stemmen", analyseert Abraham.

Hij zegt dat er veel meer Patriotten (aanhangers van de UPB; red) zijn die nu denken, dat de Partido Democrático de enige oplossing is voor hun problemen. Overigens voorziet Abraham hetzelfde gebeuren bij de Partido Boneriano Sosial (Paboso). Het is bekend, dat in de moeilijke tijd die de PDB al enkele jaren meemaakt, velen hebben gekozen voor de Paboso. Het was een duidelijk alternatief. Zelfs Abraham stond niet geheel afwijzend tegenover de gele partij. Naar zijn mening is die periode voorbij.

"Het huis van de Democraten is op een stevige ondergrond gebouwd. Het is een huis waarin iedereen kan wonen die van goede wil is en die Bonaire vooruit wil zien gaan. De deuren staan wagenwijd open en ieder die een plekje in zijn hart heeft voor Bonaire, wordt met open armen ontvangen", aldus de uitnodigende woorden van Jopi Abraham via de lokale radio. Hij belooft een verkiezingsprogramma dat inderdaad te verwezenlijken is. De gekozen statenleden (de komende verkiezing is voor de Staten; red.) zullen de belangen van Bonaire tot hun dood toe behartigen, aldus Abraham die daarmee in de voetsporen lijkt te treden van zijn politieke opponent mr Michiel Bijkerk van de CAS.

BONAIRE COMMENTAAR

Gefaald

NAUWELIJKS TWEE jaar na zijn terugkeer op zijn geboorteeiland is Rafael Statie weer vertrokken. Een teleurstellende ontwikkeling, want Statie pretendeerde dat hij als Bonaireaan recht had zijn in buitenland verworven kennis beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van het eiland. Hij verzorgde daarvoor zijn eigen — nauwelijks — te controleren 'public relations' en bespeelde daarmee alle nieuwsmedia.

De media hebben er ongetwijfeld toe bijgedragen dat Statie benoemd werd als general-manager van Sand Dollar. Zoals ook de media er toe hebben bijgedragen dat de Bonaireaan in zijn strijd tegen project-ontwikkelaar Silvia Weisberg het veel te grote voordeel van de twijfel heeft gekregen. Vrijwel iedereen weet, waarom Statie op staande voet is 'vertrokken'. De Vereniging van Eigenaren van Sand Dollar en Statie hebben de eer aan zichzelf gehouden en de situatie met de mantel der liefde bedekt. Voor de vertrokken manager noch voor het bestuur heeft dat dus verdere gevolgen.

Het lijkt of Statie de mening is toegedaan dat een Bonaireaan zich ook het recht mag toeëigenen zijn eiland te misbruiken. Rafael Statie heeft gefaald. Juist in de sector waar de lokalen nauwelijks een voet aan de grond kunnen krijgen. Het is te hopen dat dit geen negatieve gevolgen zal hebben voor andere Bonaireanen die hun diensten op hun geboorte-eiland willen aanbieden. Het is in ieder geval koren op de molen voor de 45 buitenlandse duikinstructeurs en alle hotels, waar geen enkele Antilliaan de leiding heeft.

ABVO geen tegenstander loonbelasting vakantiegeld

KRALENDIJK — De reactie van de vakbond ABVO over het inhouden van loonbelasting op het vakantiegeld, heeft gezorgd voor legio tegengestelde reacties. "De ABVO is niet tegen loonbelasting. De ABVO heeft gereageerd op het feit dat er loonbelasting werd ingehouden op het vakantiegeld, zonder dat de ambtenaar daarover was ingelicht", aldus de verduidelijking van ABVO's vakbondsleider Erik Tjietjie.

En die reactie was niet vreemd, want in tegenstelling tot de landsambtenaren werd er een aanzienlijk bedrag aan belastinggeld van het vakantiegeld ingehouden. De ABVO wil weten, hoeveel geld er is ingehouden en hoe de berekening daarvan is. Tot op heden is er geen reactie gekomen, zegt Tjietjie. De ABVO zegt nog steeds een uitleg te verwachten. Tjietjie is tevreden over de manier waarop de leerkrachten die onder een Stichting werken, zijn behandeld. De Schoolbesturen hebben deze zaak wel correct afgehandeld. Ook de regering heeft dit naar de mening van Tjietjie goed gedaan. Landsambtenaren betalen namelijk de belasting in 12 maandelijkse termijnen.

Buitenlandse werknemers huiverig voor vakbonden

KRALENDIJK — "Ondanks het feit dat buitenlandse werknemers onder meest moeilijke omstandigheden moeten leven en werken op Bonaire, sluiten zij zich niet aan bij een vakbond. Ik betreur dat, want aansluiting bij een vakbond, betekent verbetering van hun werkklimaat". Dat zegt vakbondsleider Gerold Bernabela van de Fedebon. Op Bonaire wonen en werken rond 1300 buitenlandse werknemers.

Onlangs is door drs Adriaan Moen van het departement van Arbeidszaken een rapport samengesteld over de manier waarop buitenlandse werknemers op Bonaire moeten leven en werken. Voor gezaghebber mr Frits Goedgedrag is dat reden om onmiddellijk actie te ondernemen en te zorgen, dat de leef-woon- en werkomstandigheden van werknemers uit Venezuela, Portugal, Colombia, Santo Domingo of Haïti beduidend verbeterd werden.

Vakbondsleider Bernabela ziet echter nog steeds een zeker angst bij buitenlanders om zich aan te sluiten bij een vakbond. "Zij denken dat wanneer zij zich aansluiten de werknemer ze naar hun land zal terugsturen. Uiteraard willen zij dat niet, want daar vinden zij geen werk". De Fedebon trekt zich ook het lot van de buitenlandse werknemers aan. Naar de mening van Bernabela is er nog steeds sprake van misbruik en onaanvaardbare exploitatie van buitenlandse werknemers bij enkele bedrijven op Bonaire.

Liever heimwee dan Holland

Noten kraken

Door René van Nie=

"WOON JE in die bananenrepubliek of was je met vakantie?"

Ik keek op van mijn krantje en zag een man van rond de veertig, keurig in het pak en duur bebrild. Terwijl hij aan een tafeltje naast me in hoof op het Amsterdams terras wees hij op mijn T-shirt, waarop de naam Aruba stond afgebeeld.

"Wonen. En al ruim zeven jaar", hield ik het kort, want op de een of andere manier voelde ik me persoonlijk aangesproken door zijn 'bananenrepubliek'.

Het viel hem op en hij maakte een verontschuldigend gebaar. "Ik bedoel daar niets kwaads mee, beste man, maar ik ben als directeur van een groot reisbureau nogal betrokken bij de Antillen en Aruba. En dat is niet zo best allemaal vandaag de dag." Hij wenkte de ober, bestelde een pilsje en bood mij hetzelfde aan. Omdat mijn nieuwsgierigheid gewekt was, accepteerde ik.

"Hoezo?" vroeg ik achteraf.

"Dat zal ik je vertellen. Toen ik wat jaren geleden een klant een reisje Aruba voorlegde, begonnen de ogen te glimmen, op de wangetjes verschenen opgewonden blosjes en bij wijze van spreken liep ze het heldere blauwe zeewater al uit de mond." Hij maakte nu zijn colbertjasje los en ging er eens goed voor zitten. "Vandaag de dag is dat niet meer zo. De mensen lezen te veel over allerhande rotzooi bij jullie daar. Is het geen mafioso, dan zijn het wel die onafgebouwde hotels en andere duistere zaken. Maar nooit wat goeds."

Hij knikte nadrukkelijk, proostte met zijn versaangekomen biertje, nam een slok en vervolgde. "Is het jullie ondertussen misschien zélf wel eens opgevallen dat er de laatste jaren niet één positief bericht over jullie eilanden in de Nederlandse pers is verschenen? Alleen maar narigheid! En dat vreet door, dat is een gezwel dat langzaam groter wordt en ik merk het verschil met vroeger nu al heel duidelijk. Ik geef het dan ook nog een jaar of twee en dan kunnen jullie de Europese markt helemaal vergeten als je zo doorgaat. Is niet erg zal je zeggen, want we drijven toch op de Amerikanen, maar dat gaat op zolang het duurt. Castro blijft niet eeuwig leven en dan wordt het Cuba."

Ik kon zo gauw niets bedenken en hield wijselijk mijn mond. Daarom knikte ik wat vaag en nam nog een slok van mijn tapbiertje.

"En nu is er al dat gesodemieter over ondeugdelijk bestuur ook nog eens bijgekomen. Curaçao dat alsmaar dwarsligt en al 'nee' schreeuwt als Lubbers met zijn voorstellen komt nog vóór ze die goed gelezen hebben. Schreeuwen om het schreeuwen noemen we dat hier. Terwijl iedereen weet dat het daar een janboel is en alsmaar erger wordt. Nou moet ik je zeggen dat Curaçao toch een verhaal apart is, want ik krijg mijn klanten al bijna met geen stok die kant op. Wie wil daar nou heen als de kranten hier bol staan over misdadige Antilliaanse jeugd. Dat schrikt af. Een mens wil rust op zijn vakantie en nou hebben ze het idee dat elke Antilliaan onder de twintig niet deugt en op zijn minst je vakantiecentjes jat. Dat is toch zo, wat ik zeg?"

"Niet geheel naar waarheid", stribbelde ik tegen. "De Curaçaoënaar zelf zit goed in elkaar, werkt hard en staat over het algemeen positief tegenover Nederlanders."

"Dat weten jij en ik!" riep hij opgewonden. "Maar dat weet ome Joop uit Amsterdam Oost of West niet. Die heeft alleen te maken met wat hij hoort en leest. En dat is alleen maar misdaad hier, drugs daar en leven op kosten van de Hollandse belastingbetaler."

Ik knikte en moest bevestigen. "Dat klopt ja, en dat is héél jammer."

"Nou dat, zitten we tenminste op een lijn, en ik vind het ook jammer, want die keren dat ik daar bij jullie was, had ik het prima naar mijn zin en over de bevolking niets dan goeds." Hij zuchtte nu en vervolgde wat vermoeid. "Het zijn de politici die er een puinbak van maken. Ik heb gehoord dat de mensen op Curaçao in meerderheid voor de plannen van Lubbers zijn. Niet van harte, maar alles is beter dan de hoop vuilnis die hun bestuurders er van maken. Dat is toch diep treurig zoiets?"

Nou hou ik er niet zo van me over de politiek uit te laten. Ik vind dat een zaak van de Antillianen en Arubaan al gaan bepaalde zaken me wel aan het hart. Dus antwoordde ik: "Alles wat ik ervan weet, is dat de eilanden er baat bij hebben een sterke band met Nederland te houden. Hun verworvenheden tot nu toe mag je ze niet meer afnemen, maar enige controle op de centjes en behoorlijk bestuur lijkt me zinnig en in het belang van iedereen."

"Waar maken ze zich dan druk om? Dat lijken me toch geen onoverkomelijke eisen van Nederlandse kant. Kijk", hij ging rechtop zitten om zijn woorden kracht bij te zetten, "het probleem is dat ze zichzelf overschatten. Uiteindelijk praten we over een paar bultjes in zee die door een middelgrote vloedgolf zo honderd jaar terug kunnen worden gezet. Zie die vloedgolf dan in de zin van afnemend toerisme en je zit terug op nul. Begrijpt dan niemand bij jullie dat al die onzin een aanslag is op de kip met het gouden ei? Hoe denken jullie? Tot hoever gaat jullie blik? Volgens mij niet verder dan de waterlijn die je eiland omsluit."

Hij schudde zijn hoofd. "Ik heb nog nooit mensen gezien die zó bezig zijn hun eigen glazen in te gooien." Hij slokte nu zijn laatste bier naar binnen en riep de ober om af te rekenen. "En als klap op de vuurpijl", vervolgde hij ondertussen, "besluit een of andee idioot om die vliegtuigmaatschappij van jullie van het ene op het andere moment niet meer op Nederland te laten vliegen. Net voor het hoogseizoen. Duizenden mensen in de ellende. Dat boort de naam van Aruba nog eens extra de grond in. Al had het tien miljoen gekost om nog drie maanden door te vliegen, dan was dat zijn geld waard geweest. Had je daarna tijdig en op een nette manier kunnen afbouwen als dat toch moest gebeuren. Maar niet op deze oliedomme kortzichtige manier. Zo neemt niemand jullie meer serieus. En al gooi je er nu voor twintig miljoen reclame tegenaan, dan brei je die schade niet meer recht."

Hij stond op en trok zijn dasje recht. "Nou ja, ik verkoop mijn vakantiejes toch wel. Ik heb de hele wereld om uit te kiezen. Maar omdat ik je daar zag zitten met je Aruba op je borst moest ik het even kwijt allemaal en ik weet niet wat je doet, maar als je ook in de toeristen*business* zit, raad ik je aan om naar een andere baan uit te kijken. Geiten fokken bij voorbeeld, of cactussen exporteren, want geloof me nou maar, zoals jullie nu bezig zijn, heb jij over een paar jaar dat hele mooie Arubaanse strand voor jou alleen!"

Belg opvolger Morillon in Joegoslavië

BRUSSEL - De bekende Franse generaal Philippe Morillon zal als opperbevelhebber van de VN-troepen in Bosnië worden afgelost door een Belg.

Het ministerie van Defensie in Brussel liet vrijdag weten dat de VN donderdag een verzoek hebben gedaan aan België om een kandidaat voor te dragen. De naam van de beoogde commandant zal volgens een zegsman, die nadere details weigerde, uiterlijk begin volgende week worden bekendgemaakt. België heeft momenteel ongeveer duizend man troepen in ex-Joegoslavië, zo'n negenhonderd in de Baranja in Kroatië plus nog eens ruim honderd man in Bosnië die met Nederlandse blauwhelmen een transporteenheid bemannen.

Chinese kaper ingerekend

■ TAIPEI - De Chinees Zhang Wen-lung (midden) wordt, begeleid door twee rechercheurs van Taiwan, afgevoerd van de luchthaven van Taipei. Hij had tijdens een binnenlandse vlucht van Ziamen Airlines in China een Boeing 737 gekaapt met 72 mensen aan boord. Hij heeft in Taiwan asiel aangevraagd.

(AFP-satellietfoto)

Nieuwe SPD-chef streeft Kohl in peilingen voorbij

BONN - De nieuwe leider van de Duitse sociaal-democratische partij SPD, Rudolf Scharping, 45, die vrijdag op het buitengewone partijcongres in Essen officieel op het schild wordt geheven, geldt in kringen van de regerende christen-democraten (CDU/CSU) als 'gevaarlijkste variant' voor bondskanselier Helmut Kohl.

In de eerste peilingen over wie de Duitsers als bondskanselier zouden kiezen streefde Scharping Kohl al direct voorbij met 39 procent van de stemmen tegen 36 voor Kohl. Vrij van persoonlijke ijdelheid en zonder de neiging van zijn voorganger Bjorn Engholm tot aarzelen en dralen heeft Scharping zijn concurrenten binnen de SPD blijkbaar gesloten om zich heen weten te scharen. Scharping is een echte partijman, die zijn hele persoonlijke en politieke carrière binnen en met de SPD heeft gemaakt.

Amnestie voor ballingen uit Malawi

LILONGWE - President Kamuzu Banda van Malawi heeft woensdag een algemene amnestie afgekondigd voor de Malawiaanse ballingen, zodat zij uit het buitenland kunnen terugkeren om deel te nemen aan het politieke proces in het Afrikaanse land.

De amnestie gaat onmiddellijk in, verklaarde een woordvoerder van Banda tegen het officiële persbureau MANA. De ballingen kunnen in Malawi meedoen aan de vorming van nieuwe politieke partijen.

FINANCIEEL NIEUWS

[Gr]illig verloop dollarkoers

[AM]STERDAM - De koers [van] de Amerikaanse dol[lar] heeft vrijdag een gri[llig] verloop laten zien als [gev]olg van speculaties [ove]r de mogelijkheid van [een] rentedaling in Duit[slan]d. De koers lag aan [het] einde van de handel [uit]eindelijk met f 1,9050 [ong]a 1,5 cent onder het [slot] van donderdag van f [1,9]195.

[Aan] het begin van de handel [op] de Amsterdamse wissel[mar]kt lag de dollar bijna [een] cent lager dan het slot [van] de dag ervoor. De dollar [kwam] ook fors terrein moeten [prij]sgeven tegenover de yen. [Ber]ichten als zou de Ameri[kaa]nse regering een sterke [yen] van belang achten om [het] Japanse handelsover[schot] tegen te gaan, zorgden [voor] druk op de dollar.

[D]e uitspraak van de [Duit]se minister van Finan[ciën], Theo Waigel, van later [op] de dag dat een gecoördi[nee]rde renteverlaging in [Fra]nkrijk en Duitsland zeker [niet] zal plaatsvinden, zorgde [voor] druk op de dollar. Rond [het] middaguur stak het opti[mis]me over een rentedaling [in] Duitsland toch weer de kop op, waarna de dollar het verlies weer grotendeels kon inlopen.

's Middags begon de dollar weer terrein te verliezen toen de handel het idee kreeg dat het Duitse monetaire beleid met vraagtekens omgeven blijft en er geen peil op valt te trekken of het bestuur van de Bundesbank op zijn bijeenkomst van volgende week donderdag tot een renteverlaging zal besluiten. In anderhalf uur tijd zakte de dollar daarop ruim een cent weg.

Het Britse pond kon iets aantrekken op de uitspraken van de minister van Financiën, Kenneth Clarke, dat er geen aanleiding is om de rente momenteel te veranderen. Tegen het eind van de handel noteerde het pond f 2,8180 tegen f 2,8150 op donderdag.

De overige valuta's binnen het Europees Monetair Stelsel moesten alle terrein prijsgeven. Zo zakte de Franse frank van f 33,375 per honderd op donderdag naar f 33,250. Het Ierse pond ging van f 2,7415 naar f 2,7360, terwijl de Portugese escudo daalde van f 1,1860 per honderd naar f 1,1785.

[Sc]harping: SPD [ne]mt weer aan [ma]cht in Bonn

[E]SSEN - Rudolf Schar[ping] is de nieuwe leider [van] de Duitse sociaalde[moc]ratische partij (SPD). [De] 45-jarige minister-[pres]ident van Rheinland-[Pfa]lz werd vrijdag op een [spe]ciaal partijcongres [met] duidelijke meerder[heid] gekozen.

[Hij] kreeg 362 van de 461 [stem]men. Er waren 54 tegen[stem]men en veertig onthou[ding]en. Het partijcongres [beve]stigde hiermee de keuze [van] de leden, die twee weken [gele]den, voor het eerst in de [gesc]hiedenis van de partij, [in] een verkiezing al hun [voo]rkeur voor Scharping uit[spra]ken.

Koers Nedlloyd schiet omhoog

AMSTERDAM - De aandelenkoersen op de Amsterdamse effectenbeurs zijn vrijdag over een breed front langzaam omhoog gekropen. Beleggers hadden bijzondere belangstelling voor Nedlloyd, dat een koerswinst van f 1,90 boekte op f 34,30. Het transportbedrijf was daarmee de grootste stijger onder de hoofdfondsen. Donderdag was de koers van het Rotterdamse concern al met f 1,30 opgelopen. Handelaren schreven de koersstijging van Nedlloyd toe aan het koopadvies van het Britse effectenhuis Warburg. De omzet was met 550.000 stuks (dubbeltelling) fors te noemen.

Hunter Douglas was vrijdag eveneens een goede stijger. Het aandeel van de Rotterdamse fabrikant van raambekleding en bouwprodukten werd f 1,60 duurder op f 54,30. Donderdag moest Hunter Douglas nog f 1,30 terug. Ook KNP BT maakte een flinke sprong. Het papierconcern boekte een winst van een gulden op f 30,90.

Tegenover deze stijgers stonden Bolswessanen en Aegon. De dranken- en voedingsmiddelencombinatie zakte een gulden op f 42,70. De daling verbaasde een aantal handelaren duidelijk. Zij konden de achteruitgang alleen verklaren met de kleine omzetten. De verzekeraar moest f 1,60 inleveren op f 83,50, wat het gevolg was van grote verkooporders uit het buitenland.

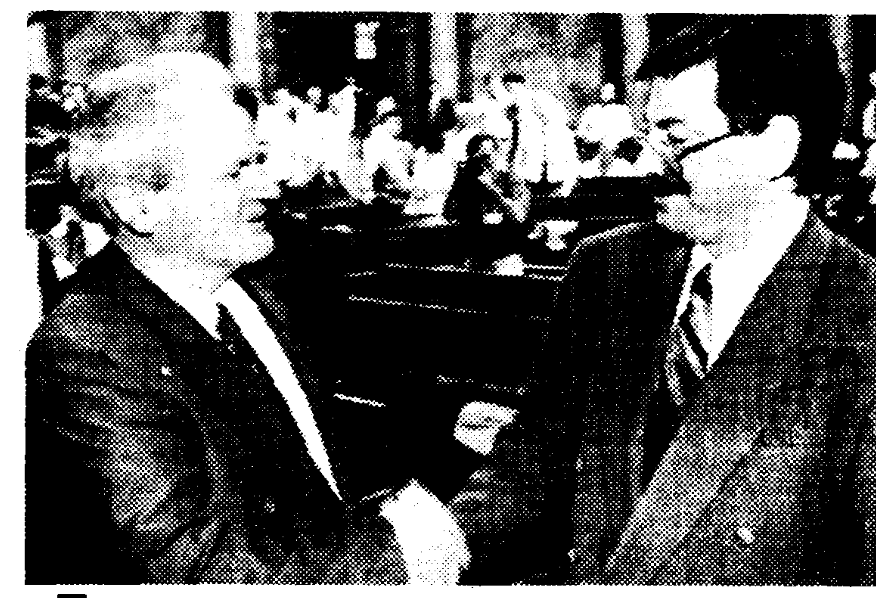
Bij vrijwel alle andere hoofdfondsen bleven de schommelingen beperkt tot enkele dubbeltjes en was de stemming was vriendelijk. De CBS-koersindex veerde 0,2 punt op naar 226,8, terwijl de EOE-index 0,58 punten klom naar 321,98. De totale omzet bedroeg f 2,46 miljard, waarvan f 715 miljoen in aandelen.

Bij de internationals stond Philips in de schijnwerpers. Het elektronicaconcern, dat donderdag al vier dubbeltjes was gestegen, klom vrijdag tachtig cent door naar f 29,20. Unilever kreeg na het verlies op donderdag van f 1,40 nu nog eens een koersdaling van anderhalve gulden te incasseren op f 200,70. Akzo en Koninklijke Olie wonnen elk dertig cent op respectievelijk f 151,30 en f 175,20. KLM ging vier dubbeltjes omlaag tot f 26,30.

Op de lokale markt reageerden beleggers positief op de optimistische geluiden die Begemann donderdag naar buiten had gebracht. Het industriële conglomeraat van Joep van den Nieuwenhuyzen wist met een slotkoers van f 33 een winst te behalen van f 3, omdat het fonds vrijdag ex-dividend noteerde.

Op de optiebeurs was met name Philips in trek. Vooral de oktober/30 call stond in de belangstelling. De prijs van deze stukken ging van f 1,20 naar f 1,50. De juli/30 call van Nedlloyd werd eveneens flink duurder met f 4,40 na een koers van f 2,70 op donderdag. De totale omzet op de optiebeurs kwam uit op 37.000 contracten.

Nieuwe president van Joegoslavië

BELGRADO - *De Servische president Slobodan Milosevic (link) feliciteert Zoran Lilic, de voormalige voorzitter van het Servische parlement. Hij werd gekozen tot president van wat er nog over is van Joegoslavië*

(AFP-satellietfoto)

Verschillende geluiden over Nederlandse recessie

DEN HAAG (Anp) - De vrees voor een recessie, die De Nederlandsche Bank gisteren heeft geuit, werd door topman Wellink precies een maand geleden al geventileerd. "Duitse recessie binnenkort ook in Nederland", liet hij op 25 mei in een toespraak tot bankeconomen weten. Het gaat om import-recessie, zo lieten prompt anderen weten.

Nederland kreeg als "economische provincie van Duitsland" de kosten an de Duitse eenwording met enige vertraging terug te zien in de economie. "De Duitse klap is nog niet volledig uitgewerkt," zei metaalwerkgeversvoorman Van den Akker, met een schuin oog naar zijn grootste afzetmarkt. Het herstel in de VS en Groot-Brittannië is nog te broos om dit grote geweld goed te maken.

Ook de OESO (op de jaarvergadering begin juni in Parijs) en de Europese Commissie (de Eurotop in Kopenhagen) onderstreepten de recessie in de EG en Nederland. Het Centraal Planbureau (CPB) houdt het er voorlopig op dat Nederland "op de rand van de recessie balanceert."

Minister Andriessen (het CPB valt onder het ministerie van Economische Zaken) rekent erop dat de recessie "licht blijft". De bewindsman van Economische Zaken legt ook een minder zware koppeling met de recessie in Duitsland. De ontslaggolf in ons land wijt hij meer aan de bij de loonstijging achterblijvende arbeidsproduktiviteit en aan de toenemende concurrentie voor Nederlandse exporteurs uit landen die op het ogenblik een relatief sterke munteenheid hebben, zoals Spanje, Italië en Groot-Brittannië.

Het Centraal Planbureau beklemtoont ook dat de Nederlandse economie ondanks de sombere berichten ten opzichte van Duitsland "een ontegenzeggelijk betere ontwikkeling doormaakt". Vooral doordat de loonkosten in Duitsland aanzienlijk sterker stijgen dan in Nederland kunnen Nederlandse bedrijven goedkoper zijn. Een tweede voordeel is dat de Nederlandse industrie minder sterk is in sectoren waar de verkoop juist is ingezakt, zoals duurzame consumptiegoederen en kapitaalgoederen. Sterk is Nederland bijvoorbeeld in de voedingsmiddelensindustrie, waar de terugval veel minder sterk toeslaat.

Optimisten, en Andriessen is dat ook een beetje, zien zelfs een opleving. De Rabobank schreef op 10 juni dat er "enige aanwijzingen zijn dat de Nederlandse economie nog dit jaar een voorzichtige opleving zou kunnen vertonen zonder in een echte recessie te zijn beland." De bank voorziet geen economische achteruitgang krimp. Het Centraal Planbureau houdt het op een nulgroei.

Het meest positieve geluid laat nog steeds de woningmarkt horen. Het aantal verstrekte hypotheken voor woonhuizen bereikte een recordhoogte. Als de huizenmarkt een indicatie is voor herstel, dan zit het wel goed. Zwartkijkers leggen dat precies andersom uit met de verklaring dat "de huizenmarkt juist na-ijlt."

Ultrarechtse blanken roeren zich in Zuid-Afrika

JOHANNESBURG - *Ultra-rechtse blanke demonstranten tonen een poster tegen president F. de Klerk van Zuid Afrika en de vlag van de Boeren-republiek tijdens hun betoging bij het World Trade Center in Johannesburg waar het meerpartijen-overleg wordt gehouden dat moet leiden tot democratisering van Zuid-Afrika. Als het aan de demonstranten ligt komt die democratisering er nooit. Met een gepantserde auto wist men de ingang tot het conferentiegebouw te forceren. De betogers kregen later de garantie van de politie dat zij niet vervolgd zouden worden, als zij zo vriendelijk waren om te vertrekken. Ultra-rechts wordt geleid door voormalige kopstukken van leger en politie.*

(AFP-satellietfoto)

[Ph]ilips-dochter PKI voorziet [ha]lfjaarverlies 100 miljoen

[N]EURENBERG - Bij Philips Kommunikations [In]dustrie (PKI), de [Dui]tse telecommunicatie[do]chter van Philips, [w]ent zich over de eerste [hel]ft van dit jaar een ver[lies] af van meer dan 100 [milj]oen mark, terwijl over [de]zelfde periode van 1992 [nog] een winst van 60 mil[joen] mark in de boeken [is] worden bijgeschreven. PKI verwacht [een] omzetdaling van ongeveer 20 procent voor de [eer]ste zes maanden. In [het] eerste kwartaal nam [de] orderontvangst met 36 [pro]cent af en trad een [om]zetdaling op van 23 procent.

[Een] week geleden heeft PKI [het] afstoten van een kwart [van] haar werkgelegenheid [aan]gekondigd, waarbij 1250 [mens]en op straat komen te [staa]n en 300 werknemers bij [and]ere bedrijven worden [ond]ergebracht. Eind april [wer]kten 6300 mensen bij [PK]I. Philips zelf heeft voor [de] herstructureringskosten [van] PKI al een voorziening [getr]offen in 1993. PKI gaat [zich] concentreren op netwerken, openbare radiocommunicatie, mobiele telefonie [en] bedrijscommunicatiesystemen. Het doel is de activiteiten van PKI internationaler en doelgerichter te maken om ook buiten Duitsland een sterke marktpositie te bemachtigen. PKI denkt sterk genoeg te zijn "om de weg naar succes weer in te slaan". In de netwerken zal het zwaartepunt van de vernieuwing worden gelegd bij intelligente, met computerprogramma's werkende systemen, ("Managed Transport Networks (MTN)" genaamd. De internationale activiteiten op dit gebied zullen aanzienlijk worden uitgebreid. Verder ligt het in de bedoeling van PKI te investeren in een nieuwe generatie basisstations voor de openbare radiocommunicatie.

Het gaat om de infrastructuur voor cellulaire digitale netwerken in de frequentiegebieden van 900 en 1800 megahertz. Om de internationale concurrentiepositie in de mobiele telefonie te verbeteren bundelt philips de desbetreffende activiteiten in de nieuwe bedrijfseenheid personal communication. PKI richt zich op de mobiele en de draadloze telefoons die werken volgens de Dectstandaard.

Nederlanders bij VN-missie Uganda

DEN HAAG - Tien Nederlandse militairen gaan in de loop van volgende maand naar Uganda om daar deel uit te maken van de VN-missie die de wapensmokkel in het grensgebied met Rwanda moet tegengaan. De Nederlandse deelname aan United Nations observers mission Uganda / Rwanda (Unomur) bestaat uit zes officieren en vier onderofficieren. Zij zullen optreden als kwartiermakers. In totaal bestaat de VN-missie uit 81 militaire waarnemers en 24 man civiele staf. Hun aanwezigheid vloeit voort uit resolutie 846 van de veiligheidsraad die dinsdag werd aanvaard.

Nederland en VS willen dit jaar belastingverdrag

DEN HAAG - De regeringen van Nederland en de Verenigde Staten hechten er aan hun nieuwe belastingverdrag nog dit jaar te ratificeren. Minister Kok en staatssecretaris van Amelsvoort van Financiën schrijven dat in antwoord op het commentaar van de Raad van State op het verdrag. Dat is vrijdag met een goedkeuringswet voorgelegd aan het Nederlandse parlement.

In de Amerikaanse senaat zijn de voorbereidingen van de parlementaire behandeling inmiddels al een eind gevorderd. Het verdrag moet uiterlijk in november de parlementaire goedkeuring hebben, wil het op 1 januari 1994 ingaan. Als die termijn wordt overschreden schuift de ingangsdatum automatisch op met een vol kalenderjaar.

Een belangrijk struikelblok is de Amerikaanse eis dat Nederland nog dit jaar komt met maatregelen tegen vestigingsconstructies, waarin Nederland als "belastingparadijs" wordt misbruikt.

Van Amelsvoort wil een wetsvoorstel tegen dit misbruik snel bij de Tweede Kamer indienen. Maar hij voorziet dat het niet voor 1994 door het parlement kan. Met de Verenigde Staten is afgesproken dat in het najaar een begin wordt gemaakt met een aanvullend protocol op het verdrag. Daarin staan maatregelen om sluipwegen af te sluiten om de verdragsbepalingen te ontlopen.

Bovendien werkt Washington aan uitvoeringsvoorschriften voor de toepassing van artikel 26 van het verdrag. Die sommen een groot aantal voorwaarden op waaraan bedrijven moeten voldoen willen zij genieten van de voordelen van het verdrag (Geen dubbele belastingheffing). Dat artikel is zo complex dat vooral middelgrote bedrijven erin verdwalen, vreest de Raad van State.

Financiën vergelijkt dit artikel met een "stratenplan van een grote stad". Het grootste deel van de automobilisten die de stad inrijden, kan daarmee zijn bestemming vinden, voorspelt het ministerie. Een enkeling loopt vast en moet hulp vragen. Voor hen is er een "vangnetbepaling" in het verdrag opgenomen. Wie aan geen enkele voorwaarde van het verdrag voldoet, en toch meent dat hij recht heeft op de belastingmatiging bij transacties met de VS, kan direct bij de bevoegde autoriteiten aankloppen.

Gezapig Wall Street vrijwel onveranderd

NEW YORK - Er viel vrijdag weinig te beleven op de effectenbeurs van New York. De Dow Jones-index van de dertig grote fondsen kwam uit op 3490,89 punten en dat was slechts 0,28 punt hoger dan op donderdag. De omzet bedroeg 208 miljoen aandelen na 247 miljoen op de voorgaande dag.

Dat de stijging van donderdag niet doorzette werd toegeschreven aan de overtuiging dat die stijging alleen maar een reactie was op de daling van de dag ervoor en niet berustte op gunstige ontwikkelingen. De handel verliep heel kalm omdat veel handelaren hun orderportefeuille al hebben aangepast aan de winstverwachtingen van het bedrijfsleven voor het tweede kwartaal van dit jaar. De komende maand komt de stroom van kwartaalresultaten los.

De dollar stond kort voor het eind van de handel in New York op f 1,9105 na f 1,9145 op donderdag. De koersdaling was een gevolg van berichten in de Amerikaanse pers dat de regering-Clinton de koers van de Japanse yen graag ziet stijgen om meer evenwicht te bereiken in de Amerikaans-Japanse handel.

MENSEN

In de rij voor water

Een jongetje met twee jerrycans probeert een plaatsje te vinden in een rij in het centrum van Sarajevo. Veel families in de belegerde Bosnische hoofdstad laten hun kinderen in de rij staan voor water, wat uren kan duren.

Ambassadeur Havana moet eerder terug

De Nederlandse ambassadeur in Cuba, drs. W.A. Dollerman (55), is eerder dan gebruikelijk teruggeroepen van zijn post in Havana. Dat heeft een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken zaterdagmorgen bevestigd. Het gaat om een personeelsmatige beslissing, zo liet de woordvoerder nog weten. Op verdere vragen over de voortijdige terugroeping wilde hij niet in gaan. Dollerman, die nog geen twee jaar in Cuba was gestationeerd, wordt vervangen door de tijdelijke zaakgelastigde H. Philipse.

Minder getrouwden meer huishoudens in Verenigde Staten

Steeds minder Amerikaanse huishoudens bestaan uit getrouwde stellen (met of zonder kinderen). Slechts 55 procent van de 95,7 miljoen huishoudens worden bestierd door getrouwde koppels. In 1940 bestonden 9 op de 10 gezinnen nog uit getrouwde paren.

Het Census Bureau van de Verenigde Staten telde bij zijn jongste onderzoek veel een-ouder gezinnen, maar liefst een op tien. Een op de vier huishoudens bestaat slechts uit een persoon.

Verder telt een Amerikaans gezin gemiddeld 2,62 personen (in 1980: 2,76 en in 1970: 3,14).

Bij in totaal 20,9 miljoen gezinnen staat er een persoon ouder dan zestig jaar aan het hoofd.

Minderhedenprijs voor Den Haag ingetrokken

De gemeente Den Haag loopt de jaarlijkse prijs van het **Landelijk Allochtonen Overleg** (LAO) mis door onderlinge ruzie van de bij het LAO aangesloten organisaties. Hoewel Den Haag twee weken geleden unaniem was voorgedragen voor de prijs, blijkt nu dat een van de organisaties, het inspraakorgaan Turken, onoverkomelijke bezwaren heeft tegen de kandidatuur van de Hofstad. Voor het LAO is dat reden om dit jaar maar helemaal geen prijs uit te reiken, zo maakte het vrijdag bekend.

De LAO-prijs is bedoeld voor gemeenten die zich positief onderscheiden met hun minderhedenbeleid. Volgens de onafhankelijke, maar nu teruggefloten jury voert de gemeente Den Haag een 'voorbeeldig' en 'vernieuwend' minderhedenbeleid, dat steeds aan de verwachtingen heeft voldaan.

Direct na de bekendmaking meldde een aantal minderhedenorganisaties dat Den Haag de prijs niet zou verdienen, omdat het Haagse minderhedenbeleid minder goed is dan de jury had aangegeven. Hun verzet heeft tot succes geleid.

De prijs, die bestaat uit een geldsom van vijftienduizend gulden en een kunstwerk, zou op 28 juni door minister Dales van Binnenlandse Zaken worden uitgereikt.

PORT AU PRINCE - Op de muren van een kerk hebben Haitianen hun wensen geschreven: Leve Titid (troetelnaam van Aristide) en Weg met het leger. De kans op de terugkeer van de vooral onder de kansarme Haitianen geliefde priester-president is groter geworden nu legercommandant Raoul Cedras bereid is aan tafel te gaan zitten met gekozen (maar door het leger verdreven) president Jean-Bertrand Aristide. Dit gebeurt dit weekeinde in New York.

(AFP-satellietfoto)

Goeroe-aanhangers kunnen aantal moorden niet verlagen

Volgelingen van Maharishi Mahesh Yogi mediteren sinds begin juni in de Amerikaanse hoofdstad, maar hun poging om het criminaliteitscijfer te verminderen door een 'positief bewustzijnsveld' te scheppen, is mislukt.

Volgens berichten in de plaatselijke media is het aantal moorden in Washington namelijk opnieuw gestegen. Alleen al deze week werden binnen twee dagen veertien mensen op gewelddadige wijze om het leven gebracht. In totaal zijn er dit jaar 211 mensen vermoord, drie meer dan in dezelfde periode van vorig jaar.

De duizend aanhangers van Maharishi, die uit alle delen van de wereld komen en tweemaal per dag telkens drie uur mediteren, hadden gezegd dat het criminaliteitscijfer onmiddellijk met twintig procent zou verminderen. De Maharishi leert dat gemeenschappelijke meditatie tot vermindering van spanningen leidt en zelfs verkeersongevallen kan voorkomen.

Zijn aanhangers hebben van het gemeentebestuur van Washington vier miljoen dollar gevraagd om het 'positieve bewustzijnsveld' in stand te houden. Hun argument was dat zij aanzienlijk goedkoper werken dan de politie.

Eerste vrouwelijke premier in Canada beëdigd

De Canadese premier Kim Campbell wordt begroet door een Canadese politie-officier, wanneer ze het regeringsgebouw verlaat na de beëdigingsceremonie. Campbell, de negentiende premier van Canada, is de eerste vrouw op die post.

Nederland telt relatief aanzienlijk minder **verslaafden** aan hard drugs dan de meeste andere Europese landen. Frankrijk, dat geregeld voorop loopt in de kritiek op het liberale Nederlandse drugsbeleid, telt 2650 verslaafden per een miljoen inwoners, Nederland 1500.

Dat blijkt uit een onderzoek van het Amsterdams Bureau voor Onderzoek en Statistiek, dat eind volgende week wordt gepubliceerd.

Het bureau heeft bekeken welk drugsbeleid er wordt gevoerd in ruim veertig grote Europese steden. Bovendien werden gegevens verzameld over het aantal verslaafden, het aantal drugsdoden en het aantal aids/HIV-patiënten onder heroïnespuiters. Uit het concept van het eindrapport wordt duidelijk dat Nederland in de onderste regionen verblijft in alle categorieën en dat Frankrijk en de Zuideuropese landen relatief de meeste verslaafden tellen en het hoogste aantal HIV-patiënten.

Het rapport zal volgens onderzoeker Ruud Bles een "handzaam naslagwerkje" vormen voor beleidsmakers in Europa. Zo blijkt dat de meeste Europese steden op grote of kleine schaal methadon verstrekken aan verslaafden, iets dat tot voor kort nog een taboe was. Alleen de Franse steden uit het onderzoek doen niet mee aan deze Europese trend.

Beeldenstormer wil in de krant

Een 27-jarige Hagenaar hoorde vrijdag dertig maanden cel tegen zich eisen vanwege vernielingen van **beelden** en een zeventigtal inbraken in woningen en bedrijven.

De beeldenbestormer vond samen met een vriend dat de parken weer aan de natuur moesten worden teruggegeven. "We liepen elke avond in de Scheveningse bosjes en hadden het gevoel dat het bos van ons was. En daar hoorden geen beelden in", verklaarde de Hagenaar zijn daden. Verder wilde hij graag in de krant komen. "Na de eerste keer werden we al beeldenstormers genoemd. Heel gaaf. En toen gingen we door."

Psychiater Elsman omschreeft D. als een man die onmacht overcompenseert in grootheidswaanzin. De beeldenstormer kon zich hierin wel herkennen. Hij erkende last te hebben van minderwaardigheidsgevoelens.

Solzjenytsin terug naar Rusland

De Russische schrijver **Aleksandr Solzjenitsyn** zal volgend jaar terugkeren naar zijn vaderland, na bijna twintig jaar ballingschap in het westen. Dat heeft zijn vrouw zaterdag voor de GOS-televisie gezegd.

De 74-jarige Solzjenitsyn, die werkkampen, kanker en vervolging door de Sovjetautoriteiten moest doorstaan, werd in 1974 het land uitgezet wegens zijn kritiek op het Sovjetsysteem in zijn boeken. Zijn oeuvre en persoonlijke moed leverde hem wereldwijde bewondering op, en in 1970 de Nobelprijs voor de Literatuur.

De precieze datum zal afhangen van de bouw van hun toekomstige huis bij Moskou, aldus Natalja Solzjenitsyn. "De bouwmaatschappij verzekerde ons dat het in mei 1994 af zal zijn, dus zullen we in mei weer in Rusland zijn. We komen terug zodra Aleksandr Isajevitsj zich in het huis kan vestigen. Hij kan natuurlijk niet in een hotelkamer leven."

Volgens mevrouw Solzjenitsyn is haar man niet van plan zich met politiek in te laten. "Hij vroeg me u te vertellen dat hij geen president wil worden, zelfs geen volksafgevaardigde. Nooit zal hij macht in zijn handen hebben."

Tom Poes en de Herenopstand

door Marten Toonder

3978 — De vergadering staarde in groeiend afgrijzen naar de voorzitter, die wezenloos in zijn stoel zat. Toen wendde de heer de Lazuur zich om en verliet met gebogen hoofd het vertrek.

"Er rest ons nog één ding", prevelde hij gebroken. Hier en daar klonk een droge snik of een uitroep als: "We zijn vervlakt!" "We kunnen het janhagel niet meer van een heer onderscheiden".

Na enige tijd verstomden de geluiden echter en een diepe stilte daalde er over het buiten Kweldergeest.

"Het feest schijnt afgelopen te zijn", mompelde Bulle Bas, omzichtig naar de ingang stappend.

"Ja", zei Tom Poes. "Ik geloof, dat iedereen naar huis is gegaan. Zeker door een achteruitgang of zo".

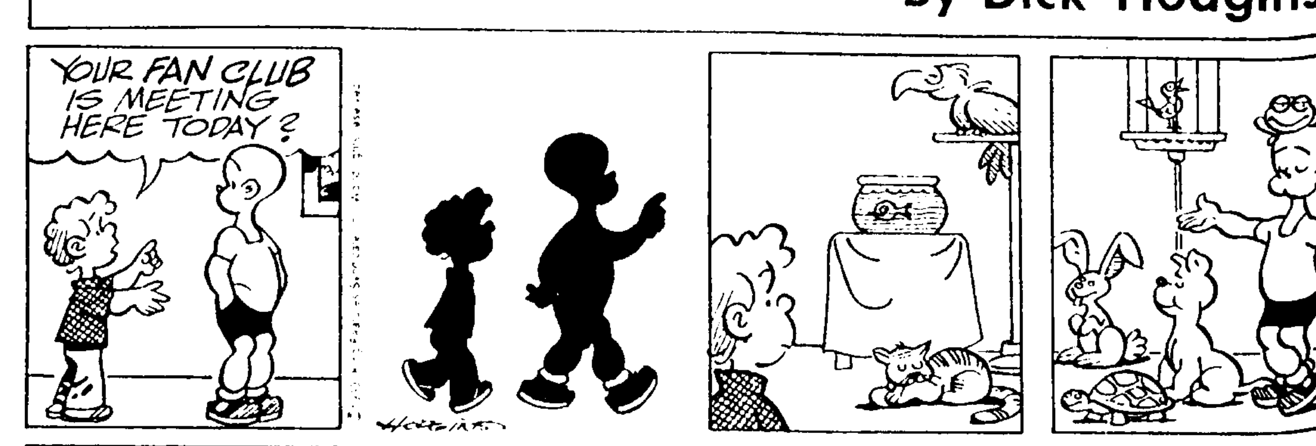
"Des te beter", hernam de commissaris. "Wanneer er niemand meer is kunnen we op ons gemak naar sporen en aanwijzingen zoeken".

Helemaal verlaten was het gebouw echter niet. Toen ze een kamer waaruit een mat lichtverschijnsel straalde binnentraden zagen ze daar een roerloze figuur aan tafel zitten. Voor hem lag een voorzittershamer, en een slappe puntmuts hing hem voor de ogen.

"In naam der wet!" riep de politiechef, wat onzeker. "Waar zijn uw medeplichtigen? Waar is het misdadige genootschap?"

"Opgeheven", antwoordde de stille figuur mat. Op dat moment klonk er een dringend geklop uit een belendend vertrek en een huilerige stem riep: "Doe open! Ik wil er uit!".

HENRY — By Dick Hodgins

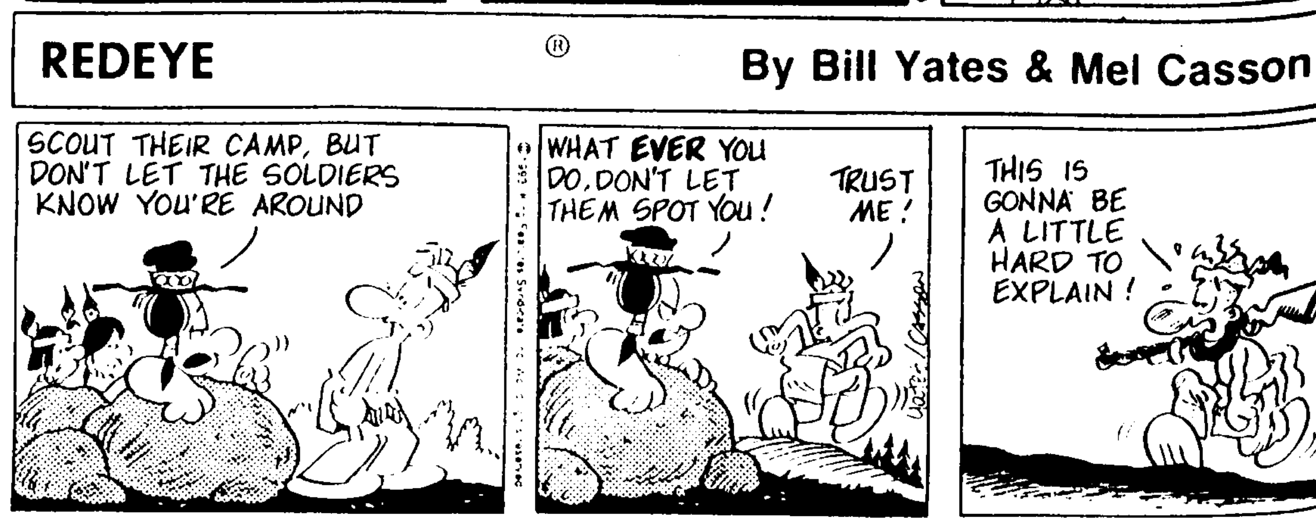
BONER'S ARK — By Addison & Frank Johnson

BEETLE BAILEY — By Mort Walker

REDEYE — By Bill Yates & Mel Casson

AGENDA

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

...TDIENST ARTSEN
...n van de artsen van Bandabou ...district) kunnen in spoedgevallen ...n 641658 bellen en dan het ...rdapparaat afluisteren. De ...n van de andere districten kunnen ...oedgevallen de artsenpraktijk van ...igen huisarts bellen en het ...dapparaat zal dan mededelen wie ...doende arts is.

...RARTS
...ere patiënten)
...e dienstdoende arts belt U tel.: ...625100.

...IGING VAN TANDARTSEN
... dienstdoende arts gedurende het ...de en op feestdagen gelieve tel.: ... op te bellen.

...O MEDICO STA ROSA
...weg 327, tel.: 672300/676666; ...ijden zaterdag en zondag van ....00 uur.

WIJKVERPLEGING

...ELE KRUIS WIJKVERPLE-

...aria 17. Tel.: 682344, 682947, ...en 682574. Fax: 681000; geopend ...ven uur 's morgens tot vijf uur ...s; spreekuur wijkgebouw Bonam: ...nsdag van 09.00-11.00 uur. Tel.: ... Suffisant: tel.: 687707; Montagne ...tel.: 673711; Kaya Fensu: tel.: ... Mamayaweg: tel.: 657508; voor ...e omtrent zuigelingen- en peuter... kan men terecht op consultatiebu...ievengat. Tel.: 373584.
...e *wachtzuster* gelieve tel.: 603661 ...n.

...TING VAN HET WIT GELE ... VOOR GEZINSVERZOR- 'KWIDO PA FAMIA'
...ria 17. Tel.: 680222; spreekuren ...g, woensdag en vrijdag van 08.00- ...uur; dinsdag en donderdag van ...6.00 uur.

...RALE WIJKVERPLEGING
... Gosieweg 15. Tel.: 692231/ ... geopend van 07.00-17.00 uur. ...zuster van de wacht gelieve tel.: ..., pagenummer 669-0368, te

... Bandabao, Groot Sta Martha 141. ...2555; geopend van 14.00-17.00 ...oor de wachtzuster gelieve tel.: ..., pagenummer 669-0368 te bellen.

...NKLINIEK RIO CANARIO
...atweg Noord 43, tel.: 44510, ... 691683 en 691838; voor infor... ...er prenatale zorg en zorg gedu... ...n na de bevalling.
...iebureau zuigelingen: iedere donde...dag van 13.30-16.00 uur.
...iebureau peuters: iedere dins...dag van 12.30-14.45 uur.

...TING WIJKVERPLEGING BAN-...U
...35, tel.: 648077/648387; open van ... t/m vrijdag van 07.00-17.00 uur; ... uur bereikbaar: zuster Leito. ...1217 b.g.g. 601760.
...iebureau: iedere dinsdag van ...1.00/18.00-20.00 uur.

...ASHON LECHI DI MAMA ...OU
...ormatie tel.: 672289, 375023 of

...GENEESK. DIENST

...- EN 2DE DISTRICT OOST
...i 1993 vanaf 08.00 uur tot 28 ...993 om 07.00 uur:
... Elhage, Sentro Medikó Sta. Rosa. ...676666; spreekuren: 11.00-12.00/ ...18.00 uur; spoedgevallen tel.: ... b.g.g. 689266/689337.
... voor patiënten van de volgende ... Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy-

AMIGOE
Colofon
... AMIGOE N.V. ...

WEGA DI NUMBER

8152
1398
3488

Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
25 juni 1993 vanaf 17.00 uur tot 28 juni 1993 om 07.00 uur:
Dokter Pablo, Spreekkamer: Santa Maria.Tel.: 683048; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 377664 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Goilo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Davelaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concession en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
25 juni 1993 vanaf 17.00 uur tot 28 juni 1993 1993 om 07.00 uur:
Dokter Sommer, Spreekkamer: Barber. Tel.: 641658; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; **spoedgevallen tel.: 648930 b.g.g. 689266/689337.**
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling een huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG
Otrobanda
Goede Hoop, Jan Noorduynweg 15. Tel.:662857.
Punda
Cerrito, Winkelc. Promenade. Tel.:376155/376689.
ZONDAG
Otrobanda
Gr. Piscadera, Jan Noorduynweg z/n. Tel.:692390/692391.
Punda
Plasa, De Ruyterkade 36. Tel.:615545.

DIVERSEN

VERLOF BEGRAFENIS
(van 10.00-14.00 uur)
26 juni: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
27 juni: R.A. de Windt, Utteweg 53.

HEEFT U HULP NODIG?
Bel SOS-lijn 127!

NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag bereikbaar!

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

ZATERDAG
TOERISTENSCHIP
08.00-22.00 uur *Ocean Breeze* (AUA).

MAANDAG
TOERISTENSCHIP
11.00-20.00 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 16.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Joseph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CHARO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 (Ned) en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes); zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30. 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO; zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 UUR.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH
(Goeroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

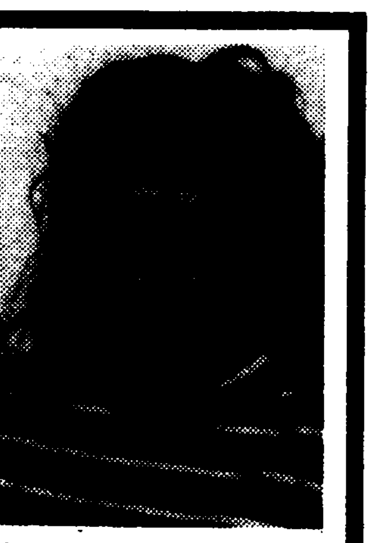
GEREFORMEERDE KERK
Groot Kwartier
08.30 uur dienst;
16.30 uur dienst;
Muizenberg/Stenen Koral
10.00 uur dienst;
Buena Vista
10.15 uur dienst;
Santa Rosa
10.00 uur dienst;
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds B. van Dijken collection "Sonrisa".

Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds H.B. van der Steen, kollekte "Sonrisa".
Emmakerk
(Rio Canario)
09.30 uur ds P. van der Waal, kollekte "Sonrisa".

NOACH-KAPEL
EERSTE EN DERDE zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) - Marinebasis Parera.
* * * * * * * * * * * * * * * * *

Germaine Tromp

Een jonge vrouw om niet te vergeten.

Het was stil bij het afscheid en de laatste gang over haar geboorte-eiland. Vragende ogen vol tranen ontmoetten in gedachten de ogen van Germaine.
'Als er een God is, waarom moet het dan zo gaan?'
'Waarom zo jong, waarom juist Germaine?'
Het antwoord is gevangen in stilte en in warme herinnering aan Germaine.

'Germaine, we zullen je nooit vergeten'

Persoonlijk kunnen wij niet iedereen bedanken. Daarom langs deze weg dank voor de vele blijken van belangstelling. Het overweldigend medeleven heeft ons niet alleen in deze moeilijke dagen gesteund, maar heeft ons ook doen beseffen dat wij niet alleen staan in ons verdriet.
Hiervoor onze welgemeende dank.

Aruba, juni 1993

Familie Tromp-Van der Schoot
Francis
Familie Jos van der Schoot

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko (presentator Captain Sterling)
20.00 Telenotisia
20.30 The New WKRP in Cincinnati
21.00 **The Great Bookie Robbery**
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 **Voetbalwedstrijd om de Copa América: Columbia vs Uruguay (T)**
23.40 Sluiting.

ZONDAG
12.00 **Uitzending voetbalwedstrijd (Copa América):** Argentinië vs Brazilië (L)
14.00 **Copa América-voetbalwedstrijd:** Peru vs Mexico (L)
16.00 Sena di Señor
17.00 Sala di Konsierto
17.50 Wega di Number Kòrsou
18.00 Di Bishita Ku.....
19.00 Tele-Suerte
20.00 Telenotisia
20.30 Shete Dia
21.00 TeleCuraçao Special
22.00 Superstars of Wrestling
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

NBC (kanaal 85)

ZONDAG
18.00 News
18.30 NBC Nightly News
19.00 Saturday Sports Live
19.30 Roggin's Heroes
20.00 Almost Home (R)
20.30 Nurses (R)
21.00 Empty Nest (R)
21.30 Mad About You (R)
22.00 Black Tie Affair
22.30 Powers That Be
23.00 News
23.30 Saturday Night Live
01.00 Comedy Showcase
02.00 To Be Announced
05.30 ALF

ZONDAG
12.00 To Be Announced
14.00 **Horse Racing:** International Handicap
15.00 Winbledon Tennis (T)
18.00 News
18.30 NBC Nightly News
19.00 I Witness Video
20.00 **Movie: Havana** (1990, Drama)
23.00 News
23.35 Mama's Family
24.05 New WKRP in Cincinnati
24.35 ALF
01.05 Beauty and the Beast
02.05 To Be Announced
03.05 NBC News Nightside
05.30 NBC News at Sunrise

ABC (kanaal 77)

ZATERDAG
15.00 **PBA Bowling:** Oregon Open
16.30 Wide World of Sports
18.00 News
18.30 ABC World News Saturday
19.00 To Be Announced
20.00 Young Indiana Jones Chronicles
21.00 FBI: The Untold Stories (R)
21.30 American Detective
22.00 The Commish (R)
23.00 News
23.30 Movie
01.30 News
02.00 Movie
04.30 Branded
05.00 Travel Travel
05.30 Ebony/Jet Showcase

ZONDAG
12.30 News
13.00 To Be Announced
14.00 **Senior PGA Golf:** Players Championship
16.00 **Auto Racing:** International Race of Champion (T)
18.00 News
18.30 ABC World News Sunday
19.00 Life Goes On (R)
20.00 America's Funniest Home Videos
20.30 **Movie: Never Say Never Again** (1983, Adventure)
23.00 News
23.30 Movie
01.30 News
02.00 Runaway With the Rich & Famous
02.30 ABC World News Now
04.30 Opray Winfrey
05.30 ABC World News This Morning

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG
16.05 Love Boat
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
19.05 **Major League Baseball** Houston Astros at Atlanta Braves (L)
22.05 **Movie: Hiding Out** (1987, Comedy)
24.05 **Movie: Speed Zone** (1989, Comedy)
02.05 **Movie: Car Wash** (1976, Comedy)
04.05 CHIPs
05.05 Honeymooners
05.35 All in the Family

ZONDAG
13.05 **Major League Baseball** Houston Astros at Atlanta Braves (L)
16.05 Andy Griffith
16.35 Happy Days
17.05 Tom and Jerry's Funhouse
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 **Movie: Perry Mason: The Case of the Murdered Madam** (1987, Mystery)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
24.00 Paid Program.
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
01.30 Paid Program
02.00 Personal Power
02.30 Larry Jones
03.30 Longest Drive
04.00 Filler
04.05 The Honeymooners
04.35 I Love Lucy
05.05 All in the Family
05.35 Headline News

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
16.00 **PGA Golf:** Greater Hartford Open
18.00 News
18.30 CBS News
19.00 Hee Haw Silver
20.00 Dr. Quinn, Medicine Woman (R)
21.00 League of Their Own
21.30 Brooklyn Bridge
22.00 To Be Announced
23.00 News
23.30 Roseanne
24.00 **Movie: Firecreek** (1968, Western)
02.00 **Movie: The Great Muppet Caper** (1981, Comedy)
04.00 CNN Headline News
04.30 CNN Headline News
05.00 CNN Headline News
05.30 CNN Headline News
0

ZONDAG
12.00 **Great Games of the ACC**
13.00 **Minor League Baseball:** Durnham Bulls vs. Kinston Indians
16.00 **PGA Golf:** Greater Hartford Open
18.00 News
18.30 CBS Evening News
19.00 60 Minutes
20.00 Murder, She Wrote (R)
21.00 **Movie: Bump in the Night** (1991, Drama)
23.00 News
23.15 CBS Sunday Night News
23.30 Amen
24.00 Entertainment Tonight
05.30 CBS Morning News.

LIFE (kanaal 91)

ZATERDAG
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: Blind Faith** (1990, Drama)
20.00 **Movie: Midnight's Child** (1992, Horror)
22.00 The Hidden Room
22.30 The Hidden Room
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 China Beach
01.00 Paid Program
05.30 Paid Program

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
15.00 **Movie: The Killers** (1964, Mystery)
17.00 Comedy on the Road
18.00 Evening at the Improv (R)
19.00 Home Again
19.30 Home Again
20.00 **Movie: Woodstock** (1970, Documentary)
23.00 Caroline's Comedy Hour (R)
24.00 **Movie: Woodstock** (1970, Documentary)
03.00 Caroline's Comedy Half Hour
04.00 **Movie: The Little Drummer Girl** (1984, Drama)

ZONDAG
13.00 **Movie: Night Passage** (1957, Adventure)
15.00 **Movie: The Mountain Men** (1980, Adventure)
17.00 In Search Of...
18.00 Real West (R)
19.00 **Jewel in the Crown**

HET WEER

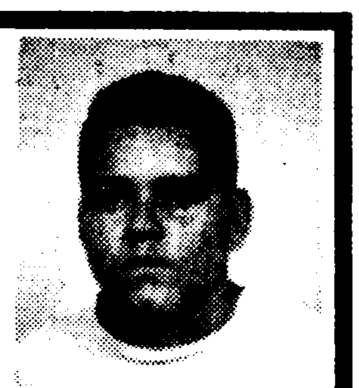
WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt en overdag vrijwel droog. In de komende nacht en morgenochtend mogelijk tijdelijk zwaar bewolkt met kans op een enkele plaatselijke bui.
Matige tot vrij krachtige, overdag af en toe krachtige oostelijke wind (tussen tien en 28 knopen). Tijdens buien kunnen af en toe zelfs harde windstoten voorkomen (tot 34 knopen).

WEEROVERZICHT:
Het weer op de Benedenwindse eilanden staat momenteel nog onder invloed van de uitloper van een hoge-drukgebied boven de Atlantische Oceaan. De *tropical wave* die gisteren in de omgeving van Trinidad bevond, en in westelijke richting verplaatst, is inmiddeld opgelost en is niet meer van belang voor het weer op de Benedenwindse eilanden.
In de komende 24 uur wordt weinig verandering in het huidige weerbeeld verwacht.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	**Het weer**	**Max**	**Min**	**Neerslag Mm**
Aruba	half bewolkt	32	26	1.2
Bonaire	half bewolkt	--	--	0.0
Curaçao	zwaar bewolkt	33	27	0.0
St Eustatius	licht bewolkt	31	26	0.0
St Maarten	licht bewolkt	32	27	0.0
Amsterdam	zwaar bewolkt	16	10	so

Ku profundo dolor, pero konforme ku boluntat di Dios, nos ta anunsiá morto repentino na edat di 18 aña di nos inolvidable yu, ruman, ñetu, subrino, primo i amigu

OSWALD FECUNDA
(mihó konosí komo Ossje òf Portugues)

Na nòmber di su Mama : **Maria Geerman-Engelhardt**
Tata : **Oswald Fecunda**
Tata di Kriansa : **Dominico Geerman**
Rumannan : **Anne Marie Fecunda**
Gilberto Geerman
Andre Geerman
Rumannan di kriansa : **Gregory i Timmy Geerman na Hulanda**
Welanan : **Amarilles Engelhardt-Craane**
Encarnacion Fecunda-Sanches
Tanta i Tionan : **Mientje i Carlos de Palm i famia**
Charlotte Engelhardt
Berty Engelhardt, Myrna i famia
Godfried Engelhardt i famia
Hubert Engelhardt i famia
Valentina Engelhardt
Jane i Rudolf Elsbeth i famia
Fanny i Rudsel Tannelek i famia
Requilda i Erno Hato i famia
Melanio Fecunda na Hulanda
Emmelina Reyenda na Hulanda
Manira Fecunda i famia
Enamorada : **Niraima Maduro**
Bisiñanan : **Viola Tannelek i yunan**
Pedro Paulino i yunan
Primo(a)nan, Amigo(a)nan
Demas famia i konosínan

Akto di entiero lo tuma lugá djadomingo 27 di yüni 1993, pa 4'or di atardi, saliendo for di e Kapia na Morada Santa El Tributo na Bottelier, pa e Hòfi di Bottelier.
Promé ku entiero lo tin un Santo Sakrifisio di Misa den e Kapia na Morada Santa Bottelier.
Ta kuminsá risibí bishita di kondolensia for di 1'or di merdia den e Kapia na Morada Santa na Bottelier.
Famianan ta supliká pa tur ku kier kompañá e defunto, hasi esaki ku trahe alegre.

Na een zeer moedige strijd is op 25 juni 1993 zeer vredig van ons heengegaan, mijn onvergetelijke vrouw, onze lieve moeder, dochter, zus, nicht en schoondochter

HELENA WILHELMINA ROMER-DUNK

Irwin Römer
Erika
Jair
Sergio

Aphrodita da Costa Gomez
Johnny Dunk
Gerda Dunk
Willem Jan Dunk
Patricia Seibert en echtgenoot

Celia da Costa Gomez
Jana Herrera
Gloria Daal

Overige families: **da Costa Gomez, Römer, Chong, Verger, Boskaljon en Obersi.**

Voor de zielerust van Helena zal op maandag 28 juni a.s. een Heilige Mis worden opgedragen in de Kerk van Brievengat om 18.30 uur.
Gelegenheid tot condoleren van 17.30-18.30 uur.

De overledene zal conform haar laatste wil in Miami worden gecremeerd.

SEÑOR TA MI WARDADO, MI NO TIN FALTA DI NADA

A muri:

Candida Juliana Sprockel-Panneflek
Mihó konosí komo: Juliena

Na nòmber di su
yunan
Windried i Vallery Sprockel-Elsden (Ulanda)
Marie i Eric Rienhart-Sprockel
Alicia Sprockel i Ronald Evertsz (Ulanda)
Claire (Poppy) Sprockel
Elmar i Carmen Sprockel-Keteldijk (Ulanda)
Julienne (Jenny) Sprockel i Roel Huyzen (Ulanda)
Rigbert Sprockel i Conny Valk (Ulanda)
Charline (Nina) i Hedwig Zielinsky-Sprockel (Ulanda)
Paul i Mary Sprockel-Hart
Jane Sprockel i Theo v/d Groef (Ulanda)
Yvonne (Zueje) i Roland Figaroa-Sprockel (Ulanda)
ñetunan:
George, Oscar, Julitza, Wiles, Ryan, Marc, Phillip, Sade, Rick, Daniel, Gianelli i Kimberly
su rumannan:
Sylvia Josefa-Panneflek i famia
Lelia Panneflek i famia (Ulanda)
Hubert Panneflek i famia
Maria Panneflek-Coffie i famia
Cecilia Panneflek-Sy i famia
famia Werleman
su tantanan:
Josefa Panneflek i Guillermina Elisabeth i famia
su tio:
Rafael Panneflek i famia
demas famia:
Sprockel, Mendez de Gouvela, Grootens, i de Jongh na Ulanda
Ernest Willems i famia
Tur sobrá famia.
Tur su amiga i konosínan na Kòrsou i Ulanda.

Akto di entiero ta tuma lugá djaluna dia 28 di yüni 1993, 4'or di atardi, saliendo for di Misa di Santa Rosa pa Santana Katóliko na Santa Rosa.
Ta risibí bishita di kondolensha for di 1'or di merdia na Misa di Santa Rosa.
Despues di entiero, no por risibí bishita di kondolensha na kas.

Militaire leider Nigeria zegt democratie toe

ABUJA - De militaire machthebbers van Nigeria, het volkrijkste land van Afrika, zijn toch bereid hun macht af te staan aan een democratisch gekozen president. Zij maakten dit vrijdag bekend, nadat zij woensdag de democratische presidentsverkiezingen van 12 juni ongeldig verklaarden.

"Op 27 augustus zullen wij een democratisch gekozen regering installeren", aldus de door het leger gesteunde president Ibrahim Babangida tegen journalisten in de hoofdstad Abuja. Volgens de generaal, aan de macht sinds een coup in 1985, betekent het annuleren van de verkiezingen niet dat de militairen willen afstappen van een terugkeer naar burgerbestuur. "Het ging om de verkiezingen, niet om het overgangsproces", verklaarde de president zijn ingreep. Hij uitte felle kritiek op landen als de Verenigde Staten en Groot-Brittannie, die sancties en andere maatregelen aankondigden als reactie op het stopzetten van de democratisering.

INSTITUUT DE BOER

Amsterdamseweg 15, 6814 CM Arnhem

DE LAATSTE TWEE JAREN VWO, HAVO, MAVO IN ÉÉN JAAR

Eigen schoolexamens

In de 13 jaar van haar bestaan behaalden leerlingen van Instituut De Boer uitstekende resultaten bij de staatsexamens vwo, havo, mavo.
Medio 1990 verleende de Minister van Onderwijs en Wetenschappen (ingevolge art. 56 WVO) Instituut De Boer de bevoegdheid om zelfstandig schoolexamens vwo, havo en mavo af te nemen. Als gevolg daarvan leggen momenteel onze leerlingen hun eindexamen af bij hun eigen, vertrouwde docenten. De mogelijkheid om staatsexamen te doen blijft gehandhaafd. Onze leerlingen krijgen studiefinanciering en de OV-jaarkaart.

Orde en regelmaat

Een systeem als het onze kan alleen optimaal functioneren wanneer er waterdichte afspraken gemaakt worden tussen het Instituut en de leerlingen. Deze afspraken hebben betrekking op het strikt naleven van het schoolreglement. Op het niet nakomen van afspraken staan onvermijdelijk sancties.

Dagindeling

De lessen worden gegeven van maandag t/m vrijdag tussen 09.00 en 18.30 uur.
Al het huiswerk wordt op het Instituut gedaan en overhoord. De leerlingen studeren onder supervisie in een stiltelokaal.

Studieklimaat

Het klimaat bij Instituut De Boer wordt bepaald door een hoog studietempo en een strak studieschema, waarin alleen plaats is voor hard werkende leerlingen. Er wordt gewerkt in kleine groepjes, waardoor de docent veel individuele aandacht aan iedere leerling kan besteden.

Voor wie bestemd?

Wie nu doubleert in 3 mavo, 4 havo of 5 vwo kan het verloren jaar terugwinnen door in het komend schooljaar het diploma te behalen.
Heeft men reeds een mavodiploma dan kan men in één jaar slagen voor het havo. De stap havo-vwo is ook in één jaar te realiseren. Op ons Instituut maken veel leerlingen met succes gebruik van deze regeling.

Leerlingenbegeleiding

De leerlingenbegeleiding draagt een zeer intensief karakter. Elke leerling krijgt een intakegesprek, gevolgd door regelmatige besprekingen met de begeleider.
Zo worden problemen vroegtijdig gesignaleerd en opgelost. Naast probleemsignalering en motivatiebewaking is er een regelmatig contact tussen de begeleider en de ouders over de vorderingen van de examinandi.

Introductiekamp

Instituut De Boer organiseert voor het begin van ieder schooljaar een survivalkamp in Duitsland of België. Het doel hiervan is het vergroten van sociale en fysieke vaardigheden en het opbouwen van het incasseringsvermogen. Het survivalkamp wordt begeleid door gebrevetteerde instructeurs.

Talenreis

Voor de mondelinge schoolonderzoeken in de vreemde talen organiseert het Instituut een talenreis naar het buitenland waarbij de spreekvaardigheidstraining centraal staat.

Huisvesting

Instituut De Boer heeft in de loop der jaren een bestand van gastgezinnen opgebouwd.
Bovendien is een beperkt aantal plaatsen gereserveerd in het gerenommeerde internaat HET HUNDEREN in Twello (bij Deventer).

Resultaten schoolexamens

Uitslag 18 juni 1993

VWO	: 44 kandidaten	**HAVO**	: 47 kandidaten
Geslaagd	: 40 kandidaten	Geslaagd	: 37 kandidaten
Herexamen:	2 kandidaten	Herexamen:	6 kandidaten
MAVO	: 12 kandidaten		
Geslaagd	: 12 kandidaten		

Van de deelexamenkandidaten VWO/HAVO zijn respectievelijk 2 en 3 kandidaten voor een deel van de vakken afgewezen.
Zes kandidaten VWO/HAVO nemen nog voor één of meerdere vakken deel aan het staatsexamen in juli a.s.

Van de volledige examens MAVO/HAVO/VWO zijn geen kandidaten afgewezen.

Er zijn gedurende het cursusjaar '92/'93 geen kandidaten verwijderd.

INFORMATIE

Amsterdamseweg 15, 6814 CM Arnhem, Tel. 085-516500, Fax. 085-452520
Particuliere Dag-/Avondschool VWO, HAVO en MAVO.
Instituut voor Aanvullend Onderwijs, examentraining en bijlessen. School- en beroepskeuze adviesbureau.
Opleiding voor het SVM-examen makelaardij in onroerende goederen.

Universitair Bedrijven Centrum (UBC), Toernooiveld 122, 6525 EC Nijmegen, Tel. 080-528830, Fax. 080-540090
Opleiding voor het SVM-examen makelaardij in onroerende goederen.
Tentamen-/Examen-trainingen Rechten voor propaedeuse- en doctoraal studenten KUN.

... door de Minister van Onderwijs en Wetenschappen op grond van de Wet op de erkende onderwijsinstellingen

INTERVIEWS

Pathologen zijn geen gevoelloze 'snijders'

REPORTAGES

Jeugd van Curaçao in isolement

''Mensen smeken teveel inplaats van God te prijzen''

Rudy Josepa:

''Leven als priester geeft meest vrede en geluk''

In de maand juli, viert pater Rudy Josepa van de parochie Steenrijk zijn 25-jarig priesterjubilileum. Pater Josepa is een van de weinige Antilliaanse priesters. Zoals hijzelf zegt: de jongste Curaçaoënaar in actieve dienst van God. Curaçao heeft een aantal jaren een juvenaat (het Pius-juvenaat, in het gebouw waar nu Setel n.v. is gehuisvest) gehad, een klein-seminarie. Enkele priesterstudenten zijn rechtstreeks, bij kloosterorden in het buitenland, aan een priesteropleiding begonnen. Maar er zijn slechts enkele jongens die de opleiding hebben afgemaakt. Monseigneur Wim Ellis is daarvan natuurlijk de bekendste. Verder zijn er pastoor Julio Henriquez, Amado Römer, Rudy Lampe, Rudy Josepa en Simon Wilson. Arubanen, Curacaoënaars en de laatste een Sabaan.

= door Nel Casimiri =

Waarom wordt iemand priester en kun je, in deze tijd van ontchristening en versplintering, de idealen waarmee je begint, nog verwezenlijken? Wat blijft er over van het idealisme van een beginnend priester. Pater Josepa kijkt terug op zijn priesterjaren en meer nog, vooruit naar de toekomst. Hij begon op Curaçao met de charismatische kerk en draagt zijn idealen nog steed hoog in het vaandel.

DOOR FAMILIE

Waarom bent u priester geworden?

"Dat kwam voornamelijk door mijn familie. Mijn familie was zeer betrokken bij het kerkgebeuren, Ik ben opgevoed door een tante die op de pastorie werkte en ik had een zus die veel werkte bij de Zusters. Ik ben opgevoed in Banda'Bou. Daar heb ik enkele jaren de lagere school gevolgd en daarna ben ik naar het Albertus College gegaan t/m de zevende klas. Toen naar het Radulphus College waar ik de onderwijzersopleiding volgde. Ik heb vijf jaar ook als onderwijzer gewerkt. Daarna ben ik naar Nederland gegaan waar ik ben ingetreden in de orde van de Dominicanen. Ik heb filosofie gestudeerd in Zwolle en daarna theologie bij de paters Dominicanen aan de Universiteit van Nijmegen. Ik heb daar ook mijn doctoraal theologie gedaan met als specialisatie dogmatiek".

De meeste priesterstudenten doen toch geen doctoraalexamen aan de universiteit?

"Dat klopt. Ik heb daarvoor speciaal de gelegenheid gehad. Na mijn afstuderen als Dominicaan mocht ik nog twee jaar doorstuderen. Speciaal de dogmatiek vond ik erg belangrijk. Dat betreft de leerkwesties over geloof en aanverwante moraal. Eigenlijk alles over kerk en geloof".

Hebt u op Curaçao ook het juvenaat nog bezocht?

"Voordat ik naar Nederland ging heb ik daar ruim een half jaar Latijn en Grieks gedaan. In het begin was ik nog extern, later ben ik er ongeveer een half jaar intern geweest als voorbereiding op mijn noviciaat in Nederland. Maar ik was ouder dan de andere jongens. Ik had de onderwijzersopleiding al voltooid en ging meer om met de docenten en begeleiders. Er zijn veel jongens op het juvenaat begonnen, veel Arubanen ook, maar de meeste gingen er na de middelbare school weer af. Ik ben de enige van alle studenten daar, die tenslotte werkelijk priester is geworden".

DOMINICAAN

U koos voor de Dominicanen. Waarom?

"Aanvankelijk wilde ik, als onderwijzer nog, Salesiaan worden. Dan kun je namelijk priester en onderwijzer tegelijk zijn. Maar op Curaçao zaten geen Salesianen en ik wilde terugkomen naar mijn eiland. Daarom heb ik besloten bij de Dominicanen in te treden. Daar was nog een reden voor. Als je wereldheer wordt moet je voor jezelf zorgen, dan heb je veel zorgen om allerlei financiële besognes. Bij de Dominicanen treedt je in een gemeenschap. Al die zorgen zijn voor de gemeenschap, waardoor je meer tijd vrij hebt voor je werkzaamheden als priester. Daarom heb ik nadrukkelijk gekozen voor een orde".

Bent u meteen na uw studie teruggekomen naar Curaçao?

"Ja, ik ben direct teruggekomen. Ik heb eerst zeven jaar als godsdienstleraar gewerkt aan het Radulphus College en in die tussentijd heb ik ook een half jaar gewerkt als kapelaan bij de kerk van Santa Famia. Na dat half jaar ben ik verhuisd naar de parochie van Steenrijk". Toen ik hier kwam was mijn voorganger, pater Meijers er nog, ook een Dominicaan. Hij is daarna overgeplaatst. Ik zit hier nu al twintig jaar, maar binnenkort ga ik weg. De nieuwe pastoor van Steenrijk is al aangekomen. Dat is Simon Wilson van Saba, een wereldheer. Het is de bedoeling dat ik een andere parochie krijg. Ik weet alleen nog niet precies welke".

RUDY JOSEPA

CHARISMATISCH

U hebt de parochie van Steenrijk in die twintig jaar een eigen gezicht gegeven, vooral door de charismatische beweging. Hoe is dat zo gekomen?

"Toen ik hier in 1972 aankwam heb ik het de eerste periode nogal moeilijk gehad. Door de Charismatische Beweging zijn veel meer mensen actief betrokken geraakt bij de parochie. Dat gaat om grote groepen, zowel ouderen als jongeren. Door die vernieuwing kwamen ook mensen van andere parochies hier naar toe. De Charismatische Beweging is hier begonnen en twee weken later zijn ze ook begonnen op Brievengat. Het startte met mensen uit Trinidad die naar Curaçao kwam om over die beweging te vertellen. In die eerste groep zaten pater Van Baars en ik. Pater van Baars is nu directeur van Emaus, maar toen pastoor van Brievengat. De Charismatische Beweging is een gebedsbeweging ontwikkeld door abt Bernard van Vlaar uit Trinidad. Hij was hier samen met Harcourt Blackett uit Trinidad. In de eerste groep zaten verschillende paters, religieuzen en leken. We zijn er een paar weken mee bezig geweest in de pastorie van Brievengat, en op een bepaald ogenblik hebben we besloten de beweging maar in de parochie te introduceren."

"De Charismatische beweging is een vernieuwende beweging voor het hele geestelijk leven. Zij is gebaseerd op het lofgebed en op de charismas, de gaven van de heilige Geest. In de protestante kerken zou men zeggen: Pinksterbeweging. Zij is gebaseerd op de Heilige Geest die als gave beloofd was aan de apostelen om het werk van Christus voort te zetten. Zoals beschreven in handelingen II. Het is een ervaring in gebed en stoelt erop dat de mensen al biddend Christus dieper gaan erkennen als de Heer van hun leven. Ze trekken daar de consequenties uit en organiseren hun hele leven op basis van gaven van de Heilige Geest. Ik noem bijvoorbeeld liefde, wijsheid, kracht, enz. Zij gaan daardoor ook in de wereld met woord en daad getuigen van hun nieuwe leven in de Verrezen Christus. Het is vooral bidden en biddend zingen en openlijk, soms hardop openlijk, getuigen en prijzen van de Heer. Dat gebeurt spontaan in een groep in de Gemeenschap".

Spottend wordt de beweging ook wel de 'Hallelujah-kerk' genoemd?

"Prijs de Heer! Hier wordt veel meer lovend, prijzend gebeden. Wij zijn veel meer gewend God sprekend te benaderen. Typisch voor de beweging is: Eerst de Heer prijzen en danken voor je gaat smeken om wat je nodig hebt. We hebben al zo veel ontvangen van de Heer zonder dat we het beseffen. Mensen bidden te veel smekend. Ik zal zeker ook in mijn nieuwe parochie proberen de mensen te betrekken in de nieuwe vorm van God prijzend te benaderen. Dat is fundamenteel voor de nieuwe Christen".

VERSPLINTERING

Overal op Curaçao maar ook daarbuiten zien we nieuwe splintergroeperingen ontstaan. Hoe komt dat?

"Dat berust op de grotere vrijheid die de mensen ervaren in onze tijd, van wege het feit dat de mensen meer volwassen worden en God vanuit eigen inzichten gaan benaderen. Veel nieuwe kerken ontstaan als uitvloeisel van de nieuwe benadering van de Heilige Schrift. Alleen de heilige Geest is voldoende om God te benaderen. En mensen doen dat. Dan krijg je veel meer interpretaties van de bijbel. In de Rooms-katholieke kerk is de mens in geweten wel vrij om God te volgen en de heilige Schrift na te lezen, maar steeds begeleid en geleid door een magisterium, een geestelijk leider van de kerk.

Er zitten twee kanten aan. De mens is vrij: zijn eigen geweten vormt de laatste vrije norm. Maar dat geweten moet mede gevormd worden door geestelijke leiders. Deze vrijheidsdrang is zeer sterk geworden, zo sterk dat men het magisterium naast zich neer legt".

Wat is daarover uw mening?

"Ik ben het er niet mee eens. Er zijn te veel verschillende groepen. Ik wil aanhouden wat Christus heeft gezegd. "Dat we één moeten zijn. Dat de wereld overtuigd moet worden dat de Vader mij gezonden heeft". Terwijl de grote Christelijke godsdiensten naar een eenheid streven (oecumenische beweging) en dit streven van Christus proberen te realiseren, krijg je hier enorm veel splintergroeperingen die elk beweren dat zij alleen de waarheid kennen en die meer leiden tot fatale versplintering dan naar eenheidsvorming waarvoor Christus gebeden heeft. Zie Handelingen XVII. We moeten wel in dialoog met elkaar leven maar ik zie niet in hoe je al die kerken gelijk kunt geven en toch als eenheid kunt voortgaan".

Heeft de versplintering een hoogtepunt bereikt en is er daarnaast ook *sprake van ontkerkelijking op Curaçao ?*

"Ik zie steeds nieuwe groepen ontstaan. Ik zie het einde er niet van. Volgens de laatste census is die ontkerkelijking nog niet zo groot maar die is wel toegenomen van 5 tot 7%. Dat is naar mijn mening geen hele grote, maar toch wel een verontrustende groei. In Nederland ligt het zo rond de 20%. Daar is een veel grotere ontkerstening dan in de Latijnsamerikaanse landen. Dat komt waarschijnlijk omdat de godsdiensten in gebreke gebleven zijn om te leven wat te preken: het zout van de aarde te zijn, het licht van de wereld in woord en daad. Het probleem is dat veel mensen wel gedoopt, maar niet geevangeliseerd zijn. Het Christendom zit te veel aan de buitenkant. Het geloof heeft geen diepte gekregen die doordringt in het hele leven".

BUITENKANT

"Vroeger was het misschien zo dat mensen meer met de buitenkant en de oppervlakte van het christelijk leven genoegen namen. Door de ontwikkeling van de mensen nemen die met de buitenkant alleen geen genoegen meer. Door de voortschrijdende wetenschap en techniek, zijn de mensen meer volwassen geworden. De mens zoekt nu zijn eigen weg. Daarom is de noodzaak van vorming in geloof en moraal zo groot, van verdieping".

In Steenrijk hebben de bewoners vaak last van chollers. Dat zijn ook uw parochianen. Worden die ook bij de kerk betrokken?

"Zij zijn toch wel betrokken bij ons gebeuren. Nadat we tien jaar hier gebeden hebben, heb ik de mensen gezegd naar buiten te treden in de parochie. We hebben de parochie opgedeeld in zes sectoren, elk met een kerngroep die door gebed, zien, oordelen en handelen, haar omgeving moet trachten te veranderen. Dat is de KEB-beweging, de Komunidad Ecclesial de Base, een soort basisgemeenschap. Deze KEB heeft eerst de ouderen als project genomen. Men benadert ouden en zieken. Er is ook een mannengroep die speciaal als project de chollers, dus de drugsverslaafden, heeft genomen. Dat is een grote uitdaging geweest. Ze gaan er naar toe, proberen ze op te vangen en informatie te geven waar mogelijk is. Maar het is zo'n structurele kwestie. Wat wij doen, onze hulp, is als een druppel op een gloeiende plaat".

U bent de jongste actieve Curaçaose priester. Komen er na u geen Curaçaose priesters meer?

"Er zijn op het ogenblik twee Curaçaose jongens in Trinidad en een Arubaan in Venezuela aan het studeren voor priester. Twee anderen zijn zich aan het voorbereiden hier op Curaçao en twee of drie anderen willen zich daar bij aansluiten. Een oud probleem daarbij vormt de celibaatskwestie. Dat is het grootste probleem hier, ook in verband met het machismo. Het is een kwestie van mentaliteit. Een man moet zich bevestigen door een gezin te stichten, door kinderen te krijgen. Dat probleem heeft ook te maken met de geloofsopvoeding in het gezin en in de hele gemeenschap. Een priesterleven is een leven dat offers vraagt vanuit het geloof. Als geloof alleen bestaat aan de buitenkant of aan de oppervlakte van de gezinnen zullen daar maar heel weinig priesters uit voortkomen. Dus het is een kwestie van opvoeding, in het gezin, op school en in de hele gemeenschap".

Hoe ziet u de toekomst van de kerk op Curaçao?

"We zullen ons heel sterk moeten instellen op de algemene en een betere geloofsopvoeding. De kerk steunt op de band van kerk en gemeenschap. Het is niet alleen een zaak van sacramentalisatie, maar het steunt op verdiept geloof en werk aan de noden van de maatschappij. Hierin ligt niet alleen voor de religieuzen een taak maar heel specifiek zijn het hier de leken die een speciale voortrekkerstaak hebben. Leken zouden moeten inzien dat ook zij de kerk zijn. Niet alleen de leiders, ook zij zijn medeverantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de kerk en de maatschappij. Zij moeten zich met behulp van de priesters bekwamen om deze taak op zich te nemen".

BUITENLANDERS

Er komen paters uit de omliggende landen, zoals Colombia en Santo Domingo naar Curaçao omdat er niet genoeg priesters zijn. Hebben we straks alleen buitenlandse priesters?

"Onze kerk heeft als norm dat voordat ze op een bepaalde plaats zelfstandig is, in de missieperiode, hulp van anderen krijgt. Maar dat mag niet zo blijven. Het is in wezen een brevet van onvermogen, een uitdrukking van een gebrek aan geloof in zichzelf als mensen niet zelf ook op geestelijk gebied de leiding overnemen, zoals ook gebeurt in alle andere taken van de maatschappij. Dus in die zin moeten we alle zeilen bijzetten in alle richtingen om er iets aan te doen. We moeten werven op een agressieve en totale manier opdat we spoedig onze eigen geestelijke leiders krijgen. Anders blijft het als een schandvlek op onze kerk na zoveel honderd jaar kerstening. We zouden alles moeten doen, door gebed en met behulp van de wetenschap. Leken zouden hieraan moeten werken, want zoals al gezegd, is het fundament verborgen in het gezin. Daarom is het niet vreemd dat in ons pastoraal

vervolg op pag. 9

Eindredaktie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Rechtse parlementariërs ergeren zich aan journalisten

Russische media woedend over controle door Congres

De Russische staatsradio en -tv heeft gedreigd de uitzendingen te staken uit protest tegen het besluit van het congres van volksafgevaardigden deze media onder toezicht van het parlement te plaatsen.

Het besluit van het congres wijst erop dat de vraag wie de media beheerst steeds belangrijker wordt in de algemene slag om de macht die aan de gang is tussen het congres en president Boris Jeltsin. Jeltsin opende eigenlijk zelf de strijd door een decreet uit te vaardigen ter bescherming van de nieuwsmedia tegen inmenging van buitenaf. Het congres besloot alle stations van de staatsradio en -tv onder zijn gezag te plaatsen door te stemmen voor ontbinding van het federaal informatie centrum van Jeltsin waaronder zij nu vallen en dat onder leiding staat van Jeltsins naaste medewerker Michail Poltoranin. Het bepaalde dat de leiders van radio en tv worden benoemd door het parlement en in overeenstemming met raden van waarnemers, die moeten toezien op de objectiviteit van de berichtgeving en gelijke zendtijd voor alle verschillende politieke groepen moeten garanderen".

ONGEOORLOOFD

De journalisten menen zelf dat het congres waarschijnlijk niet bij machte zal zijn om naleving van zijn besluit af te dwingen, waardoor zij vrij zouden blijven om het nieuws naar eigen inzicht te brengen. Zij spraken in een verklaring die werd weergegeven door het persbureau Itar-Tass van "ongeoorloofde inmenging in de beroepsactiviteit van journalisten en redacties" en stelden vast "dat de vrijheid van meningsuiting in gevaar is, ofschoon deze wordt gegarandeerd door de grondwet, de wet op de massamedia en de internationale verplichtingen van Rusland".

De meeste journalisten huldigen liberale opvattingen en zijn voor Jeltsin. Rechtse afgevaardigden ergeren zich eraan dat journalisten hun activiteit als onsympathiek voorstellen door op tv langdurig beelden te laten zien van afgevaardigden, die op de vuist gaan, geeuwen, zich uitrekken, gezichten trekken, kranten lezen of illegaal stemmen voor leden die afwezig zijn.

Jeltsins minister van Voorlichting Michail Fedotov verklaarde dat hij naar het Hof voor toetsing aan de grondwet stapt om het congresbesluit aan te vechten.

Het hoofd van Ostankino-tv, het kanaal van het GOS (Gemenebest van onafhankelijke staten), Vyatsjeslav Bragin, zei "het besluit is illegaal en zal worden aangevochten voor het constitutionele hof".

TOTALITARISME

"Ik kan me maar een geval herinneren waarin Jeltsins mensen zich ontevreden verklaarden over ons programma. En zelfs toen gaven zij alleen maar commentaar, geenszins opdrachten om het programma te wijzigen", aldus een verslaggever van Ostankino German Salamatin.

"Maar nu zien wij een poging van de afgevaardigden om het oude communistische controlesysteem weer in te voeren en overal hun mannetjes neer te zetten". Een bekende presentator van de Russische omroep Vladimir Malchanov zei "zo'n besluit past alleen maar bij landen zoals Noord-Korea, Libië of het Cuba van Castro en wijst op de wens tot absoluut totalitarisme van het congres".

Tot 1991 oefende de communistische partij strikt ideologisch toezicht uit op radio en tv en weerde ongewenste personen zoals Jeltsin van het scherm. Sindsdien is de oplage van kranten alleen maar gedaald, zodat de tv en de radio vrijwel het monopolie hebben over het politieke nieuws op nationaal niveau. Elke partij in de slag om de beheersing van de media beschuldigt de andere ervan te pogen de uitzendingen te manipuleren.

Jeltsins minister van Voorlichting Fedotov zei dat het besluit een poging van het congres inhoudt om de macht over de media te krijgen en dat dit "zeer ernstige binnenlandse en internationale gevolgen kan hebben".

Maar afgevaardigde Valentin Stepankov, die ook Ruslands procureur-generaal is, zei voor de Russische tv het niet met hem eens te zijn. "Ik besef dat het besluit van het congres strijdig is met de wet op de persvrijheid, maar het is nodig om de objectiviteit te herstellen". "Ik heb geen enkele speciale sympathie voor de massamedia en deel de mening van de afgevaardigden dat er in de verslaggeving van een hele serie kranten en tv-stations voorkeuren doorklinken", aldus Stepankov. Deze heeft overigens zijn eigen problemen met de media gehad, doordat zij hem ervan hebben beschuldigd geld te vragen voor interviews.

President Yeltsin omringd door Russische journalisten.

'Grote-geld-politiek' bron van alle kwaad

Aftreden Miyazawa bewijst vastlopen regerende LDP

KIICHI MIYAZAWA

Tokyo - De Japanse premier Kiichi Miyazawa heeft vorige week in het parlement een nederlaag geleden die het einde zou kunnen inluiden van de onaantastbare positie die de regerende LDP-partij sinds de Tweede Wereldoorlog in de Japanse politiek innam. Het Lagerhuis, waar de liberaal democratische partij nochtans de meerderheid heeft, nam een motie van wantrouwen tegen de regering-Miyazawa aan met een verrassend grote meerderheid van 255 stemmen tegen 220. De dreiging van een scheuring in de partij is toegenomen.

De uitslag van de stemming, die vermoedelijk tot vervroegde verkiezingen binnen 40 dagen zal leiden, werd in een rumoerige sfeer in het parlement ontvangen, waarbij de uitroepen 'banzai' (hoera) werden overstemd door gejoel van verbijsterde LDP-afgevaardigden.

Omdat Miyazawa er niet in is geslaagd de door hem beloofde hervormingen door te voeren in de Japanse politiek, die is doordesemd van corruptie waarvan de talloze schandalen de afspiegeling zijn, stemden vermoedelijk rond 60 hervormingsgezinde LDP-parlementsleden met de oppositie mee. Elf afgevaardigden kondigden aan te vertrekken en een nieuwe partij te stichten. "Een berg heeft gebogen", verklaarde de leider van de oppositionele socialistische partij direct na de stemming.

CORRUPTIE

Of de enorm impopulaire premier, wie het uitblijven van veranderingen door de bevolking ernstig kwalijk wordt genomen, als LDP-leider de nieuwe verkiezingen ingaat moet sterk worden betwijfeld. Ondanks zijn comeback op het politieke toneel in 1991, na betrokken te zijn geweest bij het Recruitschandaal in 1988, is Miyazawa er nooit in geslaagd de geur van corruptie die hing rond zijn persoon en de partij, weg te nemen. De moeilijke situatie van de Japanse economie, die dit jaar voor het eerst zal krimpen, maakte de zaak er voor de premier niet gemakkelijker op. Maar de handel en wandel van de LDP, die toch 45 jaar onafgebroken de steun van de kiezers kreeg, komt de Japanners steeds meer de keel uit. "Premier Miyazawa is een leugenaar", vertelde een voorbijganger voor de Japanse televisie. "Wij kunnen politici niet meer geloven". Een groep feministen riep voetgangers bij een station op niet op corrupte politici te stemmen.

Niet minder dan vier mannen in Miyazawa's kabinet en de LDP-leiding golden als besmet door het recruit-omkoopschandaal. In het parlement richtte de oppositie de aanval op Miyazawa, en eiste opheldering over geld dat de uitgeversconcern recruit aan zijn voormalige politieke secretaris had betaald. Een dam brak door en er volgden nog sensationelere onthullingen over twee nieuwe schandalen. Een waarbij een naaste politieke bondgenoot van de premier bij was betrokken, en de andere die de kop kostte aan Shin Kanemaru, de 78-jarige grote man achter de schermen van de partij die carrières kon maken en breken, en die Miyazawa zijn post bezorgde.

Terwijl in televisie-nieuwsuitzendingen de stapels baargeld, aandelen en goudstaven werden getoond die uit Kanemaru's huis waren gehaald, kennelijk verkregen uit smeergelden, gaven Japanse dagbladen stem aan de verontwaardiging onder het publiek. Sommige commentatoren beschuldigden de LDP ervan een netwerk van politieke omkoping en corruptie te hebben geïnstitutioneerd.

HERVORMINGEN

Overstelpt met eisen vanuit de bevolking stappen te ondernemen, beloofde Miyazawa plechtig hervormingen door te voeren van het kiessysteem, dat steeds meer als onrechtvaardig werd gezien en de bron van het kwaad van de 'grote-geld-politiek'. Vorige week moest hij erkennen door verdeeldheid in de partij, en tegenwerking van de behoudende vleugel, nog geen begin met de hervormingen te hebben gemaakt. "Ik wilde dat werkelijk bereiken maar dat is niet gelukt. Ik moet mij excuseren maar heb niet de bedoeling erover te liegen", zei hij tijdens een inderhaast belegde persconferentie.

Daarbij kwam dat Miyazawa, die breed wordt beschouwd als een koele, berekende intellectueel, persoonlijk weinig krediet meer had onder de Japanners. Kiezers zagen hem als treuzelaar en verweten hem gebrek aan leiding, en noemden hem een marionet van harde LDP-leiders. Zijn flitsende geest en immer aanwezige glimlach konden de positie van de op 3 oktober 1919 in Tokyo geboren politicus niet meer redden.

Het al dan niet doorvoeren van politieke hervormingen heeft nu tot de ernstigste crisis binnen de LDP geleid en zou zelfs tot een scheuring kunnen leiden. "Wij waren verplicht deze cruciale keuze te maken teneinde de politiek te vernieuwen", verklaarde de leider van de hervormingsgezinde vleugel, oud-minister van Financiën Tsutomu Hata. Zijn factie van 35 afgevaardigden stemde met de oppositie mee, net als nog vijf andere LDP-afgevaardigden. Ongeveer 20 LDP-parlementsleden onthielden zich van stemming of namen er niet aan deel, ondanks instructies van partijleider Seiroku Kajiyama die dringend tot eenheid had opgeroepen. Elf LDP-afgevaardigden die niet tot de Hata-factie horen, stapten uit de partij en deelden mee een nieuwe partij te vormen. Hun voorbeeld zou, menen waarnemers, kunnen worden gevolgd door Hata's factie.

MINDERHEID

Met het dreigende vertrek van zo'n 60 afgevaardigden dreigt de LDP nu ook de meerderheid te verliezen in het Lagerhuis. Daar neemt ze nu 278 zetels in, terwijl de oppositie er 218 heeft. De LDP was in het Hogerhuis in 1989 al in een minderheidspositie terechtgekomen.

De vraag is of, na de Italiaanse vastgeroeste politiek het ook in de Japanse politiek tot een doorbraak naar vernieuwing zal komen. Mogelijk valt de LDP nog voor de verkiezingen in drieën uiteen.

Indien de LDP erin zou slagen de macht vast te houden dan geldt de vroegere minister van Buitenlandse Zaken Michio Watanabe (69) als een geschikte kandidaat maar hij tobt met zijn gezondheid. Waarnemers tippen ook de vice-premier en minister van Justitie Masaharu Gotoda maar die is al weer 78 jaar. Andere speculaties betreffen de vroegere minister van Vervoer Hiroshi Mitsuzuka (65), de oud-kabinetssecretaris Keizo Obuchi (55) en de aanvoerder van de LDP-rebellen, exminister van Financiën Hata.

Koreaanse getuigt van schandelijk misbruik

Vrouwen openen in Wenen aanval op 'Muur van Stilte'

= door Thieu Vaessen, ANP =

Wenen - Als Bok Dong Kim haar betoog begint is het ijzig stil. "Ik was veertien jaar oud toen de Japanners naar me kwamen vragen", vertelt zij. Zeven jaar later keerde ze als een gebroken vrouw terug in Korea. Al die jaren was ze gedwongen als seksslaaf de Japanse soldaten hun gerief te bezorgen. "Vooral de weekeinden waren erg. De soldaten stonden rijenlang te wachten van acht uur 's morgens tot zes uur 's avonds, met condooms en glijmiddel in hun hand. De een na de ander kwam binnen, we hadden zelfs geen tijd om te eten." Terug in Korea waren haar lichaam en geest 'kapot'.

EMOTIES

Bok was een van de meer dan 25 vrouwen die onlangs bij de wereldconferentie over mensenrechten hun getuigenis aflegden voor een tribunaal over geweld tegen vrouwen. De emoties liepen hoog op in de ruimten van de particuliere organisaties onder het congresgebouw waar officiële delegaties in Wenen afstandelijk discussieerden over de mensenrechten.

De getuigenissen van de vrouwen beneden waren angstaanjagend concreet. Regelmatig konden spreeksters hun tranen niet bedwingen wanneer ze de 'muur van stilte' doorbraken en verhaalden van incest, verkrachting binnen en buiten het huwelijk, besnijdenis, oorlogsterreur, vrouwenhandel en verbranding van bruiden. Bok had ondersteuning nodig toen ze vertelde dat ze na zeven jaar te zijn misbruikt, geen kinderen meer kon krijgen. "nu ben ik alleen", zei ze.

Het tribunaal in Wenen vormt het sluitstuk van een wereldwijde campagne voor erkenning van de rechten van vrouwen. Meer dan 800 organisaties uit de hele wereld hebben een petitie ondertekend waarin zij eisen dat de internationale gemeenschap speciale aandacht besteedt aan de schending van de rechten van vrouwen. De organisaties willen onder meer een speciale VN-rapporteur die geweld tegen vrouwen documenteert. Uit Nederland voerde Lin Lap Chew het woord namens de stichting tegen vrouwenhandel. Zij vertelde het verhaal van de Poolse vrouw Grazina, die in handen viel van vrouwenhandelaren. Grazina kreeg een baan aangeboden in een restaurant in Duitsland, waar ze 1.500 mark per maand zou kunnen verdienen. Een kapitaal. Eenmaal in Duitsland moest ze echter als prostituee werken. Toen ze weigerde werd ze verkracht. Haar ontvoerders maakten er foto's van die ze dreigden naar haar streng gelovige moeder te sturen.

Nadat haar verzet was gebroken, verkocht een Robert haar voor 3.000 Duitse marken aan een Josef uit Nederland. Daar moest ze 600 gulden per dag verdienen, op straffe van een aframmeling. Uiteindelijk ontsnapte ze om vervolgens te verdwalen in het Nederlandse rechtssysteem, inclusief zijn procedurefouten.

BESNIJDENIS

De honderden aanwezigen waren nog niet bekomen van het relaas van Grazina, of Nadih Toubia uit Sudan ving aan met een aanklacht tegen besnijdenis. "Ik getuig namens de vrouwen die geen keuze hadden toen een deel vaan hun lichaam werd weggehaald", zei ze. Vrouwen, aldus Toubia, is vaak het zwijgen opgelegd met het argument dat ze de oude culturen van hun landen moeten beschermen. "Maar we moeten onze ogen niet sluiten voor de negatieve aspecten van onze cultuur. Niemand vraagt zich af wat de gevolgen zijn van het westers materialisme, maar als vrouwen hun mond opendoen over de verminking van hun lichaam zouden ze hun cultuur ondergraven."

De vier rechters van het geïmproviseerde tribunaal kregen het regelmatig te kwaad. Met gebroken stem zei de Costaricaanse minister van Justitie, Elizabeth Odio, na een sessie gruwelverhalen: "Ik ben niet geschikt voor de rol van rechter. Ik ben noch objectief noch onpartijdig."

De Canadese oud-parlementariër, Ed Broadbent, moest een pauze inlassen toen hij zich realiseerde dat het meisje uit Birma dat hij onlangs sprak en dat een maand lang door soldaten was verkracht, even oud was als zijn eigen dochter. Broadbent, nadat hij zich had hersteld: "Verkrachting is een vorm van foltering, die we als zodanig moeten herkennen, berechten en bestraffen."

Halverwege het tribunaal was Broadbent de eerste man die het podium betrad. Hij oogstte groot applaus toen hij zich afvroeg: "Waar zijn de mannen nu we spreken over de rechten van vrouwen." In de zaal zat een handjevol, zo constateerde de Canadees, terwijl bij de officiële delegaties de mannen in aantal de vrouwen verre overtreffen.

Arrestant wandelt politiebureau uit

EEN 24-jarige Alkmaarder is "op slinkse wijze het bureau uitgewandeld", waar hij in voorarrest zat op verdenking van een woninginbraak. Dat heeft een woordvoerder van de Alkmaarse politie bekendgemaakt.

De arrestant is 's morgens rond 10 uur het laatst gezien op de luchtplaats. Anderhalf uur later was hij spoorloos. Een zoekactie binnen het politiebureau had geen resultaat. Er bleek niets verbroken en niemand had de arrestant gezien.

De woordvoerder vermoedt dat hij onopvallend met een bewaarder is meegelopen door een beveiligde deur naar het cellencomplex en daarna rustig door de voordeur is vertrokken.

Twee vrouwen met typisch 'oude mannen vak'

Pathologen: mensen met gevoel die niet alleen in lijken snijden

Foto Ken Wong

In films wordt hij steevast afgebeeld als een ernstig kijkende man die het laken van een lijk aftrekt en er vervolgens met vlijmscherpe mesjes in gaat snijden om erachter te komen hoe het slachtoffer vermoord is: de patholoog-anatoom. Vraag iemand wat een patholoog-anatoom is en je krijgt naar alle waarschijnlijkheid het antwoord 'iemand die lijken onderzoekt'. Geen fout antwoord, wel onvolledig. Want het onderzoeken van lijken is slechts een onderdeel van het werk van pathologen. Ze doen veel meer, zoals het onderzoeken van weefsels op de aanwezigheid van ziektes. Carmen Coronel en Luthy Wong-Alcala, de enige twee anatoom-pathologen op Curaçao, vertellen over hun bijzondere beroep.

= door Ines Jonker =

■ *Pathologen-anatoom doen meer dan het onderzoeken van lijken. Luthy Wong-Alcala bekijkt menselijk weefsel door een microscoop, om te controleren of er zieke cellen in zitten.*

■ *Carmen Coronel haalt een stukje uit een baarmoeder met een goedaardig gezwel om nader te onderzoeken onder een microscoop.*

De vaste werkplek van Coronel en Wong is niet, zoals te verwachten valt, in het Sehos, maar in het Landslaboratorium op Vredenberg. Daar, op de derde verdieping, hebben ze samen een laboratorium en ieder hun eigen werkkamer met microscoop, kasten vol dossiermappen en vakliteratuur om bij te blijven.

De pathologen zijn zich ervan bewust dat velen een verkeerd beeld van hun beroep hebben en proberen het misverstand meteen uit de wereld te helpen. Coronel (40): "We doen veertienduizend celonderzoeken per jaar, zesduizend weefselonderzoeken en zo'n honderd à honderdtwintig secties."

Daaruit blijkt inderdaad wel dat de secties maar een deel van hun werkzaamheden beslaan. Coronel legt uit waar ze zich zoal mee bezighouden. "We onderzoeken weefsels en cellen om te kijken of er sprake is van een ziekte. Bij voorbeeld iemand heeft een zieke darm, en wij krijgen een stukje om te kijken wat er aan de hand is. Als er sprake is van een acute blinde-darmontsteking, wordt er snel gehandeld en krijgen wij het hele stuk darm dat is weggehaald. Of een arts denkt dat een patiënt maagontsteking heeft. De internist haalt met een tangetje een stukje uit de maag, een zogenaamde biopt, en wij onderzoeken of de diagnose klopt. Verder onderzoeken we paptesten op baarmoederhalskanker, dus of de cellen goedaardig of kwaadaardig zijn."

"Alles wat de chirurg verwijdert, moeten wij zien, om te bepalen hoe ver de ziekte is gevorderd en hoe de patiënt verder geholpen kan worden. We krijgen ook tumoren of cellen ervan om te kijken of ze kwaadaardig zijn. Is dat het geval, dan moet er bij voorbeeld een borst worden afgezet en die krijgen wij weer", zegt Coronels collega Wong (33) samenvattend.

Toch is het niet zo dat alle verantwoordelijkheid bij hen wordt gelegd. "We zijn wel verantwoordelijk maar het is een wisselwerking met de artsen. Als de arts denkt: dit klopt niet, dan vraagt hij het nog een keer. Pas als echt bevestigd is dat iets kwaadaardig is kan de chirurg een orgaan weghalen. We overleggen veel: is het kanker of niet? Wat wij zeggen is dus niet absoluut", vertelt Coronel.

SLECHT-NIEUWSBODE

Hoewel ze natuurlijk wel voor de patiënt werken hebben ze er geen rechtstreeks contact mee. Dat missen ze ook niet. Wong: "Ik heb wel coschappen gelopen in een ziekenhuis en dat vond ik echt hartstikke leuk maar dit vind ik interessanter. Toen sommige mensen hoorden dat ik pathologie ging doen riepen ze: Wát, jij? Jij krijgt altijd zoveel los bij patiënten!" Haar collega vervolgt: "Soms voel ik me een slecht-nieuwsbode, maar uiteindelijk helpen we toch om mensen beter te maken. Ik heb alleen niet zo'n behoefte om op de voorgrond te treden."

Waar komt hun interesse voor dit vak vandaan? Wong: "Ik was geïnteresseerd in het ontstaan van ziekten, vroeg me af wat ik me erbij moest voorstellen. Waarom is het een leuk vak? Tja, gewoon nieuwsgierigheid denk ik. Erachter komen wat voor ziekte iemand heeft." Ze studeerde geneeskunde in Rotterdam, wijdde zich driekwart jaar aan het moederschap en specialiseerde zich toen vijfeneenhalf jaar in de pathologie (ziektenleer) in Rotterdam en Nijmegen. Eind 1991 keerde ze terug naar Curaçao om hier te gaan werken.

Voor haar collega had de keuze voor pathologie in eerste instantie een praktische reden. "Ik kwam als basisarts op Curaçao en heb gekeken wat nodig was. Er waren nog niet zoveel pathologen, dus besloot ik dat te gaan doen. En toen ik eenmaal begonnen was ben ik er mee doorgegaan. We deden veel onderzoek en dat had echt een verslavende werking op mij. Bovendien is het gewoon een breed vak." Zij studeerde in Nijmegen en werkt inmiddels zes jaar op Curaçao.

> "Als je de hele tijd flauw valt moet je dit beroep niet kiezen"

Op Curaçao als patholoog werken is beslist anders dan het beroep in Nederland uitoefenen. Coronel: "In Nederland werken ze veel dichter bij het ziekenhuis. Hier is die afstand te groot. In Nederland zijn ook meer mogelijkheden, bij voorbeeld om nieuwe apparatuur aan te schaffen. Sommige apparaten zijn te duur voor een klein eiland. Het is zonde om een dure test aan te schaffen die je drie keer per jaar gebruikt. In Nederland kan dat wel. Dan wordt er een apparaat gekocht en op een centrale plaats gezet zodat meerdere pathologen er gebruik van kunnen maken. We hebben wel goed contact met onze Nederlandse collega's. Als we iets niet zeker weten, sturen we het door naar Nederland. Zo gaan er regelmatig glaasjes (met celpreparaten) waar we vragen over hebben die kant uit. Daar zijn ook speciale commissies voor."

Wong vult aan: "Omdat hier slechts twee pathologen zijn, moeten wij alles kunnen. In Nederland zijn er bij voorbeeld speciale pathologen voor maag en darmen, maar daar is het hier te klein voor. Wij moeten echt allround zijn."

Dat dat soms heel ver gaat, vertelt haar collega. "We onderzoeken ook dierenweefsels. Zo heb ik eens weefsel van een struisvogel onderzocht, een schildpad en een geitje. Maar een vis nakijken ging me te ver. Dierpathologie is tenslotte niet ons vak", aldus Coronel.

Onvermijdelijk komt het gesprek na een poosje op de secties. De Curaçaose pathologen verrichten geen sectie op verkeersslachtoffers, omdat in die gevallen de oorzaak van overlijden meestal toch wel duidelijk is.

Van de honderd à honderdtwintig lijkopeningen wordt tweederde gedaan op mensen die een natuurlijke dood zijn gestorven. Coronel: "De familie moet daarvoor toestemming geven. We kijken waaraan iemand is doodgegaan en bespreken na afloop de uitkomsten met de arts, die zelf ook heeft meegekeken. Hij of zij kan deze bevindingen dan weer bij een volgende diagnose betrekken."

De resterende derde van de secties is gerechtelijk, en wordt dus uitgevoerd op mensen die vermoedelijk door een misdrijf om het leven kwamen, voornamelijk mannen. Terwijl een 'gewone' sectie een à twee uur duurt, nemen deze schouwingen veel meer tijd in beslag. "Als de officier van justitie precies wil weten wat de doodsoorzaak was, legt hij beslag op het lichaam en vraagt sectie aan. Hiervoor is geen toestemming van de familie nodig", legt Coronel uit.

De pathologen verlenen hun diensten niet alleen aan de justitie op Curaçao. Het komt ook voor dat ze voor hun werk naar Sint Maarten en Bonaire afreizen.

Naast de patholoog is er een sectie-assistent aanwezig bij de lijkschouwing. Beiden dragen een chirurgenjas ter bescherming van hun kleding. "De assistent maakt het lijk open voor ons, en helpt met het eruit halen van de organen. Na afloop hecht hij alles weer dicht en zorgt ervoor dat het lichaam er weer keurig netjes uitziet. Als we dat allemaal zelf zouden doen, waren we uren bezig", vertelt Coronel. Verder is bij alle gerechtelijke lijkopeningen politie aanwezig om proces-verbaal op te maken en alles precies vast te leggen, zoals plaatsen van wonden. Het verslag gaat naar de officier. Uiteindelijk maken politie en rechter uit onder welke omstandigheden iemand het leven liet; zij trekken de conclusies, niet de pathologen.

BEGRAAFPLAATS

"In principe worden de secties verricht in het mortuarium van het Sehos, maar iemand die in het veld gevonden is, en dus in gevorderde staat van ontbinding verkeert, mag daar niet naartoe. Dat stinkt te erg", weet Coronel. De vraag rijst waar deze stoffelijke overschotten dan heen gebracht worden.

De pathologe legt uit: "Ze gaan direct naar de begraafplaats. Daar is helaas geen apart gebouwtje om secties te verrichten, dus doen we dat midden op de begraafplaats in de open lucht; op zo'n manier dat niemand er iets van kan zien, want het is natuurlijk geen aangenaam gezicht. We kunnen het een begrafenisondernemer ook niet aandoen zo'n lichaam in een koeler te leggen, dus na de sectie wordt zo iemand meteen begraven; ook vanwege de hygiëne. Als men weet wie het was, komt de familie nog voor de begrafenis. Maar zo'n sectie op een begraafplaats komt hooguit drie à vijf keer per jaar voor", stelt ze gerust.

Coronel vindt het interessant om vragen te beantwoorden die voor de recherche van belang zijn. Bij voorbeeld: kwam de kogel er aan de voorkant in of aan de achterkant? "Kijk, in zekere zin is het routine. Als je dit werk lang doet, is het op den duur niet raar meer. Maar ik blijf het echt doodzonde vinden om een kind te schouwen met een kogelwond of iemand die lelijk in elkaar is geslagen."

> "Als we hier weg zouden gaan hebben we morgen weer een baan"

Wong zegt er wel moeite mee te hebben. "Ik vind het niet leuk om te doen, maar het hoort gewoon bij ons werk. Ik moet me er eerst overheen zetten maar als ik eenmaal begonnen ben, ben ik eigenlijk puur technisch bezig. Het is ook afhankelijk van het geval. De dood van een vrouw van tachtig doet me minder dan van een baby'tje. Vooral in het begin vond ik het moeilijk om baby'tjes te schouwen omdat ik toen zelf thuis een kleintje had. Het is dus niet zo dat pathologen geen gevoel hebben."

Coronel: "Mensen vinden ons vaak eng. Maar als je het goed bekijkt is het toch ook eng als een arts zegt dat je kanker hebt?"

Terwijl de snijtafels van de Nederlandse pathologen steeds meer worden bezet door slachtoffers van misdrijven, hebben de Curaçaose medici nog geen stijging van secties bespeurd. "Soms krijgen we een hele poos geen opdracht en dan is er weer een piek; krijgen we er acht in een week", vertelt Wong. Coronel: "Misschien stijgt het aantal misdrijven wel, maar wij krijgen alleen de doden te zien, niet de mensen die in leven blijven."

Beiden zeggen toch het liefste naar weefsels te kijken en over hun vak te lezen. "Dat vind ik veel leuker dan de secties", verklaart Coronel en haar collega kan zich daar geheel bij aansluiten.

In tegenstelling tot het beeld dat in films wordt gegeven, is patholoog-anatoom geen typisch mannenberoep. Coronel: "Er zijn meer vrouwelijke pathologen dan vrouwelijke chirurgen. Toevallig zijn er op Curaçao twee vrouwelijke pathologen, en op Aruba ook een." Wong: "Vroeger was het wel een typisch oudemannenvak." "Op congressen en cursussen is altijd een gemengd gezelschap. Het is misschien wel een hard vak maar tijdens de studie raak je daar al een beetje aan gewend. Als je de hele tijd flauw valt moet je dit beroep gewoon niet kiezen", vervolgt Coronel.

Wongs afstudeerlichting bestond uit twee vrouwen en vijf mannen. Ze verwacht dat er meer vrouwelijke pathologen komen aangezien het percentage vrouwen dat medicijnen gaat studeren ook toeneemt. De werkgelegenheid in het vak is in ieder geval goed, zo is er in Nederland een tekort aan pathologen.

De vrouwen werken meestal wel zestig uur per week, ook in het weekend. "Er is veel werk te doen en dat moet gewoon af", aldus Wong. Coronel: "Maar we worden eigenlijk al vanaf het begin voorbereid op die werkdruk, want tijdens de opleiding werkten we ook zestig uur per week."

Hoewel de werkomstandigheden voor pathologen volgens de twee in Nederland beter zijn, blijven Wong en Coronel voorlopig op Curaçao. "Het geïsoleerdzijn is niet leuk. In Nederland is bij voorbeeld een pathologenvereniging waar je naar toe kan. Je hebt dus meer contact met collega's, dat mis ik hier", vindt Coronel. Haar collega: "Maar ja, je komt hier toch vandaan, voelt je verbonden met het eiland. Maar als we hier weg zouden gaan, hebben we morgen weer een baan. Dus ik hou het in mijn achterhoofd."

Genen van planten in Wageningen geïsoleerd

Biologen van het Centrum voor plantenveredelings- en reproduktieonderzoek (CPRO) in Wageningen hebben een methode ontwikkeld om genen van planten te identificeren en te isoleren. Volgens de onderzoekers, die spreken van een wereldprimeur, is de methode van groot belang voor de veredeling van landbouwgewassen.

De resultaten van het onderzoek zijn deze week gepubliceerd in het wetenschappelijk tijdschrift 'Nature'. De nieuwe techniek richt zich op kleine stukjes DNA in planten, de zogeheten transposonen. Met behulp van deze transposonen is het mogelijk gebleken een bepaald gen van een plant te identificeren en te isoleren. Dit gen kan vervolgens worden gebruikt voor het verbeteren van een gewas.

Bij hun onderzoek maakten de Wageningers gebruik van een algemeen voorkomend onkruid, de zandraket (Arabidopsis). Ze slaagden erin het gen dat verantwoordelijk is voor mannelijke steriliteit te isoleren en over te plaatsen op andere plantjes. Deze bleken daardoor niet in staat zaden te vormen.

Volgens de wetenschappers wordt het met deze methode in de toekomst mogelijk bepaalde ziekteresistente genen uit een plant te halen en deze over te plaatsen op een landbouwgewas. Hierdoor kunnen bij voorbeeld aardappelen worden geteeld die niet gevoelig zijn voor de beruchte aardappelziekte fytoftora. Tot dusver is niemand erin geslaagd ziekteresistente genen te isoleren. Volgens de onderzoekers zijn op dit moment veertig laboratoria in de wereld op zoek naar de methode om met behulp van transposonen genen te identificeren en te isoleren. Het CPRO [illegible] eerste onderzoeksinstituut dat daadwerkelijk succes heeft geboekt.

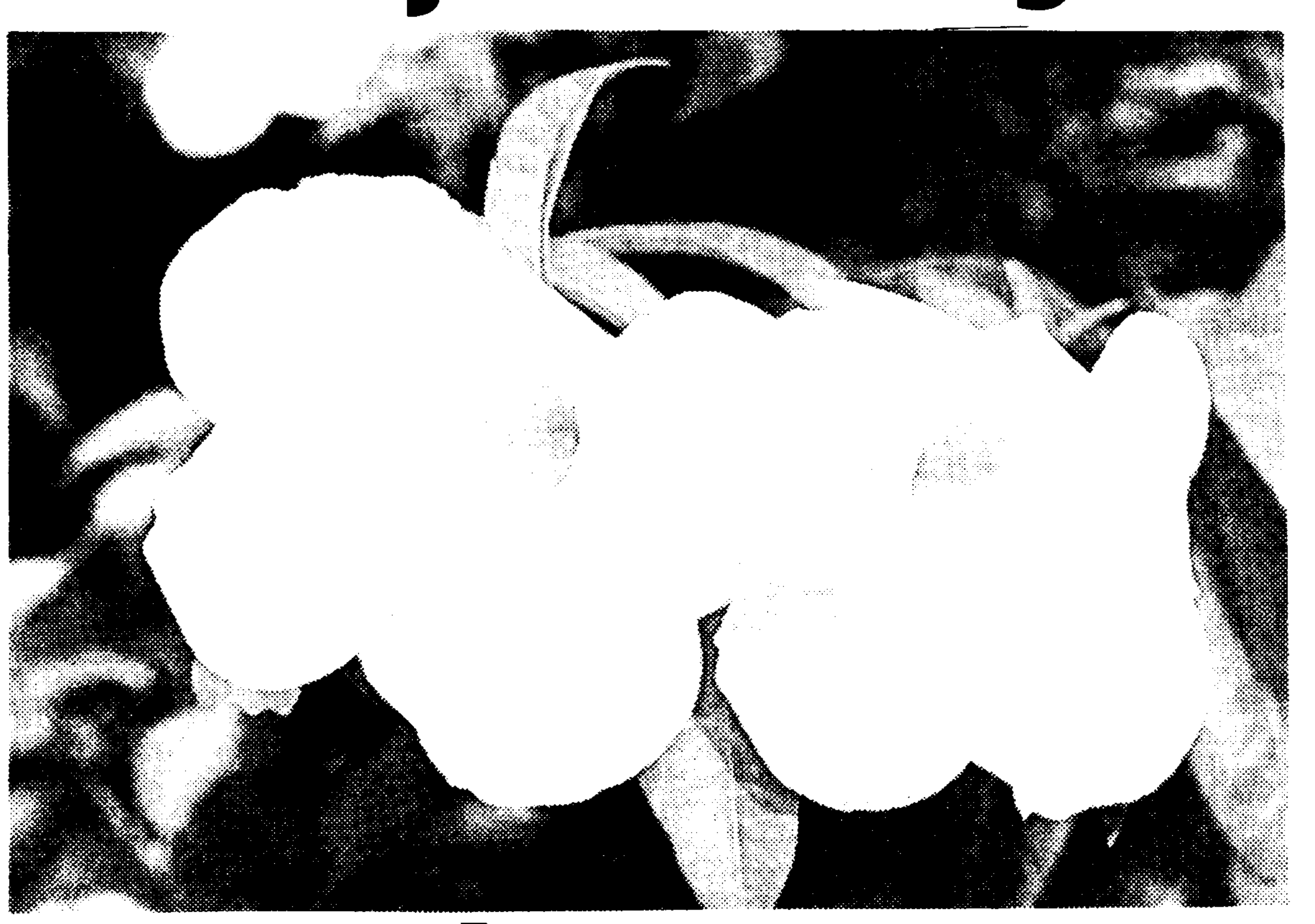
Tuinieren in de Tropen

Elisabeth de Montsouris

Een steuntje in de rug

Een plant zet je in de grond en zij wordt vervolgens geacht te gaan groeien. Dat leer je volgens mij al bij je eerste biologieles. Daar leer je ook dat als bij voorbeeld de grond te arm is of als de plant geen water krijgt, er weinig of niets gebeurt. Immers, ook een plant heeft haar dagelijkse portie eten nodig. Eigenlijk heel eenvoudig en er is geen enkele reden om te denken dat klimplanten een uitzondering vormen op deze simpele regel. Het enige verschil zou hem erin moeten zitten dat deze planten zich rond hekwerken, palen en dergelijke slingeren. Maar dat zit ingebakken.

Dacht ik dus, in mijn onschuld. Maar de *Allamanda cathartica* en de *Podranea ricasoliana* blijken daar toch geheel andere ideeën over te hebben. Ze reageren op water en redelijk goede grond met groei en bloei, maar om nou te zeggen dat ze als een gek de lucht in schieten, nee.

■*Allamanda cathartica*

Neem nou de gele *Allamanda*. Zij klom aanvankelijk braaf tegen het hek aan, zoals ik van haar verwachtte. Eenmaal boven aangekomen staakte zij echter subiet haar klauteractiviteiten. Scheuten van een centimeter of vijftig, dat was alles wat zij nog wilde produceren; een bloem eraan, okay, dat kon er ook nog wel af. Maar verder ging zij niet.

Elke scheut die ik daarna eigenhandig langs het gaas leidde, deed braaf wat er verwacht werd. Echter, telkens als zo'n scheut de top bereikt had, hield hij er weer mee op. Hoger dan de top kan ik niet, leek de plant me te willen zeggen. Uitdagend keken de onaffe scheuten me aan.

Vertwijfeld vroeg ik me af, wat ik nou verkeerd had gedaan. In andere tuinen zie je de *Allamanda's* zich altijd in rijke overvloed over hekken en door bomen slingeren, maar bij mij hield ze gewoon op. Het duurde geruime tijd voordat ik eindelijk op het idee kwam dat de *Allamanda* gewoon niet op eigen benen kan staan. Ze heeft een steuntje in de rug nodig. Ze is best bereid om te groeien, maar dan moet er wel een stuk draad zijn, waar ze zich langs omhoog kan werken. Typisch een plant die alleen maar over de rug van een ander vooruit komt.

Maar goed, als dat dan zo is, dan kun je er maar beter aan toegeven. Niet iedereen kan zo sterk zijn als bij voorbeeld de blauwe *Thunbergia grandiflora*, die gewoon verder groeit, of er nou wel of geen steunmateriaal aanwezig is. Die laat haar scheuten net zolang doorgaan tot ze houvast tegenkomen. Dat kan de dakrand zijn - daar kun je zo lekker onderdoor -, de aansluiting van de gasfles of zelfs je keukenkraan, want de *Thunberghia* groeit er nietsontziend en meedogenloos op los.

Zo niet de *Allamanda*, die dus dolblij was met mijn idee. Ik spande draden alle kanten uit, bond voorzichtig een paar scheuten aan de draden vast en jawel, daar ging ze. Dat was de bedoeling. Met hernieuwde energie schoot de *Allamanda* vooruit, op weg naar de volgende overwinning.

Dat was alweer een hele tijd geleden, dus toen ik de *Podranea ricasoliana* kocht, zo'n zachtroze klimmer die ik overal in het Caribisch gebied zag, maar op Curacao eigenlijk nog nooit, dacht ik absoluut niet aan klimmers die een steuntje in de rug nodig hebben. Temeer niet daar zij in *Plants for Dry Climates* (door Mary Rose Duffield en Warren D. Jones) als *fast growing* wordt beschreven. *Train on trellis* staat er ook, en frater Arnoldus heeft het over *steunzoekend*. Ik had er een dunne paal bij gezet, dus die steun kon ze krijgen.

Nou, dat was weer eens even helemaal verkeerd gedacht. De *Podranea* wilde echt wel bloeien - er verschenen telkens nieuwe scheuten, waaraan dan prachtige trossen roze bloemen ontloken; schitterend -, maar een half jaar later was de plant nog steeds niet hoger dan een centimeter of zestig. Ze was wel breder geworden, maar met die hoge paal ernaast was dat toch een wat merkwaardig gezicht.

Ik legde me er dus maar bij neer dat ik helemaal geen *Podranea* had, maar een ver familielid, dat niet klimt. Jammer, maar niets aan te doen. Totdat ik haar bij een van de Curaçaose kwekers in volle glorie zag staan. Wel tweeëneenhalve meter hoog *en* in bloei. Dus toch. Mij een beetje voor de gek zitten houden en niet willen groeien. Ik voelde me aardig genomen.

De eigenaresse van de kwekerij vertelde mij dat ze de plant geleid had en dat ze het eigenlijk prima deed. Toen wist ik het. Net als de *Allamanda* weigert de *Podranea* het op haar eentje te doen. Of ik haar maar even een zetje wilde geven. Nou, met alle plezier. Dus daar ging ik weer. Draden spannen, scheuten eraan vastbinden en voor alle zekerheid een pijl erbij om die stomme *Podranea* de richting aan te geven.

En jawel, dat was het hele eieren eten. Vooral de eerste dagen zag je haar gewoon groeien. Elke dag leidde ik de scheuten langs de draad, waarvoor ik de volgende dag beloond werd met alweer een centimetertje *Podranea*.

Het is natuurlijk allemaal niet erg. Ik wil best draden spannen, maar waarom staat zoiets nou niet in een boek? *Steunzoekend* is toch wel wat anders dan *moet langs draden geleid worden*. Maanden achterstand op de groei, alleen maar omdat mij zo'n uiterst belangrijk detail wordt onthouden. Of is het gewoon pesterij van mijn planten? Kijken hoever ze kunnen gaan? Ik zal er wel nooit achter komen.

Dit is voorlopig de laatste aflevering van Tuinieren in de Tropen.

Kook mee met May

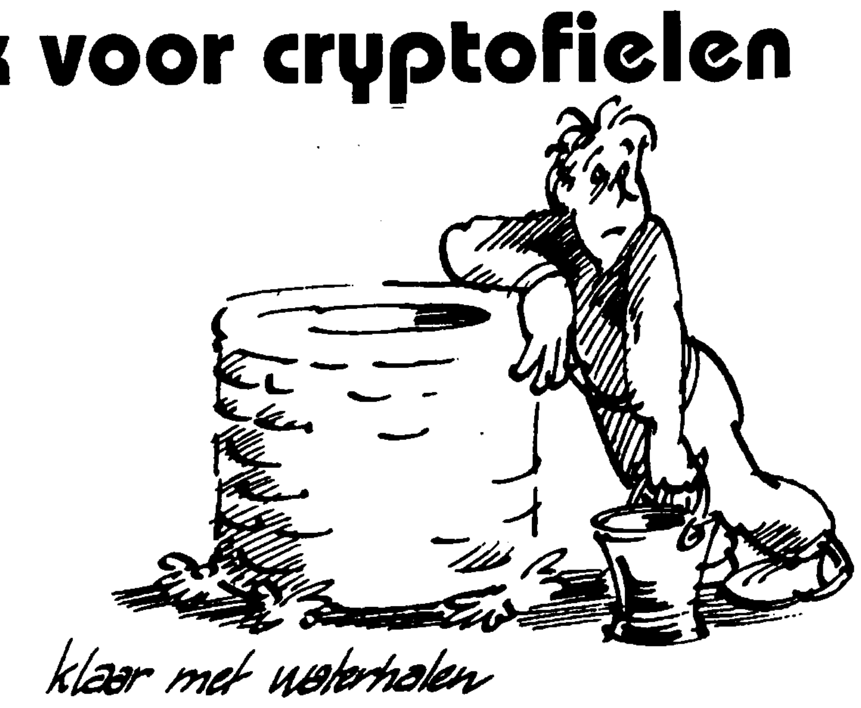
Karamelpudding met kokosnoot

Een lekker toetje staat in deze laatste Ñapa vóór de vakantie op het programma: karamelpudding met kokosnoot!
U heeft hiervoor nodig:
1 cup suiker
2 cups koffiemelk
4 flinke losgeklopte eieren
2 flinke eidooiers
1/2 cup fijngeraspte kokosnoot
1/2 theelepel extract

Verwarm de oven voor op 350 graden Fahrenheit. Laat de helft van de suiker karamelisseren. Schenk de karamel in een ovenvaste schaal van 2 liter. De koffiemelk en de rest van de suiker verwarmen tot bijna het kookpunt, daarna laten afkoelen. Klop de eieren en de dooiers samen en voeg langzaam de afgekoelde melk, de kokosnoot en de vanille aan de eieren toe.
Schenk het mengsel in de schaal met de karamel. Plaats de schaal in een grote pan en vul deze met lauw water tot ongeveer de helft van de schaal.
Laat de pudding ongeveer een uur gaar worden in de voorverwarmde oven (als een mespunt er schoon uitkomt, is de pudding klaar). Haal de schaal uit het waterbad, laten afkoelen en in de ijskast plaatsen. Voor het opdienen: de pudding op een andere schaal omkeren, de karamel er over scheppen en eventueel versieren met toefjes room en vruchten. Succes, eet smakelijk en een prettige vakantie.

MAY

Handboek voor cryptofielen

Je hebt puzzelaars en puzzelaars. De puriteinen zullen proberen een cryptogram geheel met eigen kennis en inzicht op te lossen. Als dat niet meteen lukt wordt de opgave een dagje terzijde gelegd in de hoop dat een frisse kijk op de zaak genoeg inspiratie verschaft om het probleem later te klaren.

Er zijn ook oplossers die eerst een batterij aan woordenboeken en andere naslagwerken om zich heen opstellen alvorens in de aanval te gaan. Het cryptogram wordt gezien als een persoonlijke uitdaging, als een vijand die met alle mogelijke middelen bestreden moet worden.

Voor dit laatste slag denksporters zijn in de loop der jaren steeds meer hulpmiddelen op de markt gekomen. Moesten zij zich aanvankelijk behelpen met oubollige kruiswoordlexicons en natuurlijk de dikke Van Dale, met de komst van de achterwaarts alfabetische woordenlijst van Wolters werd hun werk al een stuk gemakkelijker. Er verschenen vuistdikke handboeken zoals de *Cryptokraker* (ook op Curaçao verkrijgbaar) waarin woorden op lengte geordend zijn, maar weer niet alfabetisch.

Het tot nu toe zonder twijfel effectiefste hulpmiddel is echter het onlangs (1993) verschenen *Cryptowoordenboek*. Hierin staan duizenden woorden (zonder omschrijving) op lengte en alfabetisch gerangschikt. In het tweede deel van het boek vinden we dezelfde woorden, maar nu achterwaarts alfabetisch. Het mooie is dat de woorden zo breed gezet zijn dat het zoeken naar het passende woord een fluitje van een cent wordt. Stel, u zoekt wanhopig naar een woord van zeven letters, beginnend met een W en met een N als vijfde letter. Binnen een paar seconden ziet u in deel een dat er maar een zo'n woord in staat: werpnet. Maar een elf-letter woord met een G als vijfde en een F als een-na-laatste letter is weer veel sneller in het tweede deel te vinden: bruggehoofd.

Of u het leuk vindt om op zo'n manier uw cryptogram op te lossen is een persoonlijke kwestie. De meeste puzzelaars proberen natuurlijk zoveel mogelijk op eigen kracht te werken; dat ze daarna een aantal spitsvondige argumenten bedenken om het gebruik van een boek als dit voor zichzelf te rechtvaardigen staat hun vrij.

Is het boek compleet? Een van de samenstellers van *Cryptowoordenboek* is Jan Meulendijks die elke zaterdag, ook hier op Curaçao, veel puzzelaars uren werk bezorgt met zijn cryptogram in *de Volkskrant*. In zijn laatste opgave komen eenentwintig woorden voor. Maar liefst acht hiervan staan niet in het boek, waaronder toch vrij gangbare als 'kunstliefhebber' ('Geen echte vrijer') en 'stakingsgolf' ('Zo'n auto werkt niet'). Gelukkig maar. Misschien dat een echt compleet allesomvattend definitief cryptowoordenboek te weinig zou overlaten aan de fantasie van de puzzelminnaar ('Vrijt hij in raadselen?').

●FRANS DE GRAAFF

Jan Meulendijks en Bart Schuil: Tien voor Taal Cryptowoordenboek
Uitgeverij Tirion Baarn; Nfl. 39,50
ISBN 90 5121362 X

Illustratie uit Cryptowoordenboek.

Impressies

Irene Brookman

Op een terras in Otrobanda

WE ZITTEN op het terras van een café aan de havenkant in Otrobanda uit te kijken over het gebeuren in de Annabaai. Het is vrijdagmiddag, een uur of vijf. Tijd voor de wekelijkse borrel om het begin van het weekend te vieren. De zon is niet meer op z'n felst en de lichtval op de gevels aan de overkant is prachtig. Dat felblauwe gebouw aan de overzijde knalt eruit.

Banco Industrial de Venezuela schreeuwt het ons toe. Dat is duidelijk. De rest van de gevels is in iets minder opvallende kleuren geschilderd. Ze roepen in de verte enige gelijkenis met gevels aan de Amsterdamse grachten op. Maar de vertaling is Caribisch. De kleuren, de witte randen langs de gevels; zouden ze in Amsterdam misstaan, hier vind ik ze mooi.

Beneden ons komt een pontje aangezwoegd, tegen de stroom in de Annabaai in ploeterend om precies op de goeie plek aan de kade beneden af te meren. Even later stroomt de pont leeg, als een bezwangerde vis die zijn eieren uitstoot. Een wriemelende maar vooral kleurige en opgewekte massa, die al snel verdunt en tenslotte is opgelost. De instroom in omgekeerde richting komt op gang en langzaam vult de pont zich weer. Toch lijkt het of er zich meer mensen van Punda naar Otrobanda verplaatsen dan omgekeerd. Dat wordt een tijdje later heel erg duidelijk als de pontonbrug zich weer gesloten heeft. Het lijkt of er een wandelmars richting Otrobanda gaande is. De kade beneden is weer leeg. Dan komt er ineens een cruiseschip de hoek om glijden. Mensen staan te zwaaien op het dek.

AANGRIJPEND

In gedachten ga ik terug naar het jaar 1978. Toen stonden wij aan boord van zo'n reus, onze oudste zoon op de arm. Hij stond te zwaaien naar..., ja naar wat eigenlijk? We repatrieerden, naar Nederland. We hadden drie en en half jaar op Curaçao gewoond. Het is een bijzonder gezicht, om, hoog op het dek van zo'n schip, tussen de gevels van de Handelskade en de Rouvilleweg door te varen, langs Fort Amsterdam. Het is veel aangrijpender om zo te vertrekken dan om in een vliegtuig te stappen en weg te vliegen. We hadden vaag het gevoel dat we een fout begingen, maar slikten dat manmoedig weg. Aan het ernstige koppie van onze zoon was te zien dat de ernst van het ogenblik hem ook niet ontging. Toen we tenslotte na lange omzwervingen door Mexico, waar het schip ons heen bracht, en Amerika enkele maanden later op het vliegveld van Boston stonden, hadden we definitief het gevoel dat we in het verkeerde vliegtuig stapten. We hadden een vergissing gemaakt, een fout begaan. Misschien wel een onherstelbare fout. Maar dat 't vreemd kan lopen in het leven bewijst het feit dat we hier intussen alweer ruim tien jaar wonen, gelukkig. We zijn op onze schreden teruggekeerd.

In de verte, tussen de Venezolaanse barkjes zijn, in het minderende licht, silhouetten van grote uit het water opspringende vissen te zien. Ik vraag me af of het dolfijnen zijn, of haaien of een heel andere soort vissen. De vinnen hebben iets weg van een haai, de uit het water springende lijven doen me aan dolfijnen denken. Er zullen wel allerlei etensresten in het water van de Handelskade liggen, afkomstig van de barkjes.

Ineens wordt het drukker beneden op de kade. Er rijden vrachtwagens voorbij met equipment voor de filmindustrie. Het lijkt erop dat er opnames voor een film gemaakt zullen gaan worden. Even later rolt er allerlei materiaal over de weg, die afgezet is, voortbewogen door apart geklede mensen. Ik was kort tevoren getuige van een flitsend gesprek tussen twee personen die elkaar kennelijk nog nooit eerder hadden gezien, maar door een gemeenschappelijk projekt verbonden werden. Het gesprek duurde niet langer dan naar ik schat vijf minuten en verliep in cryptische bewoordingen.

MAP

Er werd een map of een script overhandigd, op indringende toon werd een korte mededeling over iets en iemand gedaan, gevolgd door het advies het een en ander uit te vinden en weg was de kontaktpersoon, die zo te horen van over de oceaan kwam. Ik vroeg me af of dit gesprek te maken had met de filmopnames die nu zouden plaats vinden. Dan wordt m'n aandacht weer door iets anders getrokken.

In de verte is een parachute zichtbaar, die aanvankelijk een tijdje voor de haveningang heen en weer zweeft, om vervolgens boven de Annabaai te verschijnen. Parasailing.

Ik herinner me dat ik er iets over in de krant heb gelezen. Op Bonaire heb ik het een tijdje geleden gezien, voor Kralendijk. Maar daar was alle ruimte. Hier niet. De parachute wordt voortgetrokken door een boot, die nu snel naar binnen vaart door de geopende Emmabrug. Er ontstaat rumoer op het terras. Straks valt die man nog te pletter, of kwakt ie tegen een gevel aan of blijft in een lichtmast of boven op de pontonbrug hangen. Het gaat inderdaad niet goed, de parachute verliest snel hoogte en even later komt de parachutist in de Annabaai terecht. Hij heeft geluk gehad. Het lijkt me eerlijk gezegd een hachelijke onderneming zo in een haveningang.

Het begint schemerig te worden. Het snel verdwijnende licht maakt plaats voor het avonddonker met de verlichting op de kade, die de huizen aan de overkant een heel ander aanzien geeft. In de verte torent een bonte toekan hoog boven de stad en kleurt de donkere hemel. Het wordt tijd om huiswaarts te keren.

Tropische taal kent bevroren zinnen

Marta Dijkhoff wil kracht van Papiamentu laten zien

'Wij creolentaalsprekenden moeten het onderzoek naar creolentalen zelf ter hand nemen', zegt een zelfbewuste Marta Dijkhoff de dag nadat ze promoveerde. Terugkijkend op die promotie heeft het haar goed gedaan dat haar promotor Prof. Dr P.C. Muysken haar onderwerpkeuze 'moedig' noemde. Bijna niemand durft het aan de woordvorming in creolentalen te bestuderen en dat is wat de jonge doctor deed voor het Papiamentu in haar proefschrift 'Papiamentu Word Formation. A Case Study of Complex Nouns and their Relation to Phrases and Clauses'. Het zal voor haar geen reden zijn om nu tevreden achterover te gaan leunen, want er is nog zoveel te doen: gebruiksklaar maken van de resultaten van haar onderzoek en de verdere studie van het Papiamentu. Ze noemt deze studie een blik in de schepping, wat voor een taalkundige een buitenkansje is. En terugkomend op haar proefschrift zegt ze: 'Met dit onderzoek wilde ik de buitenstaander de kracht van de taal laten zien.'

= door Jos de Roo =

Vijf jaar heeft Marta Dijkhoff de samenstellingen in het Papiamentu bestudeerd en eigenlijk is de periode dat ze aan haar proefschrift werkte nog wat langer. Marta Dijkhoff: 'Het onderzoek is natuurlijk niet één, twee, drie in elkaar gezet. Mijn promotor en ik hebben eerst heel lang gepraat over de vraag wat voor onderwerp ik zou nemen. Het was aanvankelijk een heel groots onderwerp dat ik zou aanpakken, maar langzamerhand is het duidelijker geworden wat ik zou doen en vijf jaar geleden heb ik een idee op papier gezet. Het heeft twee jaar geduurd voordat ik het materiaal verzameld had, want van al die samenstellingen die ik zou gaan bestuderen, was geen databank. Ik heb kranten en boeken nageplozen en van wat ikzelf hoorde en las, heb ik een soort databank gemaakt. Toen was ik klaar om de gegevens te gaan bewerken.'

'Een gedeelte van mijn databank staat in het proefschrift, want ik heb in mijn computer thuis een grotere verzameling. Nadat ik de woorden had verzameld, heb ik drie maanden met Muysken, mijn promotor, in Nederland gezeten. Een heleboel mensen heeft daaraan meegeholpen. Onder andere de OKSNA en het Bureau Buitenland van Amsterdam en natuurlijk mijn departement, want ik kreeg vrij van de minister, hebben het mogelijk gemaakt dat we hier drie maanden konden doornemen hoe ik het allemaal zou gaan indelen. Na die drie maanden was er een rudimentaire indeling gemaakt en daarna ben ik naar Curaçao terug gekeerd en is het schrijven, het uitwerken van het geheel begonnen. Het schrijven van het proefschrift zelf heeft dus drie jaar geduurd.'

BASIS

En weet Marta Dijkhoff nu aan welke grammaticale regels woordvorming in het Papiamentu zich houdt? Bescheiden lachend: 'Ik weet het ongeveer. Ik kan nu niet zeggen dat ik het precies weet. Ik denk dat ik de basis heb gelegd. Dat is altijd zo als je de eerste bent die in dat materiaal duikt. In dit geval denk ik dat ik voor wat het Papiamentu betreft, de eerste was en eigenlijk ook voor andere creoolse talen, want aan woordvorming in creoolse talen besteedde men in wetenschappelijk onderzoek tot nu toe niet zoveel aandacht. Ik heb nu ongeveer een idee hoe het werkt en ik denk dat anderen die hiermee willen doorgaan, zeker een schat hebben aan materiaal en informatie waarop ze verder kunnen bouwen.'

Het populaire idee over creoolse talen is dat ze eigenlijk geen woordvorming hebben, omdat ze geen echte vervoeging en verbuiging hebben. Marta Dijkhoff: 'Nee, ze kennen geen vervoegingen en verbuigingen en daardoor is het zo dat men woordvorming niet belangrijk vindt. Voor de linguisten in het algemeen betekent woordvorming toch achtervoegsels, voorvoegsels, samenstellingen en dat soort dingen en deze talen werken niet zo. Vandaar dat niemand, zoals de promotor zei, woordvorming in creoolse talen aandurft.'

Toch kent het Papiamentu wel achtervoegsels die worden gebruikt. Marta Dijkhoff: 'Er zijn veel achtervoegsels die worden gebruikt, maar er zijn er maar drie produktief, wat betekent dat wij daar woorden mee maken en dat we er nieuwe woorden mee maken net zoals je dat bij het Nederlands, Engels of wat voor andere taal dan ook doet. Het eerste produktieve achtervoegsel is *-mentu*, *landa / landamentu, karga /kargamentu, keiru / keirumentu*. Al dat soort woorden kunnen we maken zonder erbij na te denken: het is een regel in de taal. En dat hebben we ook met het achtervoegsel *-dó(r): komedó, bringadó, koredó*.

Wij hebben dus wel achtervoegsels die produktief zijn en nieuwe woorden maken in de taal. Een achtervoegsel dat de laatste tijd heel sterk opkomt en dat ik ook in mijn proefschrift heb beschreven, is *shon*. Dit is naast *-mentu* en *dó* het meest produktieve aan het worden. Bij veel woorden die op *-mentu* uitgaan, hoor je naast de vorm op *-mentu* een vorm op *-shon*, bijvoorbeeld *huramentu / hurashon* of *aserkamentu / aserkashon*. Dus het blijkt dat *-shon* min of meer produktief aan het worden is.'

Marta Dijkhoff vindt dit geen verspaansing. 'Het is natuurlijk zo dat *shon* een Spaanse uitgang is, maar het blijkt dat in het Papiamentu *shon* toch in meer gevallen wordt gebezigd dan alleen maar in woorden die uit het Spaans komen. Het wordt ook gehecht aan woorden die helemaal niets met het Spaans te maken hebben. Dan krijg je woorden als *isolashon*, en dat is een typisch Papiaments woord, dat niet in het Spaans voorkomt.'

BEVROREN ZINNEN

— Een belangrijke mogelijkheid van het Papiamentu om nieuwe woorden te vormen, is de mogelijkheid al bestaande woorden achter elkaar te plaatsen al of niet met verbindingselementen ertussen, zoals in 'man di stul'. Maar hoe bepaal je dan dat je nog steeds met één woord te maken hebt? Marta Dijkhoff: 'Het blijkt moeilijk te bepalen of je wel of niet met één woord te maken hebt: dat is bij het onderzoek duidelijk naar voren gekomen. Ik heb een heleboel aspecten van deze samenstellingen bekeken om na te gaan of ze wel of niet één woord vormden. Ik heb gekeken naar de manier waarop ze zich in een zin gedragen en naar de intonatie. Het blijkt dat ze qua intonatie in een zin duidelijk bij elkaar horen en het blijkt ook dat ze qua taalkundig gedrag in de zin bepaalde facetten vertonen van woorden.

Het meervoud bijvoorbeeld heeft betrekking op de totaliteit van het woord. Zet je er een bijvoeglijk naamwoord bij, dan heeft dit ook betrekking op de hele totaliteit van woorden. Een woord als *stul di zoya (zoya* is een werkwoord dat normaal nooit *-nan* achter zich krijgt), daar krijg je wel *stul di zoyanan*. Het is duidelijk: die *-nan* slaat dan niet op *zoya*, maar op *stul di zoya*. Je ziet wel duidelijk dat deze typen samenstellingen of constituenten die samen één woord betekenen, in de taal zowel de kant van woorden op kunnen gaan als de kant van zinnen. Ik beschouw ze eigenlijk als een soort bevroren zinnen. Het blijven zinnen, maar bevroren zinnen, zodat ze zich als woorden gedragen. Zo zou je het in het kort kunnen samenvatten.'

Het verschijnsel van bevroren zinnen is de grote theoretische bijdrage van dit proefschrift al blijft Marta Dijkhoff bescheiden: 'Wat betreft de creolentalen is dat wel mijn bijdrage. Ik denk dat het een tijd zal duren voordat men het met mij eens is, want ik werd hier bij de verdediging van mijn proefschrift op aangesproken. Maar stel dat wij dit soort bevroren constituenten niet als woorden zouden moeten beschouwen, dan betekent het dat tachtig procent van onze woorden in het Papiamentu geen woorden zijn en dat lijkt me wel drastisch. Omdat dit soort gevallen van woordvorming in de theorievorming eigenlijk een beetje buiten beschouwing zijn gelaten en idiomen zijn genoemd of er niet eens naar werd gekeken, en er nu iemand is die zegt: het zijn woorden omdat ze zich zo gedragen, moeten anderen nu daarop reageren. Ik denk dat er daaromtrent wel wat discussie zal komen. Misschien heb ik het goed, misschien heb ik het niet goed geanalyseerd, maar dat moet ik dus nog horen.'

Naast de achtervoegsels en de bevroren constituenten heeft het Papiamentu nog meer mogelijkheden tot woordvorming. Marta Dijkhoff: 'Je hebt bijvoorbeeld reduplicatie, wat betekent dat je met de herhaling van een woord een nieuw woord maakt, bijvoorbeeld *tapatapa*. Je kunt ook in het Papiaments zeggen: *'Ta diesdos or palupalu. Palu* is niet hetzelfde als *palupalu*, dat uitdrukt dat het precies twaalf uur is en dat betekent dat die twee stokjes wel tegen elkaar aan staan.

Natuurlijk heb je ook de parafrase als middel tot woordvorming. Andere creolentalen hebben dit veel meer dan het Papiaments, vooral de creolentalen die nog niet tot grote linguistische stabiliteit zijn gekomen. In het Papiaments hebben we één produktieve manier om dat te doen en dat is met *kos: kos di kome, kos di bebe, kos di hasi*. Het kunnen ook langere parafrasen worden, zoals *kos di kome ku pan*, beleg. Dat noem ik parafrase, want je beschrijft wat het ding is en het woord ervoor is ook ding.

Andere manieren om woorden te vormen zijn nog de verandering van klemtoon en ook de verandering van toon.'

IDEAAL

Marta Dijkhoff ziet het belang van de beschrijving van de woordvormingsprocessen in breder verband. 'Voor het Papiamentu is het altijd een ideaal van me geweest dat iedereen moet begrijpen dat onze taal niet onderdoet voor andere volwassen talen. Ik zeg altijd: 'Als je iets wil zeggen in een taal, dan kan dat altijd, het hangt van jezelf af.' Dus wij maken de taal, wij bepalen de kracht van de taal. Ik heb met dit onderzoek geprobeerd de kracht van de taal aan de buitenstaander te laten zien, de kracht van woordvorming. Stel dat men werkelijk aan de gang wil, dat men de vocabulaire van het Papiamentu wil uitbreiden, dan weet men nu wat voor regels er zijn en hoe men ze moet gebruiken. Op die manier kan men met de taal aan de slag. Met de fase waarin het Papiamentu nu zit en het al gedeeltelijk in het onderwijs is ingevoerd, zal het onderzoek ook ten goede komen aan het hele proces.'

'Het belang voor de wetenschap is denk ik minder, maar het onderzoek is voor de studie van creolentalen ook emancipatorisch. Als ik conferenties meemaak over creolentalen, zie ik dat de mensen die onderzoek doen naar creolentalen en stellingen verdedigen, geen mensen zijn die creolentalen spreken. Het zijn Amerikanen, Engelsen, Duitsers, Nederlanders: mensen die de taal niet dagelijks gebruiken. En ik denk dat het feit dat iemand een creolentaal zelf spreekt en hem op dit niveau kan beschrijven, zeker gewaardeerd zal worden. Het zal andere mensen die creolentalen spreken, ook wel degelijk het gevoel geven dat hun taal ook op dat niveau waardevol is.'

SCHEPPING

Creolentalen zijn op linguistisch gebied hele interessante talen, want de taal wordt geschapen en een linguist kan een blik in die schepping werpen om te kijken hoe dat te werk gaat. Met oudere talen kan je dat niet doen, want die zijn al geschapen. Wij moeten als creolentaalsprekenden het onderzoek zelf in de hand nemen, want vaak worden deze talen beschreven door mensen die halve antropologen zijn en veel fouten maken. In beschrijvingen van het Papiamentu van vroeger zitten heel veel fouten en ik denk dat wij, die de creolentalen spreken, het beste dit soort onderzoek ter hand kunnen nemen. Natuurlijk is het zo dat iedereen een taal kan beschrijven. Als taalkundige ben je in staat om het te doen, maar als je de taal kent, lijkt het me dat je tot betere resultaten kunt komen.'

Marta Dijkhoff is niet van plan nu achterover te gaan leunen. 'Dit is voor mij een stap in een verder proces. Ik ben blij dat het achter de rug is, dan kan ik weer aan wat anders beginnen en ik denk dat ik mijn onderzoek voor de praktische situatie op Curaçao bewerk. En daarnaast is op onderwijsgebied zoveel te doen; er zijn zoveel andere aspecten waarover ik nog heel graag wil gaan schrijven.... Wat we nodig hebben is dat onze taal op hoog niveau beshreven wordt en onderwezen wordt, want zo kom je weer steeds verder. Als je een talenfaculteit hebt of een leerstoel Papiamentu, dan heb je studenten, dan kunnen die ook onderzoek doen, dan bereik je een veel wijder vlak dan nu het geval is. Nu is iedereen die op Curaçao met het Papiamentu bezig is, gefragmenteerd bezig, maar ik denk: het moet er komen.:'

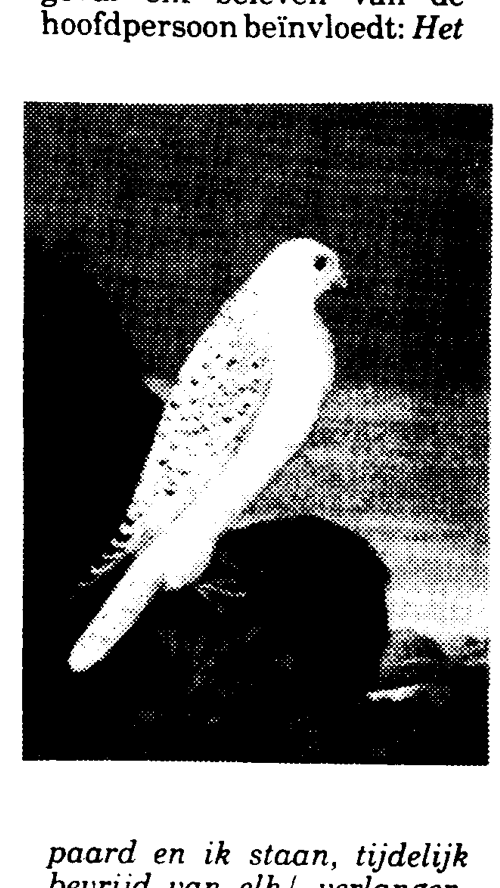
ENQUIST EN JANSMA

Nieuw werk van twee dichteressen

= door Carel de Haseth =

Anna Enquist en Esther Jansma zijn twee Nederlandse dichteressen, die de laatste jaren nogal in de belangstelling staan. Enquist debuteerde in 1991 met de bundel *Soldatenliederen*, waarvoor zij de C.Buddingh'-prijs voor nieuwe Nederlandse poëzie kreeg. Binnen een half jaar tijd werd de bundel driemaal herdrukt; voor poëzie beslist iets heel bijzonders. Jansma's eerdere bundels Stem onder mijn bed (1988) en vooral Bloem, steen (1990) werden lovend ontvangen in de pers en bij het publiek. Van beide dichteressen verscheen kortgeleden bij De Arbeiderspers een nieuwe bundel: *Jachtscènes* van Enquist en *Waaigat* van Jansma.

Voor Anna Enquist vertoont het leven gelijkenissen met de jacht, vandaar ook de titel van haar nieuwe bundel. Immers, wanneer de mens niet zelf op jacht is, naar geluk en liefde bijvoorbeeld of naar herinneringen hieraan, dan is hij wel het opgejaagde wild, meedogenloos achterna gezeten door de dood. ... *En weten dat de wenteling zich andermaal / voltrekken zal, dat met een majesteitelijk geruis van / rokken straks de laatste val haar fier geheugen wist?* Enquist deelde haar bundel in een achttal hoofdstukken in, met suggestieve en voor zichzelf sprekende titels als bijvoorbeeld 'onrust', 'snoei' en 'tomeloos thuisfront'. Haar poëzie heeft een geheel eigen karakter en laat zich niet goed vergelijken met bestaande stromingen. Op het eerste gezicht komt haar werk wat gesloten over, maar zeker bij herlezen blijken de gedichten toch opmerkelijk open te zijn. Als zij het heeft over Stephen Hawkins, schrijft zij: *een boek waarin verhaald wordt / hoe de tijd zijn heerschappij verliest. / Al maanden neem ik van het leven / niet meer dan mij toekomt. De auteur / is lam en ziek. Hij kan niet spreken / O, wolken op de wind, o lied, o liefde.* In Enquist's werk neemt de natuur een belangrijke plaats in. Een natuur, die leeft en tegelijkertijd levenloos is, maar die in ieder geval elk beleven van de hoofdpersoon beïnvloedt: *Het*

paard en ik staan, tijdelijk bevrijd van elk / verlangen, roerloos aan de kant. Hoe buig ik mij / voor wat zich aandient als de dag, het overriet. Jachtscènes is een mooie bundel gave poëzie met een verfrissende rijkdom aan beelden, een indrukwekkende beheersing van de taal.

JANSMA

Het bespreken van twee dichtbundels in één adem maakt het verleidelijk het werk van beide dichteressen met elkaar te vergelijken. Maar dat doet de schrijfsters geen recht. Het gaat immers om twee verschillende persoonlijkheden, die elk bewust hun eigen weg gekozen hebben in de uitgestrektheid van het poëzie-landschap. Jansma's kiest min of meer voor het modernisme als vorm voor haar werk. Maar waar anderen genoegen nemen met enkel de klank van het woord gaat zij verder. Zij geeft haar woorden inhoud en zoekt naar kontakt met medemensen, van wie zij probeert hun individuele zijn te begrijpen en te vatten in een groter, universeel geheel: *Gelijk engelen in een luchthaven zijn we, / lichter dan adem, onbewust van techniek*. Niet voor niets hebben veel van haar gedichten geen abstracte titel, maar één die op een persoon, een mens, wijst. In het kader van de door de NAANA georganiseerde Nederlandse filmweek is Esther Jansma op Curaçao geweest. Ook hier is weer te goed zien dat Jansma op zoek gaat naar de ander en eenmaal gevonden deze ander ook heel intens beleeft. Want aan haar bezoek aan ons eiland herinnert niet alleen de titel van haar bundel, ook vond zij in het werk van Boeli van Leeuwen inspiratie voor gedichten als *De dictator neemt condoléances in ontvangst* (dat eerder al in de krant verscheen) en Jona: *Zij kijkt niet naar de zee, / die beantwoordt vragen met water, / maar naar de horizon*. Met deze regels kenmerkt Jansma in feite ook zichzelf: zoekend naar niet alleen naar de horizon van de taal, maar ook naar de horizon waar een nieuwe wereld ligt, boeiend en verrijkend.

Anna Enquist Jachtscènes De Arbeiderspers, ISBN 90 295 1535 X Esther Jansma Waaigat De Arbeiderspers, ISBN 90 295 2326 3

Wereld Bevolkingsdag

AAN ALLE lagere schoolkinderen,

Jullie weten vast wel wat 4 oktober voor dag is: Wereld Dierendag. Op Dierendag geven een heleboel mensen een beetje extra aandacht aan de dieren. Er is niet alleen een Wereld Dierendag, maar ook een Wereld Mensendag, we noemen dat 'Wereld Bevolkingsdag' (*Dia Mundial de Población*) en het wordt gevierd op 11 juli.

Op Wereld Bevolkingsdag denken de mensen aan elkaar. Niet door elkaar cadeautjes te geven of lekker te eten, maar door na te denken over de problemen die met de bevolking te maken hebben en wat we kunnen doen om die problemen op te lossen of te voorkomen.

Het is namelijk zo dat er steeds meer mensen op de wereld komen. Elk jaar komen er bijna honderd miljoen bij! Er zijn nu vijfeneenhalf miljard mensen. Dat is meer dan twee keer zoveel als veertig jaar geleden. Ze hebben uitgerekend dat er over zestig jaar tien miljard mensen zullen zijn, dat is dus bijna twee keer zoveel als nu.

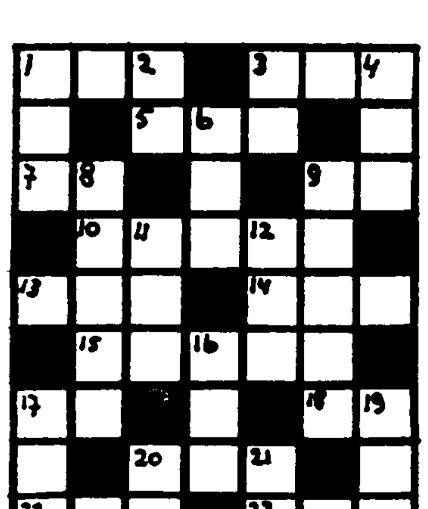
En al die mensen moeten natuurlijk eten en spelen en naar school gaan, en werken en wonen. En iedereen wil dan natuurlijk ook nog wel eens naar de baai, of wandelen in de natuur, of sporten of kamperen. Maar als er zoveel mensen zijn:

* Zal er genoeg water en eten zijn voor zoveel mensen? (er zijn nu al een heleboel arme mensen in de wereld)
* Zullen er genoeg huizen, scholen, ziekenhuizen en wegen zijn?
* Zal er nog genoeg schone licht, schoon water, mondi en bergen zijn waardoor de mensen, dieren en planten kunnen leven?
* Zullen jij en je broertjes en zusjes de kans krijgen te studeren en je land te helpen?
* Hoe zou het in jouw wijk zijn als er twee keer zoveel mensen wonen?
* Hoe zou de wereld er uitzien als er twee keer zoveel mensen zijn?

Hoe denk jij over deze dingen? Kun je dat laten zien in een tekening? Dan kan je meedoen aan een tekenwedstrijd die gehouden wordt om Wereld Bevolkingsdag te vieren. Het is een wedstrijd voor alle kinderen die op de lagere school zitten. Kinderen van Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba kunnen allemaal meedoen en voor alle eilanden zijn er prijzen. Je mag een tekening maken met verf, potlood, krijt, pen, stiften en ander geschikt materiaal. Het papier voor je tekening moet niet kleiner zijn dan 20 bij 25 cm.

Je kunt je tekening inleveren bij de Biblioteka Publiko aan het Waaigat (Jeugdafdeling) of bij de pastoor van Barber of Montagne. Dat moet wel uiterlijk op **maandag 5 juli**. Achterop de tekening moet je (laten) schrijven: je naam, de naam van je school, welke klas je zit, je leeftijd, je adres en telefoonnummer. Er zijn twee leeftijdscategorieën: 6-8 jaar en 9 jaar en ouder). Op Wereld Bevolkingsdag wordt er bekend gemaakt wie gewonnen hebben. Veel succes!

Puzzel van de week

ZIE VOOR oplossing en de winnaar de Kinderkrant van 14 augustus. Stuur je oplossing naar de Amigoe (Scherpenheuvel z/n of P.O.Box 577; Aruba - Caya Betico Croes 110; Bonaire - de heer Linkels, P.O.Box 122) en zet op de enveloppe: KINDERPUZZEL.

Winnares van de week is:

Bianca Kelly
Kaya Kokolishi 5
Curaçao

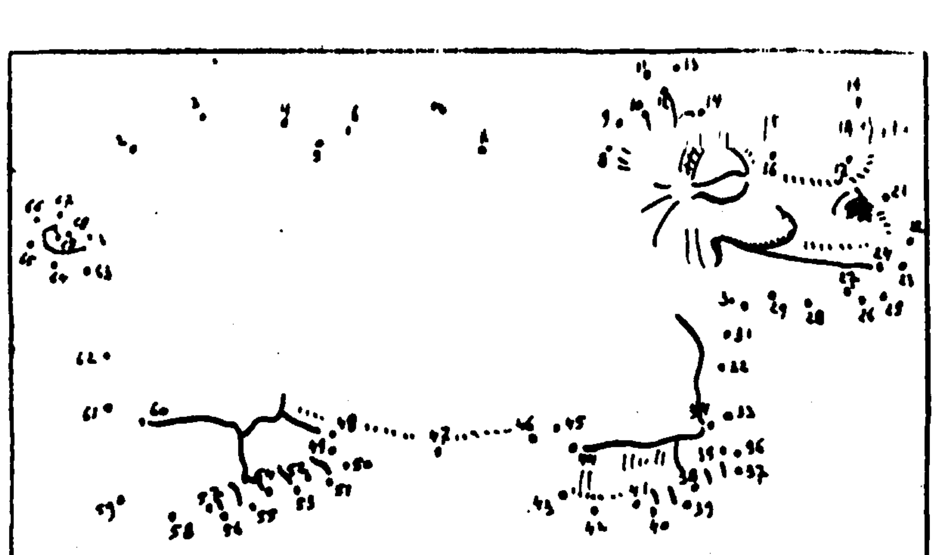
Zij ontvangt f.15,- en kan langs komen om haar prijs op te halen bij de Amigoe te Scherpenheuvel tijdens kantooruren (tot 15.00 uur).

HORIZONTAAL: 1. schrijfgerei; 3. dit dier vind je in elke dierentuin; 5. deel van de dag; 7. familielid; 9. Sint (afkorting); 10. een ander de helft geven; 13. meubelstuk; 14. apparaat om te stoppen; 15. bottenbouwer; 17. overblijfsel van vuur; 18. te veel; 20. aanwijzend voornaamwoord; 22. duw; 23. boom.

VERTICAAL: 1. speelgoed; 2. thans; 3. slee; 4. binnenste van een vrucht; 6. nachtvogel; 8. bloedvaten; 9. erwtensoep; 11. plaats in Gelderland; 12. eer; 16. spoedig; 17. zie 3 horizontaal; 19. ieder; 20. afkorting van dokter; 21. te veel.

OPLOSSING vorige keer:
HORIZONTAAL: 1. bed; 3. nee; 5. opa; 7. la; 9. ka; 10. vader; 13. tor; 14. nat; 15. nemen; 17. e.d.; 18. te; 20. eer; 22. non; 23. elk.

VERTICAAL: 1. bal; 2. do; 3. na; 4. Eva; 6. pad; 8. avond; 9. krant; 11. are; 12. ene; 16. moe; 17. een; 19. eik; 20. en; 21. re.

Lijntje trekken

Griep

= door Nel de Jong =

ALLE DIEREN IN de mondi hadden griep! De acht muizekinderen van Mama Muis lagen allemaal op een rijtje in het holletje ziek te zijn en hoestten en proestten aan één stuk door. Aan onderugende streken dachten ze zelfs niet. Daar waren ze veel te ziek voor. Mama Muis schudde verdrietig haar kopje.

"Ik zal kabouter Brr maar roepen", piepte ze. "Die kan jullie misschien weer beter maken."

Moene Muis en zijn broertjes en zusjes zaten ook met hangende kopjes en staartjes in hun holletje en waren net zo ziek als de muizekinderen.

"Ik heb zo'n pijn in mijn keel", klaagden de broertjes en zusjes. En Moene Muis zuchtte: "Ik zal kabouter Brr wel roepen. Een kabouter-aspirientje zal wel helpen."

Bij de hagedisjes was het al niet beter. Er was er niet één op de rotsen of in de mondi te zien. Ze lagen doodstil in hun holletje en lieten de lekkerste hapjes nog liggen. "Aiaiai, mijn keel", steunden ze. "Was kabouter Brr maar hier."

En de konijntjes? Ai, ook de konijntjes waren ziek. Ze kuchten en hoestten en hadden droge neusjes en rode oogjes. Opa Konijn was zelfs zo verkouden, dat hij niet meer kon praten. "Ik ga naar kabouter Brr", fluisterde hij. "Want zo gaat het toch niet langer."

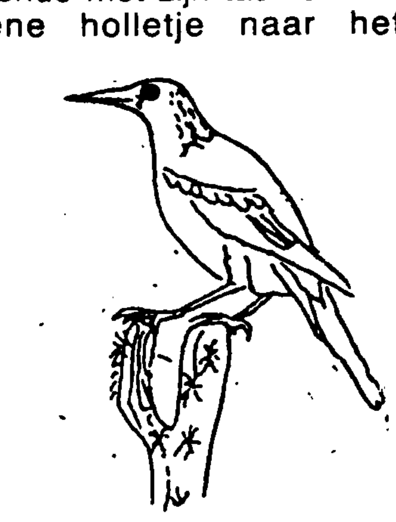
Zelfs de vogeltjes hadden griep. Ze hadden hun kopjes onder hun vleugeltjes gestoken en rilden, ook al scheen de zon nog zo hard. "Zou kabouter Brr geen aspirientje voor ons hebben?" zeiden ze met klapperende snaveltjes.

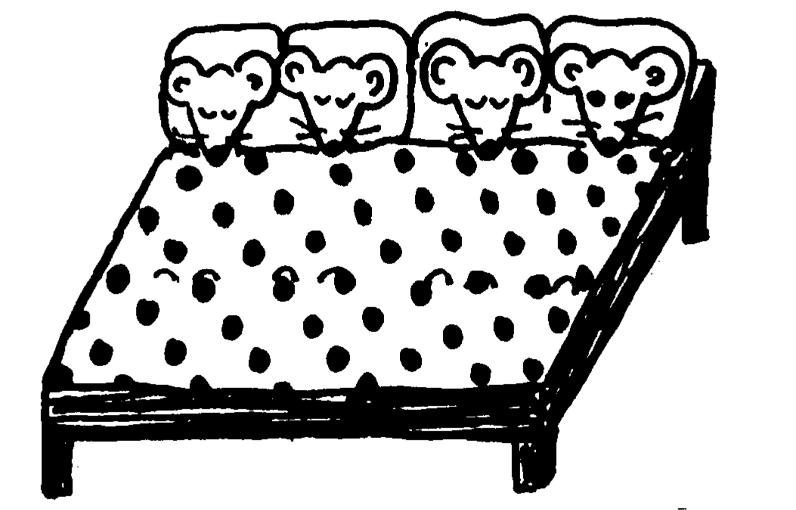
Bij het kabouterhuisje was het een drukte van belang. Mama Muis liep zenuwachtig heen en weer. Moene Muis en Opa Konijn zaten te snuffen en te hoesten. Een paar hagedisjes en vogeltjes zaten rillend bij elkaar. En kabouter Brr, Poetsje en Pinkie keken ongerust naar al die zieke dieren.

"Iedereen heeft de griep", zei kabouter Brr. "Geef maar gauw mijn dokterstas, Poetsje."

"Die arme dieren", zei Poetsje. "Ga maar gauw, kabouter Brr. Kom, Pinkie, dan gaan wij eens kijken of we ook iets kunnen doen."

Wat waren de kaboutertjes druk! Kabouter Brr rende met zijn tas van het ene holletje naar het andere. "Steek je tong eens uit", zei hij tegen de zieke dieren. "Ja ja, ik zie het al. Je keel is helemaal rood. En laat me je pols eens voelen. Hier heb je een kabouter-aspirientje, dat zal wel helpen."

De muizekinderen kregen er nog een hoestdrankje bij en Opa Konijn een warm verband om zijn keel. Poetsje en Pinkie brachten alle dieren een glaasje hete lamoentjeswater met veel suiker. "Dat is goed voor de keel", zei Poetsje en dekte de dieren daarna toe met een grasdekentje. "Heerlijk!" zuchtten de vogels en rilden al lang zo veel niet meer.

En een paar dagen later waren alle dieren weer beter. Dankzij de kaboutertaspirientjes van kabouter Brr en de lamoentjeslimonade en grasdekentjes van Poetsje en Pinkie. "We moeten de kaboutertjes gaan bedanken", zeiden de dieren tegen elkaar. "Want wat hadden we zonder hen moeten beginnen?" En met z'n allen trokken ze naar het kabouterhuisje.

Maar waar waren de kaboutertjes? Waarom was Poetsje niet druk bezig in de keuken? Waarom zat kabouter Brr niet zijn pijpje te roken op het bankje voor het huis? En waarom speelde Pinkie niet in de tuin? Een hagedisje kroop nieuwsgierig het huisje in en kwam even later verschrikt weer naar buiten. "De kaboutertjes liggen op bed", riep hij. "Ze zijn ziek!"

"Aiaiai!" schrokken de dieren. "De kaboutertjes zijn ziek!" Ze keken elkaar verslagen aan. Maar Moene Muis zei kordaat: "Nu moeten wij de kaboutertjes helpen. Waar is de tas van kabouter Brr?" En even later bracht hij zelf voor ieder kaboutertje een aspirientje. En een hagedisje dekte ze onder met een grasdekentje.

"Uch, uche, kuch kuch", hoestten de kaboutertjes. "Dank je wel, hoor." Ze voelden ze zich echt al wat beter door die aardige dieren. Maar de dieren waren nog niet klaar. Mama Muis maakte een heerlijk glaasje lamoentjeslimonade voor hen klaar. "Drink maar lekker op", piepte ze. "Het heeft mijn acht kinderen ook beter gemaakt." En de familie Konijn bracht een heerlijke sappige mango. "Eet er maar goed van", zei opa Konijn, die weer heel goed kon praten. "Des te eerder zijn jullie weer beter."

En dankzij de goede zorgen van de dieren uit de mondi waren de kaboutertjes na een paar dagen weer helemaal opgeknapt. "Ik ga een grote dadeltaart bakken", zei Poetsje tegen de dieren. "En daar krijgen jullie allemaal een heel groot stuk van."

En dat die dadeltaart nog lekkerder smaakte dan alle andere dadeltaarten die Poetsje ooit gebakken had, dat hoef ik jullie vast niet te vertellen, hè?

Verhalen-wedstrijd

WIE HEEFT het leukste verhaaltje of de beste puzzel gemaakt? Dát was moeilijk! Het ene verhaaltje was nog leuker dan het andere en alle puzzels waren door bollebozen gemaakt. Van één dachten we zelfs, dat die hem niet zelf had gemaakt.

Maar na veel wikken en wegen vonden we allemaal dat de prijs toekwam aan Amanja Haasnoot met haar grappige, goed geschreven verhaal *De familie Paashaas op Pasen*. Hieronder kunnen jullie het nog een keer lezen.

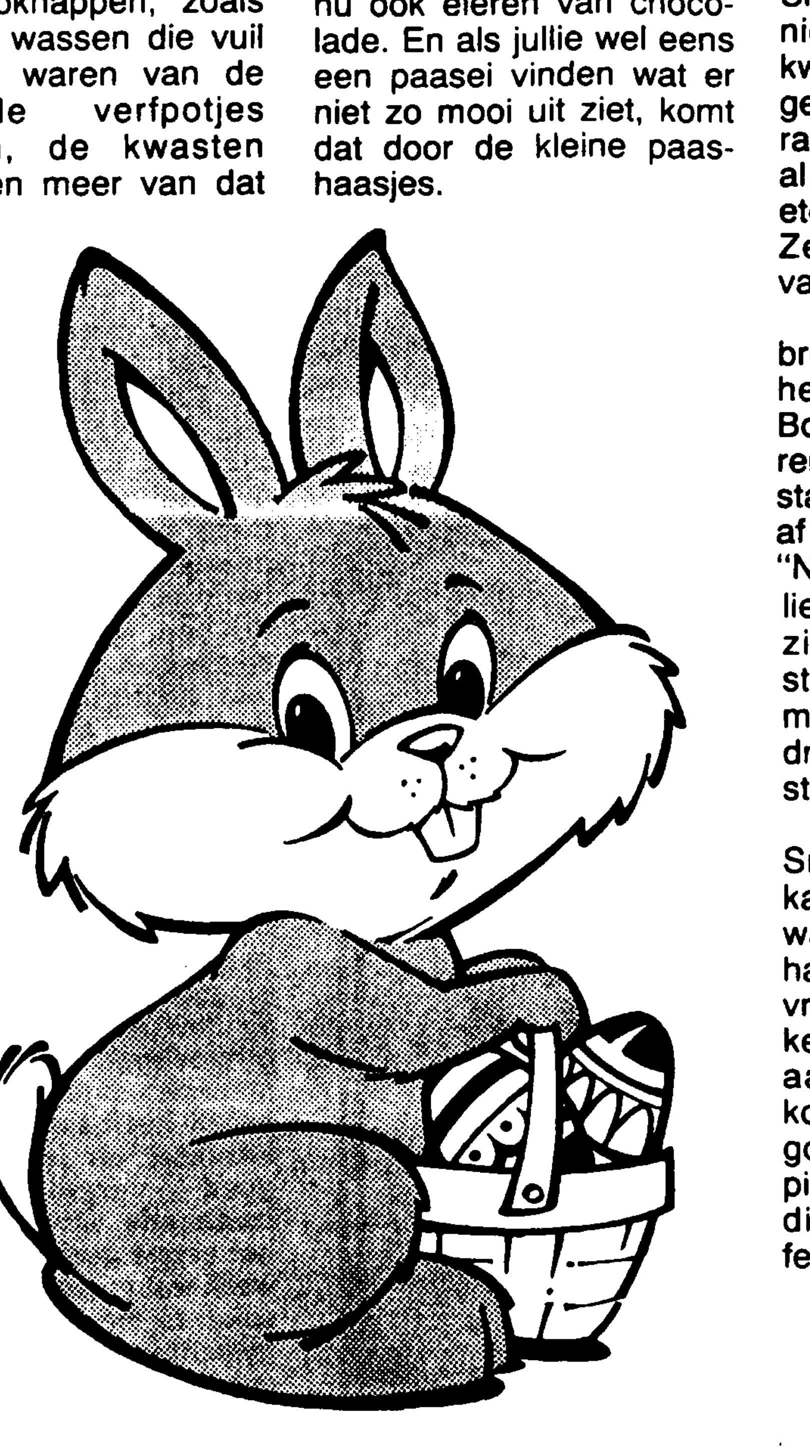
Amanja, van harte gefeliciteerd. Je kunt je prijs ophalen bij de Amigoe, Scherpenheuvel z/n. Vraag maar naar Tante Nel.

De familie Paashaas op Pasen

Er was eens een familie Paashaas. De moeder was rond Pasen altijd boos en vervelend. Zij moest dan namelijk alle vervelende klusjes opknappen, zoals de kleren wassen die vuil geworden waren van de verf, de verfpotjes opruimen, de kwasten spoelen en meer van dat soort dingen. En de kindjes dan, denken jullie natuurlijk. Nou, die helpen papa met schilderen van de eieren. Dat vinden ze namelijk erg leuk.

Maar op een dag merkten ze dat de moeder het niet zo leuk vond. Vader had dat al gemerkt, maar hij had het veel te druk om moeder te helpen. Tot, op een dag, de kinderen samen iets verzonnen. Weet je wat? zeiden ze tegen elkaar. We kunnen ook eieren van chocolade weggeven. Dan kan mama die maken. Want de moeder hield wel veel van koken. Dan kan papa toch leuk eieren versieren en verstoppen. En wij kunnen ook meehelpen.

Iedereen vond het een reuze goed idee. De moeder Paashaas maakte de chocolade en vader Paashaas versierde de eieren en verstopte ze. En de kinderen hielpen mee. Daarom zijn er op Pasen nu ook eieren van chocolade. En als jullie wel eens een paasei vinden wat er niet zo mooi uit ziet, komt dat door de kleine paashaasjes.

Ratten en katten

NOG NET op tijd heeft Vanya Tjong Ayong mee kunnen doen met de verhaaltjeswedstrijd. Ik heb genoten van je verhaal, Vanya. Het was echt spannend. Ik had wel medelijden met de katten, hoor. Hieronder kunnen jullie allemaal haar verhaal lezen:

Heel heel lang geleden leefden er een vrouwtje in een klein huisje. Die vrouw heette Moutje. Moutje was oud, maar dat gaf niets. Want ze had nog iets. Ze had 2 katten. Ze heten Smily en Boepnie. Moutje had last van ratten.

En dat ging zo: 's avonds gingen de ratten op het aanrecht feestvieren. Het was echt een feest hoor! Maar, maar de katten hadden het wel door. Dus gingen ze op wacht. Eindelijk kwamen Smily en Boepnie uit hun hol. De katten renden, maar de ratten waren hen te snel af. Smily had wel één gepijnigd. De ratten werden kwaad en ze maakten een gemeen plan. Een van de ratten zei: "Wij wonen óók al lang hier, wij moeten ook eten anders gaan we dood. Ze maakten een plan van..... piep, piep, piep!!!

De dag was aangebroken. Daar gingen ze op het aanrecht. Smily en Boepnie kwamen aangerend en de ratten bleven staan. Boepnie wou op ze af gaan, maar Smily zei: "Nee, wacht even". En toen lieten de ratten hun tanden zien. Ze pakten hun staarten en zwaaiden er mee in de lucht. Ze draaiden en zwaaiden die staarten.

Ze pakten Boepnie en Smily beet en zweepten de katten er mee. Het gevecht was afgelopen. De katten hadden zo'n pijn. Moutje vroeg hun wat er was. Ze keken haar met een oog aan heel eventjes. Ze konden die dag niet zo goed spinnen. Het deed pijn! En de ratten hadden die dag een echte feestdag. Einde.

Vanya Tjong Ayong
Kleermakersweg 33
Curaçao

Mila i su popchi

JA, HIER is nog een verhaaltje uit het boek van die aardige mevrouw. Het boek heet *Kuenta Chikí pa Chikitinnan* en is uitgegeven door Sifma.

Mila tabata un mucha muhé masha bunita di seis aña. Ta fakansi i Mila no mester puntra Mila pa su popchi Lupe. Ela bai kue su popchi, sushi, mahos, kabai bruá. "Pero Mila, asina bo no por bai fiesta ku e popchi", su mama a bisel'é.

Mila di: "Ai mama no ta nada. Mi ke bai asina mes kunele." Su mama a disidí pa lagel'e bai fiesta ku e

di bai skol. Tur e bunita ku Mila ta, e no ta gusta baña ni peña ni skeiru djente. Su popchi ku yama Lupe tampoko no gusta baña ni peña. E popchi Lupe ela han'é dia ku ela hasi aña. Lupe ta sushi, fis, kabei bruá, mahos.

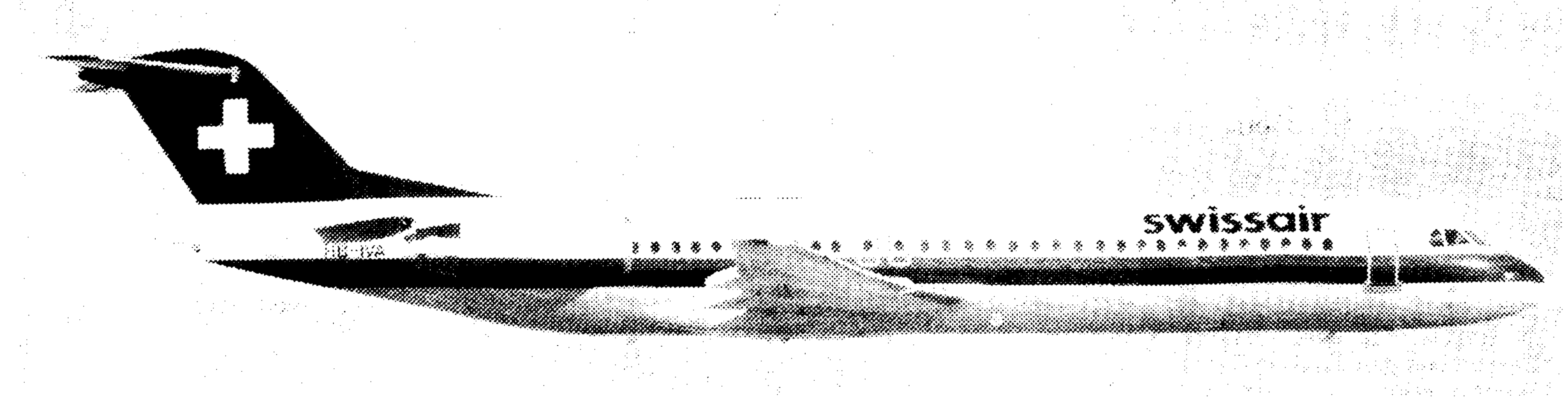
Un dia Mayra, e bisiña, a bin invitá Mila na boutismo di su popchi ku yama Lies. E fiesta lo tabata djadumingu. Mila tabata kontentu pasobra djadumingu e tin ku bai fiesta i e tin ku bai ku su popchi Lupe. Tur dia e ta puntra su mama ta kuantu dia mas falta.

Porfin a yega djadumingu. Mainta tempran Mila a lanta. Su mama a bisel'é: "Kòrda ku bo tin ku baña i peña bo popchi, pasobra e popchi ta mahoso asina." Pero Mila no tin niun gana di baña ni peña Lupe. Ela pensa ku e ta bai asina mes kun'é.

Atardi Mila a baña, skeiru djente, peña i bisti shimis, sapatu i mea, masha bunita mes. Ora e tabata kla su mama a popshi numa. Na fiesta tur, tur mucha su popchi ta nechi bañá, peñá, ku paña nechi. Mila su popchi so ta sushi. E muchanan a keda wak Mila su popchi i nan a bisel'e ku su popchi ta sushi, mahos, kabei bruá. Mila a kuminsa yora i no kier a keda fiesta mas. Na waya ela yama su mama i konta su mama kiko e muchanan a bisel'e. Su mama di kun'é: "Bo ta mira, mi a bisabo pa baña i peña bo popchi. Bini bo bin bañ'é i peñ'é.

I Mila a hasi awor manera su mama a bisel'e. Ela baña su popchi Lupe i a peñ'ele. Ora ku ela kaba, ela bisti'ele un shimis nechi. Su popchi a keda masha bunita mes. E ora ey ela bai fiesta bèk. Tur mucha a kore bin serka dje i tur a haña su popchi masha bunita mes. Mila e keda hopi, hopi kontentu.

Seis'or su mama a bin busk'é. Mila tabata masha kontentu. Mila a primintí su mama ku tur dia lo e baña i peña ku smak i tambe baña i peña su popchi tur, tur dia.

Fokker-70 moet het gaan maken

Fokker richt zich met de 'pendelkist' op groeimarkt

In de luchtvaartmarkt zijn momenteel naast de economische laagconjunctuur twee ontwikkelingen gaande die langdurig en mogelijk blijvend zijn. De grote luchtvaartmaatschappijen in met name de Noordamerikaanse markt openen vanuit hun strategische knooppunten steeds meer lange, dunne luchtlijnen. Dat past in hun groeistrategie. American Airlines bijvoorbeeld pendelt vanuit zijn grote thuisbases zoals Dallas en Chicago met straalvliegtuigen voor honderd tot tweehonderd passagiers naar binnenlandse bestemmingen binnen een actieradius van 1000 tot maximaal 3000 kilometer. Voor de kleinere bestemmingen gebruikt American de diensten van kleinere luchtvaartmaatschappijen, die onder de naam American Eagle met propellervliegtuigen diensten onderhouden naar plaatsen die enkele honderden kilometers van de thuisbases liggen. Dat gebeurt met vliegtuigen die een capaciteit hebben van 20 tot 60 passagiers.

= door Erwin van den Brink =

Beide markten zijn nu grotendeels verzadigd. Er is nog groei in de bestemmingen die klein zijn, dat wil zeggen dat er minder dan honderd passagiers per vlucht meegaan, maar te ver verwijderd liggen van de thuishaven van American om met een propellervliegtuig te bedienen. Een propellervliegtuig is te langzaam om een aantal keren per dag naar zo'n bestemming op en neer te kunnen vliegen. Er is dus een gat in de markt tussen de propellervliegtuigen en de straalvliegtuigen voor een snel vliegtuig met minder dan honderd stoelen.

Dat gat in de markt ontdekte Fokker al aan het eind van de jaren tachtig. Nadien bleek die markt veel sneller te groeien dan eerst werd aangenomen. Dat kwam doordat de grote knooppunten zoals Dallas in Texas steeds meer verstopt raken waardoor bij het overstappen vertragingen optreden. In de VS wordt een knooppunt in een netwerk van luchtlijnen *hub* genoemd. Het verschijnsel *hub bypassing* stak de kop op. Het bespaart veel tijd om niet via de *hub* naar je bestemming te vliegen, maar rechtstreeks. Zonder tussenstop moet de actieradius van het vliegtuig door de bank genomen twee keer zo groot zijn en dus is daarvoor een straalvliegtuig nodig met de afmeting van een propellervliegtuig. Dat is de Fokker 70.

MARKT

Fokker schatte de omvang van de markt voor de Fokker 70 op 1300 vliegtuigen tot het jaar 2000, waarvan het Nederlandse bedrijf de helft in handen wil krijgen. De Indonesische archipel, waar Fokker nu de eerste orders heeft geboekt voor de Fokker 70 was in de oorspronkelijke marktfilosofie buiten beeld. Indonesië is een belangrijk afzetgebied geweest voor de Fokker Friendship, maar vooral voor de Fokker Fellowship, een vliegtuig met eveneens 70 tot 80 stoelen. Garuda, de staatsluchtvaartmaatschappij, was de grootste fellowship-klant.

Met het oog op de gewenste schaalvergroting in de produktie bij Fokker richtte het bedrijf zijn verkoopinspanning in de jaren tachtig vooral op Noord-Amerika, waar vliegtuigen in grote aantallen kunnen worden afgezet. De Amerikaanse markt is nu echter het zwaarst geplaagd door de recessie. Het luchtvervoer in de Aziatische markt vertoont echter nog steeds explosieve groeicijfers. Vooral het vervoer tussen de 17.000 eilanden van de Indonesische archipel gaat in toenemende mate door de lucht. Het toerisme in Indonesië groeit enorm. Om een markt te bedienen met 17.000 bestemmingen die alleen over water bereikbaar zijn, heb je geen airbussen of jumbojets nodig maar kleine vliegtuigen die geschikt zijn voor een zogenoemde *stand alone operation*, dat wil zeggen dat er op de (vaak primitieve) vliegvelden weinig faciliteiten nodig zijn zoals elektrische aggregaten en vliegtuigtrappen en dat er in sommige gevallen zelfs vliegtuigbrandstof mag ontbreken.

De Fokker 70 is in feite een Fokker 100 waarvan de romp enkele meters is ingekort. Daardoor is het vliegtuig lichter dan zijn grotere broer. Het heeft echter wel dezelfde vleugels en het is uitgerust met de motor, waarmee ook de eerste serie-exemplaren van de Fokker 100 zijn uitgerust, de Rolls Royce tay 620. Met die in feite te krachtige motor en wat te grote vleugel kan het vliegtuig heel snel opstijgen. Dat is een pluspunt bij het starten vanaf korte banen in de tropen.

Op de Europese markt buit Fokker dat voordeel anders uit. Een vliegtuig dat snel kan opstijgen, bezorgt de omgeving van een vliegveld aanzienlijk minder geluidsoverlast. De Fokker 70 zou daardoor bijvoorbeeld op London-city Airport mogen landen, dat midden in de Londense binnenstad op de Docklands ligt. Het zou van daar naar Lugano kunnen vliegen, dat tussen bergketens ligt en onbereikbaar is voor grotere straalvliegtuigen zoals de Fokker 100. Zo zijn er meer routes binnen Europa. Zulke routes worden nu gevlogen door British Aerospace BAE 146, waarvan nu onder de naam AVRO een kleinere versie, met 70 stoelen, wordt ontwikkeld. Dat is echter een viermotorig vliegtuig dat tamelijk storingsgevoelig is en vrij duur in het gebruik.

Fokker is er al in geslaagd de Fokker 100 te plaatsen bij Air UK, dat een grote BAE 146-gebruiker is. De bedoeling is ongetwijfeld dat de Fokker 70 hier de opvolger van de BAE 146, de Avro regional jet, de pas afsnijdt. Fokker heeft het voordeel dat Air UK mede bestuurd wordt door de KLM, die in dit bedrijf een belang van bijna 15 procent heeft. De KLM moet ook nog de oude Fellowships van KLM Cityhopper vervangen. SAS moet evenzo de oude Fellowships van Linjeflyg vervangen alsmede haar eigen DC-9-10 vliegtuigen, allemaal vliegtuigen met zo'n tachtig stoelen. Een besluit daarover wordt echter opgehouden door de gesprekken die KLM, Sas, Swissair en Austrian Airlines voeren over strategische samenwerking.

Venus was ooit een waterrijke planeet

De tegenwoordig buitengewoon droge en hete planeet Venus kende oorspronkelijk circa drie keer zoveel water dan tot nu toe in wetenschappelijke kringen werd aangenomen. Dit wordt geconcludeerd uit de laatste gegevens die het Amerikaanse ruimtevaartuig Pionier naar de aarde zond, kort voordat het na veertien jaar in de ruimte te hebben doorgebracht, in oktober 1992 in de gloeiendhete Venus-atmosfeer verbrandde.

De recente gegevens van de Pionier, die op 129 kilometer afstand van Venus is geweest, wijzen uit dat de planeet over drieënhalf keer zoveel water beschikte dan werd vermoed. Volgens het Amerikaanse ruimtevaartonderzoekscentrum NASA was de hoeveelheid water, waarover Venus miljaren jaren geleden beschikte, genoeg om de gehele oppervlakte van de planeet te bedekken.

Wetenschappers sluiten niet uit dat Venus in vroeger tijden oceanen heeft gehad. "De recente gegevens duiden erop dat Venus eens een behoorlijk vochtige planeet is geweest. Wij tasten nog in het duister over het feit of het water stromend was of aanwezig was in de vorm van damp", aldus dr. Thomas Donahue van de Universiteit van Michigan, die de afgelopen jaren de leiding had van het Pionier-project. "Hoewel er geen bewijs voorhanden is waaruit duidelijk blijkt dat er op Venus oceanen zijn geweest, maken de nieuwe gegevens dit wel heel aannemelijk", aldus Donahue. Hij acht het heel goed mogelijk dat er primitieve vormen van leven op Venus hebben bestaan. "Het is zeer waarschijnlijk dat Venus gedurende een periode van een miljard jaar met water was bedekt. In het geval van de aarde was dat genoeg om er leven tot ontwikkeling te brengen. Analoog aan de aarde zou het mogelijk zijn dat op Venus ook primitieve levensvormen tot ontwikkeling zijn gekomen", meent Donahue.

Het water op de planeet Venus, die zich veel dichter bij de zon bevindt dan de aarde, is volgens Donahue al circa drie miljard jaar geleden verdwenen doordat de zon feller werd, waardoor het water verdampte.

Het ruimtevaartuig Pionier werd in 1978 gelanceerd. Op 8 oktober vorig jaar drong de Pionier de dichte dampkring van Venus binnen en wist op 129 kilometer afstand van de planeet te geraken. Hierna smolt het ruimteschip en viel het in delen uiteen. Met de gehele missie was 350 miljoen gulden gemoeid.

Wetenschappers stuiten op grens voorspelbaarheid

Meten niet altijd weten

Veel wetenschappers houden zich bezig met het voorspellen van het gedrag van natuurlijke en economische processen. Sinds enkele jaren worden ook niet-lineaire (chaotische) processen bestudeerd. In deze processen kan één heel kleine verandering di loop en de uitkomst van een proces totaal veranderen. Zo'n 160 wetenschappers uit een groot aantal landen kwam onlangs in het kader van het 75-jarig bestaan van de Landbouwuniversiteit van Wageningen bijeen om te praten over de grenzen aan voorspelbaarheid.

Het weer, de gevolgen van een broeikaseffect voor het klimaat, het verloop van een mazelen-epidemie en economische ontwikkelingen zijn allemaal voorbeelden, waarbij met behulp van modellen wordt geprobeerd op toekomstige zaken vooruit te lopen. Ongeveer twintig jaar geleden werd duidelijk dat weetbaarheid fundamenteel begrensd kan zijn. Voor veel wetenschappers kwam deze ontdekking als een schok, vooral toen bleek dat ook zeer eenvoudige systemen onvoorspelbaar gedrag kunnen vertonen. Meten betekent sindsdien niet meer altijd weten. Bij chaotische systemen kunnen kleine afwijkingen in de aanvangssituatie het eindbeeld volkomen veranderen. Na een periode van aanzienlijke vooruitgang, veroorzaakt door de verfijning van modellen en het gebruik van snelle computersystemen, worden onderzoekers tegenwoordig steeds vaker geconfronteerd met de grenzen aan de voorspelbaarheid. Prof. dr. J. Grasman, hoogleraar bij de vakgroep Wiskunde van de Landbouwuniversiteit Wageningen: "Het gaat om vergelijkingen van processen, waarin we nieuw gedrag hebben ontdekt: onregelmatigheid, chaos. Vroeger gooiden we dit soort resultaten weg. We zochten alleen naar regelmaat. De ogenschijnlijke regelmaat van mazelen-epidemieën zijn daar een goed voorbeeld van. Het ene jaar is er een kleine mazelenpiek, het andere jaar een grotere. Maar soms heb je twee jaar een grote piek, dan weer een jaar zonder piek. Is dat nu willekeur - toeval - of is dat toch deterministisch te beschrijven?"

"Willekeur is als een dobbelsteen, je weet nooit hoe die rolt. Chaos echter is een deterministisch proces, oorzaken en gevolgen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Mazelen-epidemieën zijn aantoonbaar chaotisch, dus helemaal deterministisch. Dan zou je denken dat de epidemieën ook voorspelbaar zijn. Maar dat is weer het essentiële van chaos: er is een grens aan de voorspelbaarheid. Bij mazelen kun je ongeveer tien jaar vooruit epidemieën voorspellen. Daarna is het theoretisch niet meer mogelijk".

MILIEU-PROBLEMEN

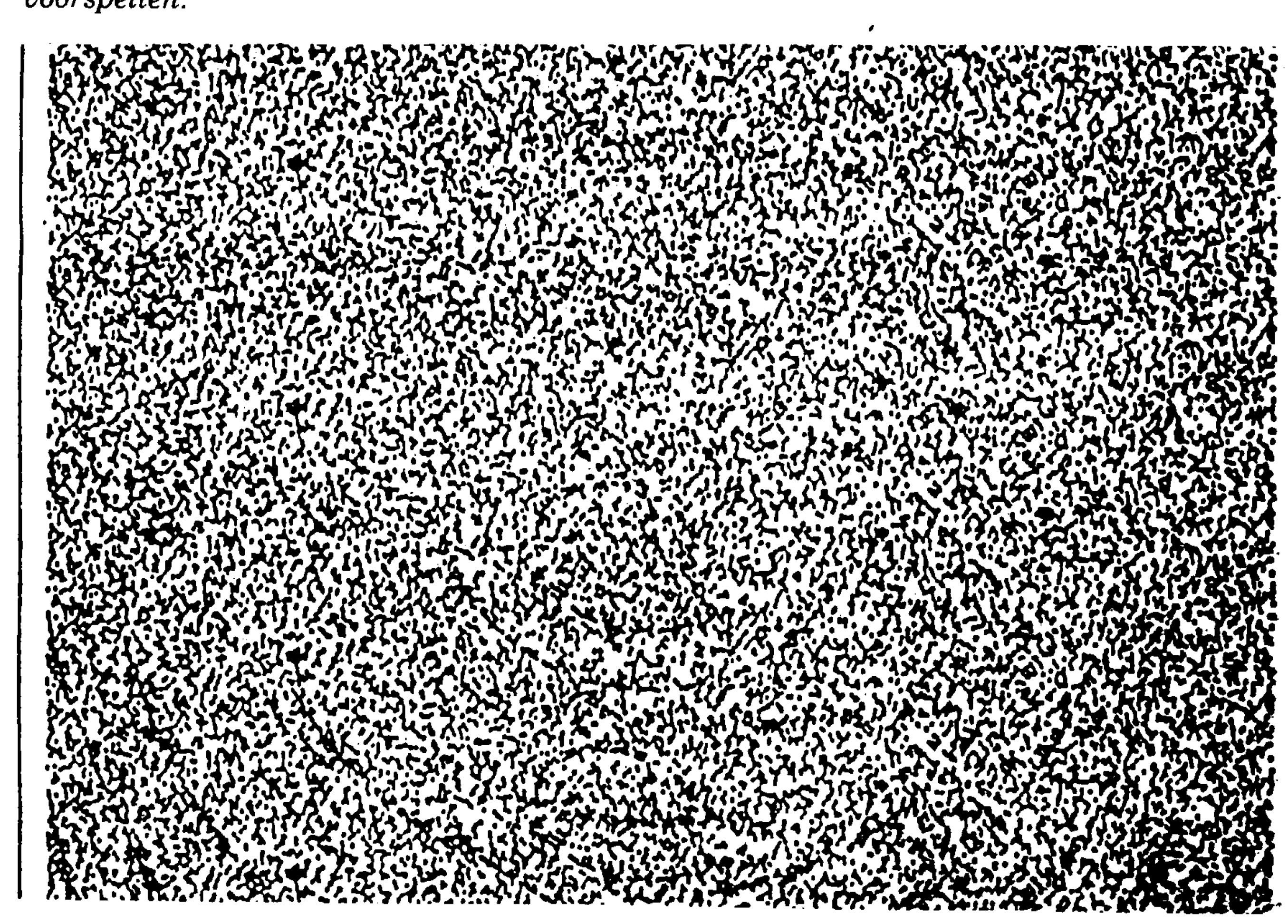
Prof. Grasman: "Normaal heb je met tien of twintig vergelijkingen een systeem aardig in je vingers. Maar als je milieu-problemen wil gaan beschrijven, zit je al gauw in de honderden vergelijkingen. Bovendien heb je geen idee van de waarden. Je zit dus met een proces met ontzettend veel onzekerheden, waardoor je het nauwelijks fatsoenlijk kunt beschrijven".

"Je wilt bijvoorbeeld weten waar alle geproduceerde CO_2 blijft, wat daarvan weer de gevolgen zijn. We weten iets van dat proces, kwantitatief weten we heel weinig. Toch vragen bijvoorbeeld beleidsmakers: voorspel eens met hoeveel graden over zoveel jaar de temperatuur gaat stijgen. Eigenlijk doe je dan maar wat. Je prikt een waarde hier, een waarde daar, je varieert de parameters, je kijkt of het een beetje realistisch is met de gegevens die je al hebt en je kijkt wat er van komt".

Wat heb je er nu aan om desondanks chaotische processen te bestuderen?

Prof. Grasman: "Als je het net ietsje beter weet dan een ander, ben je *in business*".

De chaos in beeld. Wie deze afbeelding vlak voor zijn neus houdt, er zonder te knipperen met 'slappe ogen' naar staart, vervolgens heel langzaam de afbeelding van zich af beweegt en daar rustig alle tijd voor neemt, ziet plotseling tussen de twintig en veertig centimeter afstand een drie-dimensionaal beeld met verrassende dieptewerking ontstaan. Dit grafisch grapje heeft eigenlijk niets met chaos te maken, maar of iedereen de verborgen vorm ontdekt, is niet te voorspellen.

Sterrenkundigen overweldigd door resultaten met Iras

= door ANP-verslaggever Carel Wiemers =

Op het moment dat prof. Dr. H. Habing in de vroege avond van dinsdag 26 januari 1983 op de donkere vlakte van de Amerikaanse lanceerbasis Western Test Range bij Lompoc in Californië met spanning de lancering van de Nederlandse wetenschappelijke satelliet Iras gadesloeg, voorzag hij beslist niet dat hij nu, tien jaar later, nog volop met het project bezig zou zijn. De satelliet, die in de tien maanden na de lancering de sterrenhemel nauwkeurig in kaart bracht, leverde volgens Habing veel meer materiaal op dan sterrenkundigen hadden durven hopen.

De Iras, die van een hoogte van 900 kilometer alle infraroodbronnen aan het firmament moest opsporen, voerde haar taak destijds vlekkeloos uit. De Leidse hoogleraar, die de wetenschappelijke leiding over het project heeft, kan met tevredenheid terugkijken op deze voor astronomen historische onderneming, die vele jaren van voorbereiding vergde en nu de sterrenkundigen nog steeds volop werk verschaft. "In wetenschappelijk opzicht is het Iras-project een buitengewoon succes", zegt Habing. De resultaten van de expeditie in de ruimte zijn dan ook niet gering.

CATALOGUS

Met voldoening laat de aan het Huygenslaboratorium in Leiden verbonden hoogleraar het produkt van de hemelbespeider zien: een zesdelige catalogus met de exacte gegevens van 130.000 door Iras in kaart gebrachte sterren, 50.000 stof- en gaswolken die de ruimte vullen, 20.000 sterrenstelsels en 40.000 andere nog te identificeren objecten in het heelal.

De voor het grootste gedeelte in Nederland ontworpen en gebouwde satelliet bracht voor de astronomen vele verrassingen. De verzamelde gegevens die nog lang niet allemaal zijn uitgewerkt, hebben volgens professor Habing meer in petto.

In de betrekkelijk korte tijd dat de Iras functioneerde, werden onder meer tal van nieuwe melkwegstelsels en zelfs een zestal nieuwe kometen ontdekt. Ook in ons eigen melkwegstelsel verschafte de satelliet een beter inzicht. Een voor de astronomen verrassende ontdekking vormden de groepen van honderdduizend tot een miljoen oude sterren in de melkweg. Nieuw zicht bracht Iras ook op de 2,5 miljoen lichtjaar van ons af gelegen andromedanevel, een stelsel met 100 miljard sterren.

ONTDEKKINGEN

"Het einde van de speurtocht is echter nog niet in zicht", vervolgt Habing. "Nog steeds leveren de in tien maanden verzamelde gegevens nieuwe ontdekkingen op. We zullen zeker nog enkele jaren werk hebben voordat alle gegevens geanalyseerd zijn."

Aanvankelijk hield de hoogleraar er rekening mee dat het project de astronomen vijf tot zes jaar werk zou verschaffen. Er zijn nu al tien jaar verstreken met het bestuderen van de op magneetbanden opgeslagen en in de catalogi neergelegde gegevens. Maar het werk is ondanks de intensieve arbeid van astronomen in allerlei landen nog steeds niet af.

De Iras had, zo vertelt Habing, destijds een "onverwacht hoge produktie". De satelliet stuurde dagelijks 900.000 gegevensbestanddelen naar de aarde. Per dag registreerde de kunstmaan 10.000 infraroodbronnen in het heelal. "Het was bijna niet meer te verwerken." De onderzoekers werken onverdroten door. Na minstens 500 artikelen in de vier belangrijkste wetenschappelijk tijdschriften verschijnen elke maand nog publikaties over de oogst van Iras, zegt Habing. Alleen in Nederland al zijn tot nu toe 22 proefschriften met de Iras als onderwerp verschenen en er zijn nog minstens vijf in de maak.

Rondom Rembrandt

Museum **Het Rembrandthuis** in Amsterdam heeft drie schilderijen in langdurige bruikleen gekregen. De werken zijn van 'pre-Rembrandtist' Jan Pynas *(De verstoting van Hagar)*, Govert Flinck *(Oude man met stok)* en Ferdinand Bol *(Christus verschijnt aan Maria Magdalena)* en worden door het museum als belangrijke stukken omschreven.

De aanwinsten hebben een plaats gekregen op de tentoonstelling *Rondom Rembrandt* die tot en met 6 maart duurt.

Hans Els wil jongerencultuur bevorderen

Jeugd zonder toekomstperspectief

= door Dennis Pikero =

Hans Els is jong en streeft naar een ideaal: De Curaçaose jongeren organiseren of tenminste hun belangstelling aanwakkeren voor participatie in maatschappelijke organisaties. Hij is de mening toegedaan dat op Curaçao de jongeren worden verwaarloosd en het ook moeilijk hebben. Els, die in Otrobanda opgroeide, vreest dat de jeugd in een uitzichtloze situatie terecht zal komen als het op deze manier doorgaat. Lloyd, een fictieve naam voor een jongen die een uiterst marginaal bestaan leidt in datzelfde Otrobanda, kijkt al tegen die uitzichtloze toekomst aan. Hij slentert rond in de buurt van Mundo Nobo en woont — samen met zeven andere lotgenoten — onder onmenselijke omstandigheden in een bouwvallig kraakpand, het voormalige Quarantaine-gebouw, in de volksmond beter bekend als 'De Soos'.

Hans Els is 29 jaar oud en voorzitter van Hubentut Demokrátiko, de jeugdafdeling van de Democratische Partij. Hij werd vorige week zaterdag tijdens een buitengewoon assemblée van zijn partij officieel geïnstalleerd. Els is werkzaam bij het Algemeen Pensioenfonds Nederlandse Antillen (APNA) en is nauw betrokken bij de adviesgroep Cactus. Deze organisatie geeft advies en verricht wetenschappelijk onderzoek op sociaal gebied op het eiland, waarbij jongeren centraal staan. Els wil veel meer kwijt dan alleen jeugdproblemen, in het interview op zijn kantoor op de derde verdieping aan de Schouwburgweg. Hij heeft het over de staatkundige structuur, de toekomstconferentie, de economie, maar komt tenslotte toch weer terecht bij de jongeren.

HANS ELS

... aandacht voor de jeugd...

ISOLEMENT

Het geval van Lloyd is een schoolvoorbeeld van het isolement waarin veel jongeren op Curaçao min of meer gedwongen terecht raken. Het standbeeld van Willem de Zwijger, in het zijtuintje van het Curaçaosch Museum, staat heel toepasselijk met de rug naar het Quarantaine-gebouw. Niet alleen de naam 'De Zwijger' — die in dit geval niet eens die richting op wil kijken — maar ook de naam die het monumentaal gebouw aan de Quarantaineweg draagt, blijken zeer van toepassing op de samenleving die de minderbedeelden wegmoffelt en er niet over wil praten.

De eerste impressie die iemand krijgt bij het betreden van het drieverdiepingen hoog Soos-gebouw, is dat het gebruikt wordt als vuilstortplaats. Een weg banen door dat vuil kan slechts door de opgehoopte rommel opzij te schuiven. Een tweede indruk die de bezoeker krijgt, is dat er niemand in deze gore en inhumane onstandigheden kan wonen. Toch is dat zo. In een kleine hal, tussen een zijdeur en een trap die naar de tweede verdieping leidt, ligt een jongen op een matras. Hij beweegt niet en kijkt met een oog — zijn rechterarm bedekt een deel van zijn gezicht — naar de binnenkomende gasten. Hij groet, maar blijft in dezelfde positie liggen.

JEUGDWERK

Aan Otrobanda en Mundo Nobo, waar vele bekende persoonlijkheden op Curaçao zijn geboren, heeft Els leuke herinneringen. Op 18-jarige leeftijd begon hij samen met vijf andere leeftijdgenoten in het jeugdwerk als leiders in een parochiale groep. De sociale en parochiale activiteiten die de groep voor de jongeren van ondermeer Mundo Nobo organiseerde, concentreerden zich in het buurtcentrum of in de omgeving van de kerk van Coromoto (Charo). Vandaar dat godsdienst een speciale plaats inneemt in het denken en handelen van Els. Hij is de mening toegedaan dat de kerk dichterbij de samenleving moet staan en dan als middelpunt. Hij heeft veel respect voor pater Amado Römer die een waardevolle bijdrage heeft geleverd aan de bewustwording van diezelfde samenleving. Vooral in Otrobanda. Els vindt dat pater Römer dan ook recht van spreken heeft, als hij, zoals onlangs bij de viering van de Dag van de Arbeid fel van leer trekt tegen de instanties die geen rekening houden met de werkende klasse.

Door de parochiale groepering, waar Els 12 jaar geleden deel van uitmaakte, werd de belangstelling van Els aangewakkerd voor andere activiteiten op organisatorisch vlak. Spoedig bleek echter dat de meeste van zijn leeftijdgenoten helemaal niet geïnteresseerd zijn in leidinggevende functies bij maatschappelijke organisaties.

Els weet waaraan dat te wijten is: "Ik moet eerlijk zijn en ook een hand in eigen boezem steken als aktief lid van een politieke partij. De diverse overheden hebben nooit echt aandacht besteed aan de jongeren. Tot nu toe is er geen echt jeugdbeleidsplan opgesteld en uitgewerkt. Hetzelfde geldt min of meer voor een sociaal beleidsplan."

Hij geeft niet alleen de overheden de schuld, maar ook de ouders en 'opvoeders' krijgen een veeg uit de pan. "Het milieu waarin je opgroeit, bepaalt voor een groot gedeelte wat er in de toekomst van je terecht komt. De opvoeding begint thuis en de ouders moeten een stimulans zijn voor de kinderen en moeten hen begeleiden en sturen. Leerkrachten, leiders van jeugdbewegingen enzovoorts moeten de jeugd goed kunnen opvangen. In al deze gevallen is een goede communicatie en een vertrouwensbasis noodzakelijk voor de vorming van de jongeren."

DE SOOS

Lloyd, die zich op de tweede verdieping van zijn 'kantoor' bevindt, vraagt luidkeels wat er daar beneden gebeurt (hij hoort stemmen). Hij geeft Els min of meer gelijk. Hij klopt al jaren aan bij hulpverlenende instanties. Op het moment, is hij opgelucht: zijn 'muhé' (vriendin) heeft eindelijk 'plaatsing' gekregen. De vakterm voor het toewijzen van woonruimte.

De tweede verdieping van het Quarantainegebouw oogt een tikje schoner dan de begane grond, maar voldoet gezien de viezigheid geenszins aan de criteria voor een menswaardig onderkomen. De muren, lichtbruin gekalkt, zien er vies uit op vele plaatsen brokkelt het kalklaagje er af. Lloyd's vriendin woonde eerst samen met hem. Hij woonde met haar wat verderop in een schoolgebouw en niet in de smerige 'Soos'. Het meisje raakte zwanger en moest om te bevallen naar het ziekenhuis. Na van het kastje naar de muur te zijn gestuurd en nadat hulpverleners een kijkje waren komen nemen naar de 'woning' aan de Quarantaineweg, kreeg het meisje eindelijk uitzicht op een beter onderkomen.

Foto Ken Wong

...wonen in 'De Soos': uitzichtloze toekomst?...

Lloyd is zeer praatlustig en blijkt ook niet dom te zijn. Hij vat het kort samen: "De samenleving is gecorrumpeerd. De overheid doet niets voor ons. Wij zijn allemaal verloren." Hij zit op een emmertje en leunt met zijn rug tegen de muur.

Els is zich ervan bewust dat niet alleen Otrobanda met problemen van sociale aard kampt, die door werken op de jongeren. Hij somt onder andere Wishi, Marchena, Muizenberg, Bonam en Brievengat op, wijken die ook grote werkloosheid onder de jongeren kennen. "Als jongere is het zeer fustrerend geen werk te kunnen vinden of niet naar school te kunnen. Er zijn jongeren die vroegtijdig de school verlaten om thuis te helpen, of anderen die, doordat de ouders het schoolgeld niet kunnen betalen, thuis moeten blijven zitten."

JONGERENCULTUUR

Door de verwaarlozing van de jeugd houden de jongeren zich weinig of helemaal niet bezig met sociale en/of politieke activiteiten, meent Els.

"Kijk maar eens naar de politieke partijen op Curaçao. Welke hebben zoals de DP een echte jeugdafdeling die zich echt bezig houdt met de jongerenproblematiek? Er is gewoon geen levende 'jongerencultuur' bij de politieke partijen. Als er over jongeren gesproken wordt, dan zijn het de oud-gedienden die de boventoon voeren en het laatste woord hebben. Dat moet worden doorbroken om echte veranderingen door te kunnen voeren in onze samenleving."

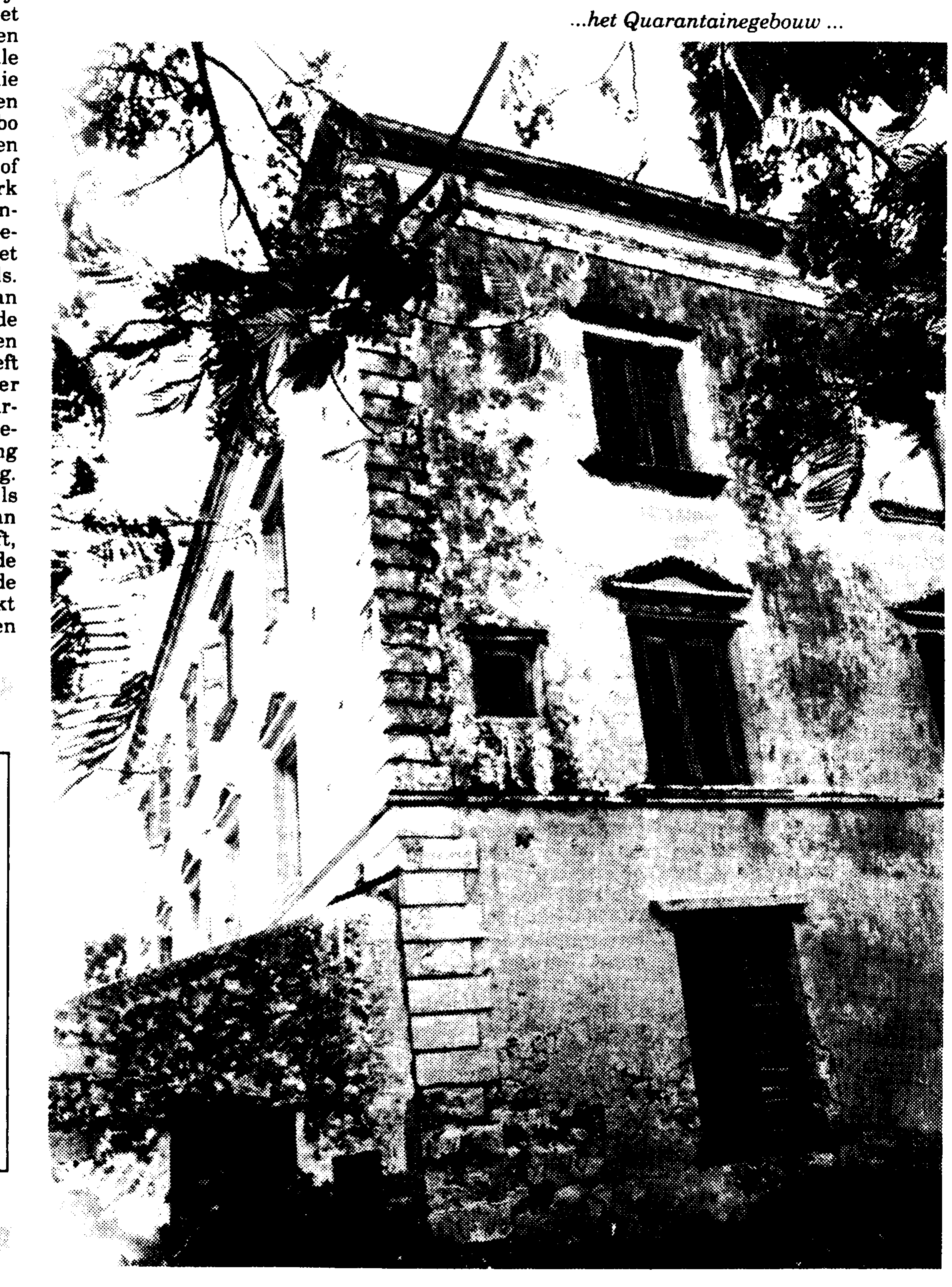
Els vindt dat de jongeren een duidelijker toekomstperspectief moet worden aangeboden, waarbij er uitzicht is op degelijk onderwijs en werk. Hij heeft een macro-economisch plan ontwikkeld, waarbij de jongeren door betere scholing eerder aan de bak komen.

Aan de andere kant bepleit hij ook een grotere inbreng van jongeren zelf in de maatschappelijke discussies. "Wij moeten onze stem meer laten horen, en zelf streven naar het hoogste doel. Ik zit in de politiek, omdat ik vind dat daar veranderingen kunnen worden aangebracht. Bijvoorbeeld in de mentaliteit en handelwijze van zowel de jongeren, ouderen in de partij en in het bestuur".

In het Quaraintainegebouw begeeft de jongen die beneden sliep zich naar de tweede verdieping. Hij blijkt de toekomst minder rooskleurig in te zien dan Lloyd en wil niet aankloppen bij hulpverlenende instanties. "Dat hoeft niet. Hier heb je de kans om te laten horen wat je op je lever hebt," zegt Lloyd die hem aan de praat wil krijgen en zijn verhaal in de krant wil zien. Maar de jongen is niet geïnteresseerd en gunt ons geen blik meer. Hij staart naar boven, door een groot gat in het plafond.

"Hey, Hatiano," roept hij, "waarom maak je zo'n lawaai daarboven". Hij praat tegen een onzichtbare bewoner van driehoog. Bij het verlaten van het pand, spreekt Lloyd nog de hoop uit dat de desbetreffende instanties nu eindelijk eens een kijkje komen nemen naar hoe zij hier moeten leven. Dat is zijn toekomstperspectief...

...het Quarantainegebouw ...

Ierse parlement wil homoseksualiteit toestaan

DOOR homoseksualiteit niet langer strafbaar te stellen, staat het parlement van Ierland op het punt een revolutie te veroorzaken in het oer-katholieke en behoudende land. Het parlement accepteerde deze week de wet die homoseksualiteit toestaat. Het wetsvoorstel moet nog door enkele comité's worden goedgekeurd maar zal gezien de ruime meerderheid voor de regeringscoalitie naar verwachting niet op problemen stuiten.

Volgens een wet uit de vorige eeuw, die weinig meer wordt toegepast, hangt mensen die in Ierland homoseksuele handelingen begaan, levenslange gevangenisstraf boven het hoofd. Het parlement heeft zich bij de intrekking van de strafbaarheid, niet laat weerhouden door protesten van de kerkelijke hierarchie en opiniepeilingen.

Scheidend rector-magnificus dr. Valdemar Marcha

"Je kunt niet genoeg in vorming van jong talent investeren"

= door Jeannette van Ditzhuijzen =

"Een groot probleem op de Antillen is dat er altijd water bij de wijn wordt gedaan. *Nee* is nooit *nee* en *ja* is nooit *ja*. Dat is de cultuur, nooit strakke lijnen trekken". De vertrekkende rector magnificus van de UNA, Valdemar Marcha, kijkt terug op de studentenacties van vorige maand. Hoewel er met de studenten duidelijke afspraken over de drempelregeling waren gemaakt, dachten zij dat het zo'n vaart wel niet zou lopen. Die vaart bleek het dit keer echter wel te lopen. "Als je kwaliteit wilt waarborgen moet je lijnen trekken, dan is je nee ook daadwerkelijk nee", zegt Marcha. En kwaliteit wil hij: goed onderwijs, onderzoek gericht op lokale problemen, en de UNA als distributiecentrum van kennis. Zijn opvolger, Elmer Joubert, mag zijn werk voortzetten. Marcha gaat zich een jaartje in de Nederlandse onderzoekswereld onderdompelen.

Bent u tevreden over de afgelopen vijf jaar, waarin u rector magnificus van de UNA bent geweest?

"Oh ja, dat wel. In die zin dat ik heb kunnen constateren dat de universiteit zich heeft geprofileerd in de gemeenschap. De UNA is een intellectueel centrum van en voor de bevolking en het is op weg een cultureel centrum te worden. Ik heb het dan niet alleen over de vorming van de reguliere studenten, maar ook over de vorming van de gemeenschap via lezingen en symposia.

Een ander punt waar ik tevreden over ben is de bruggen die we geslagen hebben naar bepaalde sectoren. Het bedrijfsleven bij voorbeeld, waarmee we samenwerkingsvormen hebben gesloten, de vakbonden waarmee we symposia en lezingen hebben georganiseerd.

En internationaal hebben we de contacten uitgebreid. Met de regio, de *Universidad Bolivar*, de *University of the West Indies*, maar ook stevige relaties met Eindhoven, Delft, Twente, de Erasmus Universiteit en Groningen. Van de faciliteiten van die universiteiten kunnen we allemaal gebruik maken, en dat gebeurt ook. Daarnaast hebben we ook goede contacten met, Israël. Om dat allemaal te kunnen bereiken, moet je als universiteit geloofwaardig zijn. Ik ben er trots op dat we dat zijn".

U noemt samenwerkingsverbanden met het bedrijfsleven. Bent u voor financiële verzelfstandiging van de universiteit?

"Ja zeker".

Bent u dan niet bang voor verlies van de onafhankelijkheid?

"Dat hangt af van de overeenkomst die je sluit. Je moet ervoor waken dat je geloofwaardigheid niet in de knel komt. Als je je door het bedrijfsleven bij voorbeeld laat influisteren hoe een door de UNA gehouden opinieonderzoek moet aflopen, dan komen ze de volgende keer niet meer naar je toe. Dan raak je die geloofwaardigheid vanzelf kwijt, zeker in deze kleine gemeenschap, waar iedereen elkaar kent".

U wilt de universiteit op een hoger plan brengen. Zou er dan niet wat meer aan onderzoek moeten worden gedaan? In het Beleidsplan van de UNA staat dat er geen onderzoeksbeleid is en de Sociaal Economische Faculteit (SEF) noemt de onderzoeksoutput aan de lage kant.

"In de tijd dat ik rector was hebben we twee promoties gehad en daarnaast werkt een aantal docenten aan een promotie. Dat is niet veel, maar onderzoek is niet gemakkelijk op de UNA. De drie faculteiten hebben een te kleine staf. Die wordt ook nog eens betrokken bij een groot aantal taken. De docenten moeten onderwijs verzorgen, bestuurlijke functies uitoefenen en daarnaast bekleden velen ook nog maatschappelijke functies. Dan is er bijna geen tijd over voor onderzoek. Verder ontbreekt het de UNA ook aan een onderzoekstraditie. Neem nou bij voorbeeld de Technische Faculteit (TF), die is ontstaan uit een HTS. Daar kent men die traditie niet.

De vraag is ook, waar willen we naar toe? We willen goed onderwijs, en zoveel mogelijk onderzoek gericht op de lokale problematiek. We hoeven geen pretenties te hebben dat we *basic research* doen. Ons onderzoekswerk hoeft niet opgeslagen te worden in de bibliotheek, het moet juist heel relevant zijn".

Wat heeft u gedaan om dat goede onderwijs te waarborgen?

"In feite ligt de hele verantwoordelijkheid voor onderwijs en onderzoek bij de afzonderlijke faculteiten. Die zijn vrij autonoom, daar komt een rector heel moeilijk tussen. Kwaliteit van het onderwijs is een zaak voor de faculteiten zelf. De rector heeft veeleer een coördinerende en/ of faciliterende taak.

Een goede waarborg is ook de visitatiecommissies die we hier hebben gehad. Die hebben de knelpunten aangegeven en aanbevelingen gedaan. Naar aanleiding daarvan is een programma opgesteld en daar wordt nu systematisch aan gewerkt".

DR. VALDEMAR MARCHA *Foto Ken Wong*

...faculteiten zijn autonoom...

De studenten hadden juist kritiek op de kwaliteit van het onderwijs, daar zou men op de UNA niet aan werken.

"Hun kritiek was deels gerechtvaardigd, maar niet op dit punt. Ik geloof dat het grote probleem voor hen de drempelregeling was. Die was tevoren duidelijk met de studenten doorgesproken, maar ze dachten dat het wel mee zou vallen als puntje bij paaltje kwam. Dat is nu eenmaal de cultuur hier. Niet alleen op de UNA, overal op de Antillen".

Bent u bezorgd over de kritiek die de studenten van de SEF en de TF onlangs op onder andere deze regeling uitten?

"Ergens ben ik blij dat de studenten mondiger zijn geworden. Het zijn belangrijke klanten, zonder hen kunnen we de zaak opdoeken. Het is belangrijk te weten wat de klant wil.

Aan de andere kant maak ik me zorgen om de manier waarop de uitbarsting plaatsvond, vooral in het begin. Maar de feiten liggen op tafel en het is nu aan ons - en daarmee bedoel ik de hele UNA, inclusief de studenten - om de knelpunten weg te halen".

Wat vindt u van de bemoeienis van de minister van Onderwijs met deze acties?

"Eigenlijk zijn de studenten naar de minister gestapt. Die heeft ons benaderd voor uitleg over deze kwestie. Die hebben we gegeven. Ik heb er geen probleem mee om de minister tekst en uitleg te geven, maar wij denken dat de problemen binnen de UNA opgelost hadden kunnen worden".

De universiteit is gebonden aan de overheid...

"Ja, maar die gebondenheid ervaren we als iets dat in bepaalde opzichten eigenlijk anders zou moeten. Het is mijn persoonlijke wens dat ons personeelsbeleid voor het wetenschappelijk personeel wordt losgekoppeld van de overheid. Bij een eigen beleid kunnen we zelf mensen aannemen.

We hebben nu grote moeite om wetenschappelijk personeel vast te houden; de betaling, gekoppeld aan de overheidsschalen, is absoluut onvoldoende. Bij de SEF kunnen we om die reden bij voorbeeld geen registeraccountants aannemen, dus hebben we parttimers.

Die parttimers zijn weer een probleem voor de studenten. De hoofdbetrekking van een deeltijddocent krijgt de meeste aandacht en bovendien is zo iemand ook maar een beperkt aantal uren tot de beschikking van de studenten. Bij een eigen personeelsbeleid denk ik dat we het probleem toch beter het hoofd kunnen bieden".

Is de Antillianisering van de universiteit mede om die reden mislukt?

"Ja, eigenlijk wel. We komen moeilijk aan bepaalde specialisten. Die verdienen immers meer bij het bedrijfsleven".

Zijn omgekeerd bijbaantjes van fulltime docenten aanvaardbaar?

"Ja, waarom niet? Ik weet niet wat je ermee zou winnen, wanneer je dat zou gaan verbieden. Wat iemand in zijn vrije tijd doet is zijn probleem".

Voor veel studenten is de UNA eigenlijk een soort tweede keuze. De wet op de studiefinanciering heeft de trek naar Nederland vergroot. Wat heeft u eraan gedaan om de Antilliaanse studenten naar de UNA te krijgen?

"Ah, dat is een lekker onderwerp. Kijk, de UNA moet drie keer concurreren. Tegen de *well established universities* in Europa; tegen de vlucht van de Curaçaose jeugd, die eindelijk wel eens weg wil van het eiland en tegen de vlucht voor de sociale controle, die de student hier boven het hoofd hangt.

Wat hebben wij eraan gedaan? We zijn de middelbare scholen gaan bezoeken en we hebben bijeenkomsten georganiseerd op de UNA; voor leerlingen en decanen. Daar hebben we hen gewezen op de mogelijkheden om via de UNA aan een goede baan te komen of verder te studeren in de Verenigde Staten, Europa of Zuid-Amerika.

De voordelen van een studie aan de UNA zijn groot. Ik heb gehoord dat meer dan 90 procent van de Antilliaanse studenten in het buitenland struikelt het eerste jaar. Als ze hier falen, dan gebeurt dat in een bekende omgeving, je kunt nog bijsturen. In Nederland staan ze letterlijk en figuurlijk in de kou. Studenten die eerst hier studeren en voor hun vervolgopleiding naar het buitenland gaan, hebben zich hier al waar kunnen maken. Een afgestudeerde van ons heeft nog nooit gefaald in Nederland. En verder zijn ze een stuk ouder als ze later doorstuderen in het buitenland. Daardoor kunnen ze beter gebruik maken van de faciliteiten die hun daar geboden worden.

Ook voor de ouders is het prettig. De studenten kunnen naar de campus, waardoor ze toch die vrijheid hebben, maar als er iets misgaat, kunnen de ouders hun kinderen bijstaan.

Het heeft echt grote voordelen om hier te studeren. Laat de meisjes eerst maar vrouw worden en de jongens man. Als ze dan eenmaal intellectueel geschoold zijn, kunnen ze de wereld in. Daarmee voorkom je ook die gespletenheid: de geest wordt gevormd door de Nederlandse wetenschap, terwijl het temperament Caribisch/Antilliaans blijft".

Zit dat idee ook achter het plan voor een Instituut voor Propaedeutisch Onderwijs?

"Ja, er struikelen zoveel Antillianen; als je kunt zorgen dat dat minder gebeurt, dat er minder misère is, dan moet je dat toch doen? Zo'n instituut zou afspraken met bepaalde Nederlandse instellingen kunnen maken over een propaedeutisch jaar hier in plaats van in Nederland. Bij voorbeeld voor de talen; er moet nog bestudeerd worden hoe dat precies ingevuld wordt.

Uiteraard moet het voor de leerlingen wel aantrekkelijk zijn. Als ze er een jaar mee verliezen, nemen ze liever het risico en kiezen direct voor een studie in Nederland".

In de Amigoe van vorige week zegt u dat de kosten van uitvoering van het Beleidsplan voor de UNA 22 miljoen gulden bedragen. Maar dat zijn alleen de bouwkosten. Jaarlijks komen daar nog tonnen aan onder andere salaris en exploitatiekosten bij. Hoe zit dat?

"U heeft gelijk, dat klopt. Maar ik blijf bij wat ik eerder zei. Als je het goed wilt doen moet je het zo doen. Ik denk, en dat blijkt ook wel uit de gesprekken, dat de Nederlandse overheid zelf wil dat wij een eigen kader creëren. Dat is niet goedkoop. Maar je moet het zien als een investering in de toekomst van het land.

Alles wat gedaan wordt, gebeurt door mensen. Hoe beter je die vormt, hoe beter je produkt wordt. Je kunt niet genoeg investeren in de vorming van je talent".

In het Beleidsplan wordt regelmatig uitgegaan van financiering door het KabNA. Denkt u dat dat nog gebeurt, nu ze net hebben aangekondigd te willen stoppen met de technische bijstand voor de UNA?

"Ik kan me niet voorstellen dat de Nederlandse autoriteiten terugkomen op de gedane toezeggingen en de gecreëerde verwachtingen. Temeer daar Nederland aan dit Beleidsplan heeft meegewerkt en ervoor heeft betaald".

U gaat nu een jaar naar Nederland, wat gaat u daar doen?

"Ha, weer zo'n lekkere vraag. Ik ga me in Utrecht eindelijk eens op onderzoek storten. Ik ben in 1975 gepromoveerd op *industrial engineering & management*, sindsdien ben ik nooit meer goed wetenschappelijk bezig geweest. Dat heb ik eigenlijk altijd willen doen, maar als je dat goed wilt doen moet je je terugtrekken uit het bestuurlijke. Ik ga me nu lekker een jaar lang opsluiten, dan kom ik weer op dreef, ik wil me echt onderdompelen in de onderzoekswereld.

Mijn dissertatie ging over het beheren van hele grote bedrijven, de kwantitatieve kant daarvan. In Utrecht ga ik de andere kant bestuderen, de bedrijfscultuur. Waarom doen mensen de dingen die ze doen?

Na dit *sabattical year* kom ik weer terug op de UNA. Dan ga ik hier hetzelfde doen: onderzoek en onderwijs".

Leven als priester

Vervolg van pag. 1

plan het gezin het voornaamste object vormt".

Wat is de invloed van de godsdienstleraar op de jongeren?

"Hij heeft en beetje invloed. Maar je moet ervan uitgaan dat sommige leerlingen uit gezinnen komen waar de ouders niets aan de godsdienstige vorming doen. Dan is het geloof niet geent. Godsdienstlessen hebben niet zomaar zin, ze moeten gedragen worden door het gezin en de maatschappij. Ook de vorming van de leerkrachten als verantwoordelijke christelijke leiders op school is belangrijk. Als onderwijzers en leraren geen christelijke vorming gehad hebben en geen christelijk leven leiden is hun invloed minimaal. Er moet een voorbeeldfunctie uitgaan van het overtuigde christelijke leven van ouders, leerkrachten en leiders van de maatschappij. Als jongeren voortdurend geconfronteerd worden met corruptie en dergelijke is dat voor hun opvoeding fataal. Op politiek en sociaal gebied is het zo teleurstellend dat de mensen niet voldoende hun christelijke principes laten doordringen in hun werkzaamheden zodat je dat kunt zien. Het is goed als je bedenkt dat het christelijke principe niet een hobby is die los staat van de maatschappij, maar een functionele moraal moet zijn binnen de maatschappij: hulpvaardigheid, rechtvaardigheid en verantwoordelijkheid. Tenslotte gaat het om een menswaardige maatschappij".

Dit zijn niet algemeen menselijke waarden, niet speciaal christelijke waarden?

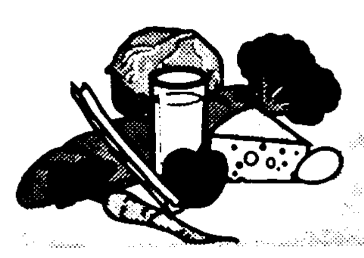
"Iedereen die niet alleen aan zichzelf denkt, maar die in het christelijke principe van menswaardige hulpvaardigheid, rechtvaardigheid en verantwoordlijkheid gelooft, al die mensen zitten op dezelfde basis. Elke goede godsdienst behoort op die basis te zitten. Waar nu de waarden en normen op een andere basis berusten die genoemde waarden niet omschrijven en waar men voor zichzelf wil leven, in egoisme en materialisme, heb je mensondermijnende krachten die de gelovige mens niet mag aanvaarden. De Christen laat zich in dit opzicht speciaal inspireren door Jezus Christus en zijn manier van leven en zijn verhaal zoals neergelegd in de Heilige Schrift".

Er bestaan dus ook goed christelijke joden, goed christelijke moslims, enz?

"Christen wil zeggen een goed en rechtvaardig mens zijn. In specialisatie vanuit het verhaal van Jezus. Voor mij is Jezus van Nazareth, die na zijn verrijzenis de titel Christus kreeg, op een unieke manier de inspiratiebron. Deze Jezus van Nazareth is voor mij de universele bron van geloof".

U bent nu 25 jaar priester. Hoe hebt u die jaren ervaren?

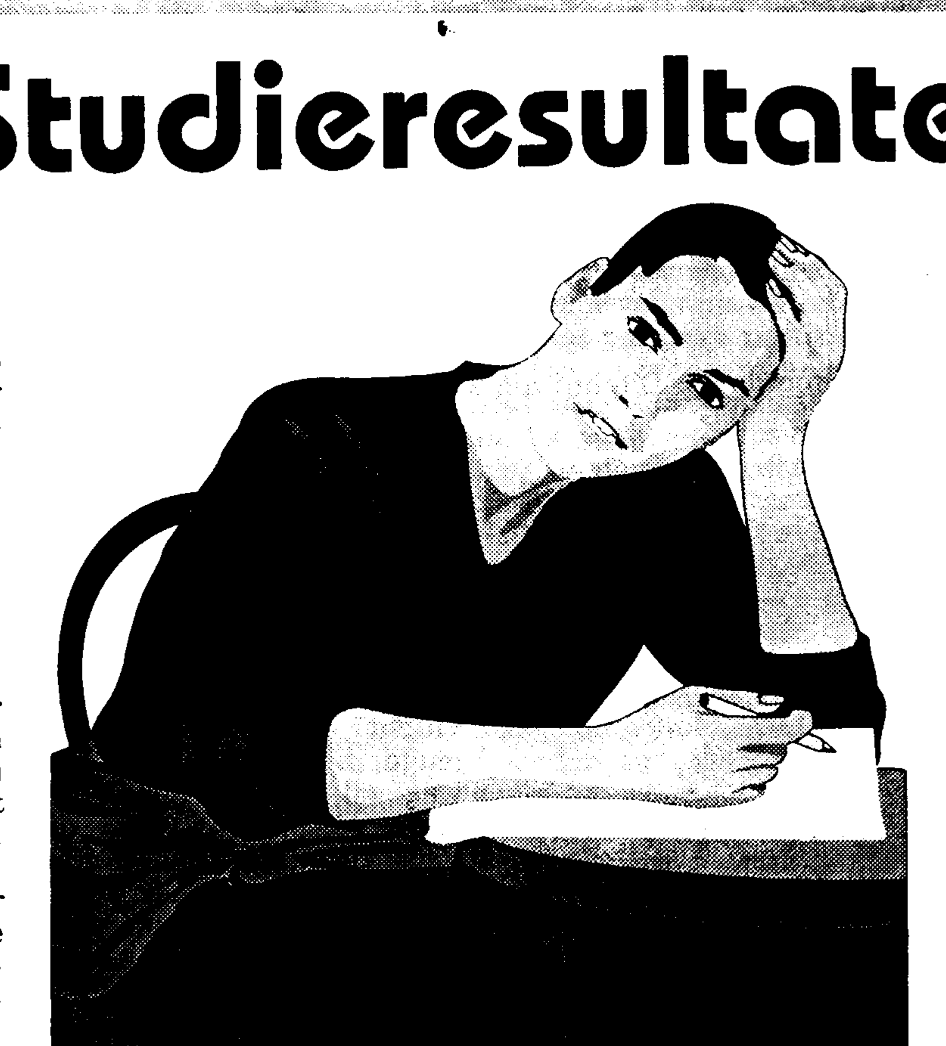
"Nog steeds, na 25 jaar, zou ik, als ik weer zou mogen kiezen, weer priester worden. Ik heb ervaren dat ik mijn medemensen met het geestelijk werk dat ik doe, het diepst kan raken voor welzijn en geluk. Ik heb in die jaren te maken gehad met honderden echtparen, met duizenden mensen in nood. Vooral door de charismatische beweging kwam men van alle kanten om raad te vragen in hulp en gebed. Het leven voor de medemens als priester geeft ondanks zijn offers, maar in de kracht van het geloof in den Heer, toch de mens het meest vrede en geluk voor zichzelf en anderen. Ik heb ook moeilijke jaren gehad, maar die moeilijkheden hebben nooit de overhand gekregen. Mijn idealen hebben steeds de boventoon gevoerd. Alle obstakels heb ik altijd gezien als obstakels die te overwinnen waren. Wie op deze manier voor de Heer gekozen heeft, zal alle obstakels overwinnen. Tenslotte is het kiezen voor de Heer en trouw blijven aan de Heer, aan die belofte een persoonlijke kwestie voor iedereen. Door die persoonlijke kwestie kan ik geen oordeel vellen over anderen die op een andere manier zich verwezenlijkt hebben. Ik voel me tevreden en zou bijvoorbeeld niet willen trouwen. Wat de diepste oorzaken voor ons geloof en onze keuze zijn, daar hebben wij geen duidelijk zicht op. Er is geen eenduidige formule voor dit ervaren. Ieder ervaart het op zijn eigen manier, een ander kan best een andere formule hebben. Voor mij is het zo".

Natuurlijk beter worden

Rudolf de Wit

Studieresultaten

De studieresultaten zijn bekend en over het algemeen zijn deze resultaten niet om over naar huis te schrijven, erger nog — om het echt op z'n Nederlands uit te drukken — het is huilen met de pet op, licht uit, das om en deur dicht! Als student vraag je jezelf nu af: 'waarom had ik dit niet anders aangepakt?', wat heeft mij ertoe gedwongen om zo weinig te doen aan de studie?'. Als ouder vraag je je af: 'waar ben ik fout gegaan?', waarom heb ik niet eerder ingegrepen?' Sommige slimmeriken geven direct de schuld aan een ander: 'het is de leraar, het onderwijssysteem, de spanningen in de buurt, thuis en zelfs vrienden en vriendinnen.' Zelden zal je horen: 'het is mijn eigen schuld' en nooit zal je de uitspraak horen: 'het is de voeding!' We zijn er inderdaad zelf schuldig aan! Met z'n allen dragen wij een grote steen bij om het gedrag en leerprestaties van onze kinderen steeds meer en meer te verzieken.

Onderzoekingen in verschillende delen van de Verenigde Staten hebben aangetoond dat er een grote correlatie bestaat tussen de voeding en het agressief gedrag en leerstoornissen. In de Chinese leer, de acupunctuur, is het al ruim 2000 jaar bekend dat de darmen een sterke relatie hebben met de functie van de hersenen. De Chinezen hebben de vorm van de hersenen vergeleken met de vorm van de dikke darm en gaven tevens aan dat er bij een slechte darmwerking er ook een slechte hersenfunctie (het denken) optreedt.

Tegenwoordig weten wij dat opname van verschillende vitamines, mineralen, eiwitten, spoorelementen grotendeels in de darmen gebeurt. Zou er toch een oorzaak zitten in het vele gebruik van geraffineerde suikers, vetten, kleurstoffen en zware metalen?

STUDIES

Van de vele studies die er zijn gedaan in de afgelopen 10-15 jaren is er een die mij zeer aanspreekt en motiveert om dit artikel te schrijven. Deze dubbelblinde studie, waarbij een adjunct-directeur gezonde voeding invoerde onder het mom van bezuinigen. Een undercover participerende wetenschapper, deelde na vier maanden mee dat het gedrag van de jongeren kennelijk was verbeterd en hij vroeg aan de staf wat daar de reden van kon zijn. Niemand had de proefopzet in de gaten gehad. Toen de goede resultaten bekend gemaakt werden, kon de helft van de staf niet geloven dat gedrag iets te maken had met het dieet.

Het verbeterde dieet was arm aan vet, suiker en synthetische kleurstoffen en antioxidanten. Dit zou de betere resultaten verklaren. Een onderzoeker heeft geconcludeerd dat een hoge consumptie aan suikers, vet en sterk technisch bereide voedingsmiddelen leiden tot marginale ondervoeding. Na de vele studies hebben verscheidene Amerikaanse gevangenissen en jongeren tehuizen hun dieet verbeterd, omdat het niet meer kost en kennelijk werkt.

Als wij nou even stil staan bij deze studies en de voeding van onze jongeren analyseren, dan kunnen wij tot de conclusie komen dat het best mogelijk zou kunnen zijn, zonder op ons eiland een deugdelijk onderzoek opgezet te hebben, dat het inderdaad slecht gesteld is met de juiste voedingsstoffen voor onze kinderen. Kinderen worden het liefst volgestopt met suikers; ga maar naar een kinderfeestje en kijk wat uw kind daar krijgt. Alles is zoet, zoeter, zoetst. Als ouder vinden wij het toch raar dat kinderen meestal ziek worden, slijmophoping krijgen, allergische reacties vertonen, na een feestje.

Vaak heb ik gehoord, dat de astma-klachten verweten moeten worden aan de emoties van het kind, omdat hij/zij naar het feestje moest gaan. Niets is minder waar! Uw kind heeft zich gewoon klem gegeten en gedronken aan al die zoetigheid. Toch heb ik kinderfeestjes meegemaakt (op mijn leeftijd moet ik niet zeggen 'meegemaakt', anders zou u kunnen denken dat ik het nog steeds leuk vind om kinderfeestjes af te lopen...), waarbij fruit werd uitgedeeld, appeltaart, worteltaart (home-made met honing!) en bij vertrek kregen de kinderen niet zo'n zakje met allerlei kleurstoffen en zoetigheid mee, maar een plant om ter ere van de jarige ergens te planten. Nou, dat noem ik gezond en creatief denken.

JUNK FOOD

Onze jongeren stoppen zich vol met junk food. Als plastic wat zout, peper had en daar bovenop een krokant korstje had, dan hadden wij het zeker aan onze tiener gevoed. Kinderen van 14-16 jaar vind je al (half) dronken over straat met een sigaret in de mond. Weinig pubers wordt duidelijk gemaakt dat die jeugdpuistjes niet komen van de wind, stof en de zon, maar juist van de voeding, dat stijf staat van de kleurstoffen, smaakstoffen en conserveringsmiddelen.

Op school worden onze kinderen getracteerd om — let op! — op de gezondheid van de jarige een snoepje mee te eten. Elke dag worden honderden kinderen verplicht een pakje melk leeg te drinken; of zij daar nou allergisch voor zijn, slijm, benauwdheid en astma van krijgen, daar staat niemand bij stil. Waar zijn de vitamine-pilletjes gebleven? Waarom zijn die juist verdwenen en daarvoor in de plaats is melk gekomen, waarvan bewezen is dat het negroïde ras een tekort heeft aan Lactase (het enzijm dat lactose — melk —moet afbreken in het lichaam), of lactase niet kan aanmaken of niet voldoende kan aanmaken? Een foute beslissing misschien die jaren geleden is gemaakt en moeilijk terug gedraaid kan worden?

Criminelen worden op alle soorten manieren verdedigd, maar wat wij niet beseffen, is dat de oorzaak van het creëren van het verkronkeld denken, crimineel en agressief gedrag, uit de voeding (darmen) komt. Wat doen wij tegenwoordig? We sluiten ze op en geven ze nog meer slechte voeding (wit brood, varkensvlees, suikers, melk en vet).

BROOD EN WATER

Kunt u zich de tijd herinneren waar wij het hadden over brood en water? Onmenselijk? Anno 1993, met zoveel agressief gedrag, criminelen en niet te vergeten de vele slachtoffers willen wij nog steeds niet eens overwegen, een gezonde voeding toe te passen om over enkele jaren de resultaten te kunnen vergelijken. Is het misschien toch het beste om terug te keren naar grootmoeders tijd?

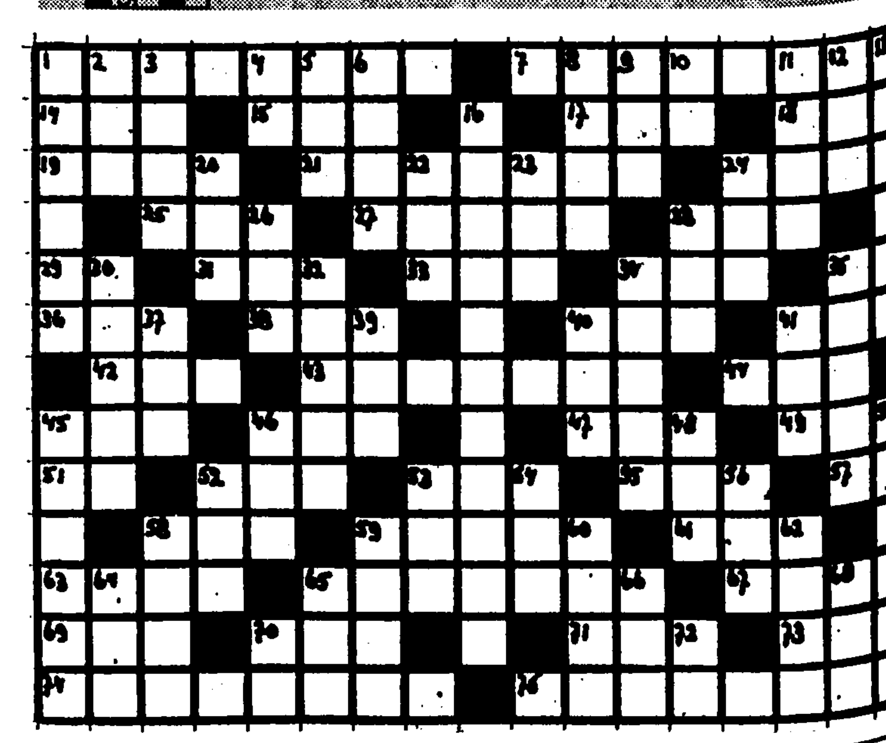
Kunt u zich herinneren dat vroeger je verplicht werd om voor het einde van de vakantie een van die donkergroene flessen met purgeermiddel in te nemen? Mijn moeder ging op stap en bracht dan 6 flessen mee (een grote familie was toen normaal) en de darmen moesten schoon voor het nieuwe schooljaar. Blijkbaar hadden onze voorouders een besef dat indien de darmen schoon waren, je ook beter kon studeren. Mijn trommel was niet gevuld met een chocolade reepje, maar een

manderijntje of een appel en een thermosfles met thee of 'awa di lamunchi'. En dat was mijn tractatie voor de pauze.

In afwachting op het grootscheepse onderzoek naar onze voeding, kunnen wij reeds beginnen met het toepassen van de aanbevelingen van de Amerikaanse resultaten. Geen suiker, maar honing, bruin brood in plaats van wit brood, meer fruit en groenten, geen/minder melk en melkprodukten, eventueel toevoegen van vitamines en mineralen. Hopelijk kunnen wij hierdoor een grote verandering brengen in ons denken. Wat denkt u daarvan?

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAAL: 1. niet gebruikelijk; 7. verrichting; 14. hert; 15. roem; 17. water in Utrecht; 18. lidwoord; 19. plaats in Duitsland; 21. organiseren; 24. grote hoeveelheid; 25. deel van het gezicht; 27. onderwijzen; 28. lichte klap; 29. bijwoord; 31. sportterm; 33. Noorse godheid; 34. dof; 35. bijwoord; 36. bestemming; 38. vochtig; 40. speelgoed; 41. voegwoord; 42. gek; 43. meemaken; 44. ontelbaar; 45. roem; 46. standvastig; 47. Engelse titel; 49. soort maag; 51. ambtshalve; 52. kledingstuk; 53. bevel; 55. lidwoord; 57. voorzetsel; 58. woud; 59. kleurstof; 61. voorzetsel; 63. ogenblik; 65. onwerkelijk; 67. eetlust; 69. ontkenning; 70. wereldtaal; 71. Europeaan; 73. roem; 74. militair; 75. tijdrekening.

VERTICAAL: 1. godsspraak; 2. lichaamsdeel; 3. kleur; 4. persoonlijk voornaamwoord; 5. soort grond; 6. plaats in Rusland; 8. wortel; 9. lidwoord; 10. vreemde munt; 11. mijt; 12. Europeaan; 13. taal; 16. vergezicht; 20. muurholte; 22. godheid; 23. watering; 24. mondstuk; 26. schrijfartikel; 28. aantal; 30. cowboyfeest; 32. genotsmiddel; 34. ziekelijke neiging; 35. onbepaald telwoord; 37. insekt; 39. moment; 40. vrucht; 41. vis; 45. bijwoord; 46. vis; 48. vertrager; 50. beroep; 52. plaats in Noord-Brabant; 53. Sociaal-Economische Raad; 54. godheid; 56. vistuig; 58. roofdier; 59. wel; 60. rustteken; 62. schrede; 64. kudde koeien; 65. berg op Kreta; 66. deel van het oor; 68. roem; 70. dat is; 72. voorzetsel.

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

A. Stickvoort
Reigerweg 26
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.
Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.
Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

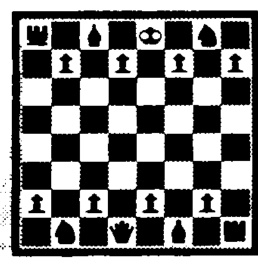
AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB 577, Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 6. mensvriendelijk; 8. meteropnemer; 9. knot; 10. echtpaar; 12. rekening-courant; 13. eenderas; 15. knik; 16. voorafgaande; 17. regelweerstand.

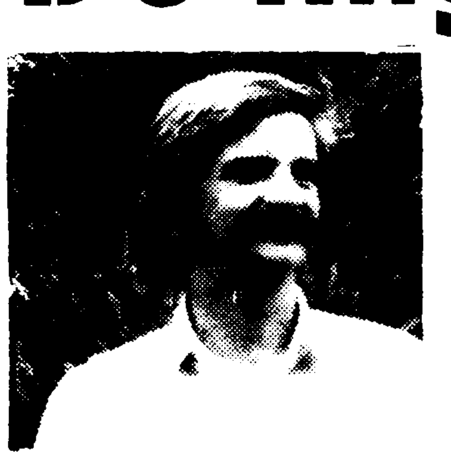
VERTICAAL: 1. gemeentebeheer; 2. asbest; 3. erfoom; 4. terneergeslagen; 5. receptuur; 7. knalaanbieding; 11. ongelogen; 14. augurk; 15. kwarts.

Schaken

Jules Welling

De Angstgegner van Piket

Een aantal Duitse woorden is doorgedrongen tot het internationale schaakjargon, zoals 'Zugzwang' (zetdwang) en 'Zeitnot' (tijdnood), maar het bekendste is zonder twijfel 'Angstgegner'. Daarmee wordt een tegenstander aangeduid, van wie een bepaalde speler maar niet kan winnen. Het verschijnsel doet zich op alle niveaus voor en is voornamelijk psychologisch van aard. Het kan zelfs uitgroeien tot een ware obsessie, die de betreffende speler totaal verlamt in zijn partijen tegen de 'Angstgegner', waarbij de objectiviteit geen rol meer speelt.

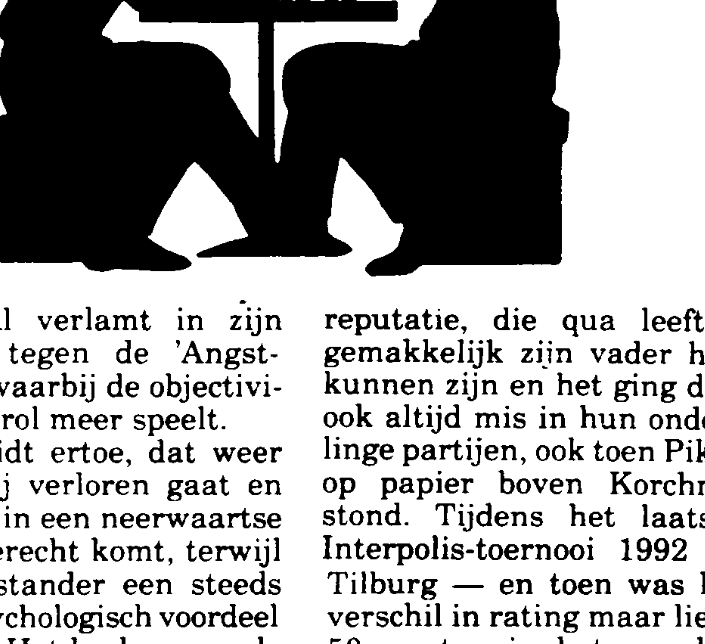
Dat leidt ertoe, dat weer een partij verloren gaat en de speler in een neerwaartse spiraal terecht komt, terwijl de tegenstander een steeds groter psychologisch voordeel opbouwt. Het breken van de bom wordt steeds moeilijker.

Zo'n tegenstander is de Zwitserse grootmeester Viktor Korchnoi voor de Nederlandse kampioen Jeroen Piket. Op papier ontlopen beiden elkaar in kracht weinig —Korchnoi's rating is momenteel 2605, die van Piket 2590 —, maar in de praktijk liggen de zaken anders. Piket heeft nog nooit in zijn leven een partij van Korchnoi gewonnen!

Toen Piket als jeugdspeler bij de Rotterdamse vereniging Volmac ging spelen, trof hij daar Viktor Korchnoi als trainer en speler. Korchnoi was toen al een monument in de schaakgeschiedenis. De nu 62-jarige ex-Rus had twee matches om het wereldkampioenschap gespeeld tegen Anatoli Karpov (Bagnio City 1978 en Merano 1981). Hij verloor die weliswaar beide, maar zijn naam was gemaakt.

Korchnoi, in 1962 vijfde in het kandidatentoernooi op Curaçao, had bovendien een indrukwekkende erelijst en dat wist de jonge Piket —nu 23 jaar —natuurlijk. En die man werd zijn trainer!

De psychologische barrière voor Piket was enorm. Hij stond tegenover zijn trainer, een man met een gigantische reputatie, die qua leeftijd gemakkelijk zijn vader had kunnen zijn en het ging dan ook altijd mis in hun onderlinge partijen, ook toen Piket op papier boven Korchnoi stond. Tijdens het laatste Interpolis-toernooi 1992 in Tilburg — en toen was het verschil in rating maar liefst 50 punten in het voordeel van Piket: 2625 om 2575 won Korchnoi in de achtste finale hun minimatch met 1½-½. In het Melody Aruba-toernooi 1993 was Korchnoi Piket met 2-0 de baas: hij won zowel de rapid als de blindpartij. De onderlinge score is desastreus voor de leerling.

Met deze achtergrond werd er een tweekamp georganiseerd tussen leermeester en pupil, waarvoor Joop van Oosterom, die een deel van het jaar op Aruba woont, als sponsor optrad. (Terzijde: Van Oosterom werd in april in Hongkong door een hersenattaque getroffen. Hij is inmiddels overgebracht naar Nederland, waar zijn herstel redelijk voorspoedig verloopt.) Plaats van handeling was kasteel Heyendaal in Nijmegen, scheidsrechter Geurt Gijssen. De match over acht partijen kon naadloos ingepast worden in de festiviteiten rond de 70ste verjaardag van de katholieke Universiteit Nijmegen; De omstandigheden waren perfect en een interessant tweekamp kon tegemoet worden gezien.

Hoe anders pakte het uit! Het 'Angstgegner'-effect beheerste de match volledig. Op grond van de ratings mocht 4½-3½ voor Korchnoi al einduitslag verwacht worden, maar de 62-jarige meester liep zijn 23-jarige leerling totaal onder de voet. Het werd maar liefst 6-2 voor Korchnoi, die vier partijen won. De andere vier partijen eindigden in remise en daar mocht Piket niet eens over mopperen. Het had voor hetzelfde geld 6½-1½ kunnen worden, als Korchnoi in de vijfde partij nauwkeuriger met zijn kansen was omgesprongen. Piket, die eind vorig jaar het toernooi van Groningen op zijn naam schreef en ook een heel goed Hoogoventoernooi in Wijk aan Zee speelde, was onherkenbaar.

Ik wil het 'Angstgegner'-effect graag met een voorbeeld illustreren, de vierde partij. Neem de stelling na zwarts 33ste zet (diagram). Zwart staat beter, maar het is bij correct spel niet voldoende voor de winst. Piket kiest voor het verkeerde plan en wordt kansloos van het bord geschoven. In de slotstelling is de wet van de verste vrijpion van kracht (b6). In de diagramverschijnselen treden de genoemde verlammingsverschijnselen op. Een Piket in goede doen had zonder aarzelen 34. Txc7, —gespeeld en na 34, -, Txb2, 35. Tc8†, Kf7 36. Ta8, — is er niets aan de hand. Het eindspel is remise.

Vanzelfsprekend wordt door deze verpletterende nederlaag het 'Angstgegner'-complex van Piket ten opzichte van Korchnoi alleen maar groter. Hij heeft nog steeds geen enkele partij van zijn leermeester kunnen winnen. De onderlinge score is rampzalig voor Piket, de last weer groter geworden, en dat moet een ontmoedigend vooruitzicht voor de Nederlandse kampioen zijn. In de tweede helft van juli ontmoeten de twee elkaar opnieuw in het Interzonale toernooi in Biel (Zwitserland), nota bene ook nog een thuiswedstrijd voor Korchnoi.

Het moet om gek van te worden zijn voor Piket: een schoolvoorbeeld van het 'Angstgegner'-syndroom. Alleen een duidelijke overwinning helpt als remedie, op Korchnoi wel te verstaan.